

**KÄÄNTÄJÄT JA TULKIT TYÖELÄMÄSSÄ –
Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta
vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden
työhönsijoittumistutkimus**

Marianne Seppälä

Tampereen yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen

koulutusohjelma (B-työkieli venäjä)

Pro gradu -tutkielma

Helmikuu 2010

Tampereen yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma (B-työkieli venäjä)

SEPPÄLÄ, MARIANNE: Kääntäjät ja tulkit työelämässä – Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden työhönsijoittumistutkimus

Pro gradu -tutkielma, 64 sivua, 9 liitesivua, venäjänkielinen lyhennelmä 10 sivua.
Helmikuu 2010

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Tampereen yliopiston käännöstieteen oppiaineista (englanti, saksa, venäjä) vuosina 2000–2004 valmistuneiden maistereiden työelämään sijoittumista. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoja ja kokemuksia opiskeluajasta ja opiskeluaikaisesta työnteosta, työelämään siirtymisestä sekä nykyisestä työllisyysstilanteesta. Lisäksi yhtenä aihepiirinä oli koulutusohjelman arviointi.

Tutkimusmenetelmänä oli verkkokysely, johon pyydettiin vastauksia maaliskuun 2009 aikana 160 kääntäjämaisterilta. Yhteystiedot (postiosoitteet) saatiin pääasiallisesti yliopiston opintorekisteristä sekä Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) internet-sivustolla toimivan kääntäjähaun kautta. Vain sellaisten henkilöiden yhteystiedot oli mahdollista saada, jotka olivat antaneet luvan tietojen luovuttamiseen. Kyseessä on empiirinen kokonaistutkimus, eli tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita kaikista perusjoukkoon kuuluvista henkilöistä. Kyselyyn vastasi 91 henkilöä, ja tietoja analysoitiin pääasiassa kvantitatiivisin menetelmin.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneet voivat sijoittua hyvin monenlaisiin työtehtäviin. Vaikka varsin monet humanistit sijoittuvat julkisen sektorin tehtäviin ja yrittäjäyys on heidän keskuudessaan melko vähäistä, käännösosalalla toimivat henkilöt tekevät poikkeuksen. Selkeästi yli puolet vastanneista oli sijoittunut yksityiselle sektorille. Useat englantia opiskelleet toimivat freelancereina. Eri pääaineiden osalta huomattavin ero näyttäisi olevan siinä, että englannin kääntäjät ja tulkit toimivat todennäköisemmin itsenäisinä yrittäjinä/ freelancereina kuin pääaineenaan saksaa tai venäjää opiskelleet.

Tulokset ovat edelleen hyvin samansuuntaisia aiempien (1990-luvun lopulla saatujen) tutkimustulosten kanssa. Käännöstieteen koulutusohjelman antamina työelämävalmiuksina mainittiin vankka kieli- ja käännöstaito sekä tiedonhakutaitojen, esiintymistaitojen ja teoreettisten taitojen kehittyminen. Suurimpana ongelmana pidettiin työelämäyhteyksien ja käytännön taitojen puuttumista. Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen työelämäyhteyksiä olisi useiden vastanneiden mielestä parannettava. Myös pakollista työharjoittelua ehdotettiin. Käytännönläheisemmän opetuksen kautta opiskelijat saisivat enemmän tietoa työmarkkinoilla toimimisesta ja heidän työllistymismahdollisuutensa voisivat sitä kautta parantua. Myös yrittäjäyteen (yritystoiminnan aloittamiseen, markkinointiin ja hinnoitteluun) liittyvää opetusta ja käännöstyökalujen käyttöön perehdyttämistä olisi tärkeää sisällyttää opintoihin. Myös opintojen ohjaukseen ja sivuaineiden valintaan pitäisi useiden vastanneiden mielestä kiinnittää enemmän huomiota.

Avainsanat: käännöstiede, työhönsijoittuminen, toimiala, ammattinimikkeet, koulutuksen arviointi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET.....	1
1.2	AIEMMAT TUTKIMUKSET	3
2	YLEISKATSAUS TYÖMARKKINATILANTEESEEN.....	5
2.1	TYÖELÄMÄN AJANKOHTAISET ILMIÖT	5
2.2	INFORMAATIOYHTEISKUNTA JA TIETOTYÖ.....	6
2.3	AKATEEMISTEN TYÖHÖNSIJOITTUMINEN	7
2.4	KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN TYÖHÖNSIJOITTUMINEN.....	8
2.5	AKATEEMINEN YRITTÄJYYS, KÄÄNTÄJÄT JA TULKIT YRITTÄJINÄ	11
3	KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN – KATSAUS TYÖLLISTYMISTEORIOIHIN.....	13
3.1	INHIMILLISEN PÄÄOMAN TEORIA	13
3.2	KOHTAANTOTEORIA	13
3.3	TYÖMARKKINOIDEN JÄYKKYYDET	14
3.4	TYÖMARKKINOILLA LIIKKUMISTA KUVAAVA MALLI	14
3.5	TYÖPAIKKAKILPAILUMALLI JA KOULUTUKSEN SIGNAALITEORIA	14
3.6	HETEROGEENISYYSHYPOTEESI	15
4	TUTKIMUSMETODIN KUVAUS.....	16
4.1	KVANTITATIIVISEN ANALYYSIN OMINAISPIIRTEITÄ	16
4.2	YLEISTÄ KYSELYTUTKIMUKSISTA	17
4.3	OPERATIONALISOINTI.....	18
4.4	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	19
4.5	AVOIMET KYSYMYKSET JA NIIDEN KÄSITTELY	20
5	KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	22
5.1	KYSELYLOMAKKEEN SUUNNITTELU JA VERKKOLOMAKKEEN LAADINTA.....	22
5.2	AINEISTON KERUU VERKKOLOMAKKEEN AVULLA	23
6	KYSELYVASTAUSTEN ANALYSOINTI.....	26
6.1	VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT.....	26
6.2	VASTAAJIEN OPISKELUAIKA JA OPISKELUAIKAINEN TYÖNTEKO	33
6.3	VALMISTUMINEN JA TYÖNHAKU	37
6.4	NYKYINEN TYÖPAIKKA JA TYÖTTÖMYYSKOKEMUKSET	42
6.5	KOULUTUKSEN ARVIOINTIA.....	45
6.6	ANALYYSIOSUUDEN YHTEENVETO	55
7	LOPUKSI.....	61

8	LÄHDEKIRJALLISUUS	65
	PAINETUT LÄHTEET.....	65
	VERKKOLÄHTEET.....	67
9	LIITTEET.....	69
	LIITE 1. KYSYMYKSIÄ 14. SIVUAINE 1.....	69
	LIITE 2. KYSYMYKSIÄ 14. SIVUAINE 2.....	69
	LIITE 3. KYSYMYKSIÄ 26. TOIMIALA 1. (ENSIMMÄINEN TYÖPAIKKA VALMISTUMISEN JÄLKEEN)	70
	LIITE 4. KYSYMYKSIÄ 29. AMMATTINIMIKE 1. (ENSIMMÄINEN TYÖPAIKKA VALMISTUMISEN JÄLKEEN)	71
	LIITE 5. KIRJE, JOKA LÄHETETTIIN TUTKIMUKSEN PERUSJOUKOLLE	73
	LIITE 6. KYSELYLOMAKE.....	74
10	VENÄJÄNKIELINEN LYHENNELMÄ	I
	ВВЕДЕНИЕ	I
	ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА	II
	РЕЗУЛЬТАТЫ ЭМПИРИЧЕСКОЙ ЧАСТИ РАБОТЫ	V
	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	X

1 JOHDANTO

1.1 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Tämän tutkielman aiheena on Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneiden työelämään sijoittuminen. Tutkimuksessa tarkastellaan käännöstieteen englannin, saksan ja venäjän oppiaineista vuosina 2000–2004 valmistuneiden työllisyystilannetta maaliskuussa 2009. Kyseessä on empiirinen kokonaistutkimus. Internetkyselyn avulla selvitetään opiskeluaikaan, opiskeluaikaiseen työntekoon, työllistymiseen ja akateemisen tutkinnon arvostukseen liittyviä tietoja ja kokemuksia.

Tutkielman teoriaosuus lähtee liikkeelle niiden työmarkkinoiden kuvailusta, joille 2000-luvun alussa valmistuneet kääntäjät ovat sijoittuneet. Yleiseltä tasolta siirrytään tarkastelemaan perinteisiä käsityksiä akateemisen tutkinnon suorittaneiden sekä kääntäjien ja tulkkien työelämään sijoittumisesta. Lisäksi tehdään lyhyt katsaus työllistymisteorioihin. Sen jälkeen on vuorossa kvantitatiivisen tutkimuksen määrittelyä sekä verkkokyselyn suunnittelu- ja toteutusvaiheen kuvaileminen.

Tutkielman empiirisessä osassa tarkastellaan verkkokyselystä saatujen tietojen pohjalta muun muassa maistereiden työsuhteiden ja työtehtävien luonnetta. Ovatko kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneet maisterit sijoittuneet lähinnä määräaikaisiin vai vakituisiin työsuhteisiin? Paljonko heidän työtehtäviinsä kuuluu kääntämistä ja/tai tulkkausta? Kuinka suuri osa kääntäjistä/tulkeista hyödyntää kielitaitoaan varsinaisissa käännöstöissä (moniko on esimerkiksi aloittanut toiminnan itsenäisenä ammatinharjoittajana) ja kuinka suuri osa toimii joissakin muissa tehtävissä?

Termillä freelancer voidaan viitata joko työsuhteessa toimivaan, yrittäjänä toimivaan tai työkorvauksia saavaan henkilöön. Yhteistä eri freelance-työn muodoille on työtehtävien tilapäisyys ja freelancerin mahdollisuus itse melko vapaasti tehdä töitä eri toimeksiantajille. Freelance-työ mahdollistaa työn tarjoajalle joustavuutta: työsuorituksia voidaan ostaa freelancerilta tarpeen mukaan ilman sitoutumista säännölliseen palkanmaksuun. Ensimmäisessä tapauksessa, kun on kyse työsuhteesta, työnantaja on velvollinen noudattamaan työlainsäädäntöä ja on velvollinen kustantamaan työntekijän eläketurvan.

Työntekijällä on niin sanottu freelancer-verokortti, joka esitetään joko alkuperäisenä tai kopiona palkkionmaksajille. Freelancer voi toimia myös itsenäisenä elinkeinonharjoittajana toiminimellä, henkilöyhtiössä, osakeyhtiössä tai osuuskunnassa. Yrittäjä huolehtii itse kaikista toiminnan aiheuttamista kuluista ja yritystoiminnan vakuuttamisesta. Tällöin freelance-yrittäjän on tarkoin laskettava työhönsä sisältyvät kulut ja lisättävä ne toimeksiantajilta vaadittavaan palkkioon. Jos kysymys ei ole työsuhteesta eikä henkilö ole perustanut yritystä, toimeksiantaja voi maksaa työkorvauksen. Työ suoritetaan ennakkoperintälain 25 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa. Työkorvauksessa kyse on työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana maksettavasta korvauksesta.¹

Kyselyn eräänä osana vastaajat arvioivat tutkinnon rakenteen ja työelämässä menestymisen suhdetta. Tarkastellaan tutkintojen rakennetta, kuten sivuainevalintoja, ja niiden hyödyllisyyttä työelämää ajatellen. Tiedustellaan myös, olivatko vastaajat jo opiskeluaikanaan töissä, ja kuinka moni oli varsinaisissa käännöstoissa. Jonkin verran pyritään arvioimaan sitä, millaisia vaikutuksia opiskeluaikaisella työnteolla on ollut.

Eräänä tutkimuksen tavoitteena on selvittää, tuleeko eri pääaineista valmistuneiden työllistymisessä esille joitakin eroja, esimerkiksi työtehtävien luonteen tai koulutuksen ja työn vastaavuuden osalta. Millaisia työelämävalmiuksia maisterit arvioivat saaneensa kääntäjäkoulutuksen kautta? Lopuksi kyselyyn osallistuvat henkilöt arvioivat jonkin verran myös opetuksen eri osa-alueita, eli kääntäjäkoulutuksen hyviä ja huonoja puolia. Suurin osa tutkimusaineistosta on kvantitatiivista, mutta myös muutamia avoimia kysymyksiä on mukana. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä suuntaa-antavia tietoja ja verrata nykytilannetta aiempiin tutkimustuloksiin. Kattavampien tietojen saamiseksi olisi tarpeen kerätä laajempi aineisto useamman vuoden ajalta sekä ottaa laajemmin mukaan myös kvalitatiivista tutkimusotetta esimerkiksi haastattelemalla työelämässä olevia kääntäjiä ja tulkkeja.

Tutkimuksen perusjoukoksi valittiin nimenomaan käännöstieteen oppiaineista valmistuneita henkilöitä, koska käännöstieteen laitokselta valmistuneiden työllisyystilanteen selvittäminen on ajankohtaista ja tarpeellista. Toiseksi selvittämällä kieltenopiskelijoiden työelämään sijoittumista ja pyytämällä arvioita koulutuksen sisällöstä ja käytännön järjestelyistä on mahdollista hankkia sellaista tietoa, jota voidaan mahdollisesti hyödyntää koulutusohjelman

¹ <http://www.akavanerityisalat.fi/fi/freelance-tyo.html>

kehittämisessä. Työ on yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, joka käännoستieteessä sijoittuu sosiologisen käännoستutkimuksen alalle.

1.2 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Yliopiston ura- ja rekrytointipalvelu seuraa valmistuneiden työelämään sijoittumista lähettämällä kyselyitä vastavalmistuneille ja jo muutamia vuosia työelämässä olleille (sijoittumis seuranta ja uraseuranta)². Ura- ja rekrytointipalvelun selvitykset kattavat koko yliopiston. Muita selvityksiä kääntäjien ja tulkkien työllistymisestä ja alan erityispiirteistä on tehty jonkin verran. Aleksander Navarrete on tehnyt vuonna 1999 pro gradu -työnsä venäjän kääntäjien työllistymisestä, ja Kirsi Leinonen itsenäisistä ammatinharjoittajista ja freelancereista vuonna 1997.

Navarreten tutkielman perusjoukkona olivat vuosina 1988–1998 venäjän kääntäminen ja tulkkauksen koulutusohjelmasta valmistuneet filosofian kandidaatit (myöhemmin maisterit). Suurin osa kyselyyn osallistuneista oli sijoittunut yksityiselle sektorille, ja työpaikat sijaitsivat useimmiten Tampereella tai pääkaupunkiseudulla. Vaikka ammattinimikkeitä oli useita, yli 80 prosenttia kyselyyn vastanneista ilmoitti toimivansa käännoست- ja tulkkaustehtävissä (tai ainakin toimineensa työuransa alussa). Kääntäjäkoulutuksen parhaana antina pidettiin vahvan kielitaidon kehittymistä, mutta käytännönläheisyyden puuttuminen ja harjoitusten irrallisuus todellisesta työelämästä nähtiin haittapuolina. (Navarrete 1999: tiivistelmä).

Kirsi Leinosen itsenäistä käännoستoimintaa käsittelevässä tutkielmassa tarkasteltiin laajasti käännoستpalvelun eli asiantuntijuuden markkinointia ja selvitettiin, mitä kaikkea käännoستoiminnan aloittamisessa on otettava huomioon. Lisäksi syvennyttiin tarkastelemaan neljän itsenäistä käännoستoimintaa harjoittavan henkilön ratkaisuja temahaastatteluin. Tutkielmassa tuotiin esille myös se, että jo kääntäjäkoulutuksessa olisi tarpeen käsitellä itsenäiseen ammatinharjoittamiseen liittyviä asioita joko erillisellä kurssilla tai olemassa olevilla kursseilla mahdollisimman laajana kokonaisuutena. (Leinonen 1997: tiivistelmä).

Käännoستieteen koulutusohjelman sisällöstä ja toteutuksesta on kerätty joitakin opiskelijoiden arvioita myös 2000-luvun puolella. Latomaan, Oittisen ja Saarenpään raportissa selvitettiin käännoستiedettä pääaineenaan opiskelevien opintojen etenemiseen vaikuttavia tekijöitä.

² <http://www.uta.fi/rekrytointi/sijoittumis seuranta/maisterit.html>

Taustalla oli huoli pitkistä valmistumisajoista ja valmistuneiden yhä vähäisemmästä määrästä. (Latomaa ym. 2000: 3, Virkkalan 2008: 4 mukaan). Heidi Virkkala on käsitellyt pro gradu-työssään (2008) käännöstieteen opintojen etenemistä ja siinä kohdattuja ongelmia, opiskelumotivaatiota, opiskelijan sopivuutta tulevaan kääntäjän tai tulkin ammattiin ja muita aiheeseen liittyviä seikkoja. Virkkalan kyselyyn osallistui opiskelijoita, joiden opinnot olivat syystä tai toisesta viivästyneet tai keskeytyneet. Näitäkin selvityksiä sivutaan kyselyvastausten purkamisvaiheessa (ks. Luku 6.).

Venäjän kääntäjien työllistymisessä erityisen kiinnostavaa on se, onko Venäjän talouskasvu ja Venäjän markkinoiden toipuminen vuoden 1998 ruplan romahduksesta (jonka seurauksia Navarrete käsitteli vuonna 1999) vaikuttanut kääntäjien työllistymiseen myönteisesti. Kuinka asiaa pystytään tässä tutkimuksessa selvittämään? Ainakin voidaan tarkastella sitä, työskenteleekö venäjän kääntäjistä ja tulkeista edelleen teollisuusyrityksissä (ja liike-elämän toiminnoissa) yhtä huomattava osa kuin Navarreten (1999: 50) saamat tulokset osoittivat.

Tätä tutkimusta varten kyselyvastauksia kerättiin maaliskuun 2009 aikana yliopiston kielopalvelimelle³ tallennetun sähköisen kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvat kieli- ja käännöstieteiden laitokselta käännöstieteen (englannin, saksan ja venäjän) oppiaineista vuosina 2000–2004 filosofian maistereiksi valmistuneet, eli yhteensä 160 maisteria. Yhteystiedot saatiin Tampereen yliopiston opintorekisteristä ja SKTL:n verkkosivuston kautta. Tarkempia tietoja perusjoukosta (muun muassa pääainejakauma) käsitellään luvussa 5.2. Koska perusjoukon koko oli alle 200 henkilöä, tehtiin kokonaistutkimus otantatutkimuksen sijaan. Kokonaistutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kaikista perusjoukkoon kuuluvista henkilöistä, ja otantatutkimuksessa vain satunnaisesti valituista koko joukkoa edustavista henkilöistä eli otoksesta (satunnaisotanta).

³ kielo.uta.fi, osoitteeseen <http://www.uta.fi/~marianne.e.seppala/kyselylomake0209.html>

2 YLEISKATSAUS TYÖMARKKINATILANTEeseen

Tässä luvussa tarkastellaan 2000-luvun alkupuolen työmarkkinoiden ominaispiirteitä. Aihetta lähestytään aluksi hyvin yleisellä tasolla, ja liikutaan akateemisten työhönsijoittumisen kautta kääntäjien ja tulkkien työhönsijoittumisnäkyymiin. Lisäksi tehdään lyhyt katsaus itsenäiseen ammatinharjoittamiseen ja yrittäjyyteen eräänä kääntäjien ja tulkkien työllistymismuotona.

2.1 TYÖELÄMÄN AJANKOHTAISET ILMIÖT

Nykypäivän työelämälle tyypillistä on epävarmojen ja epätyypillisten työsuhteiden yleistyminen. Työurista on tullut katkonaisia, työ-, työttömyys- ja opiskelujaksot vuorottelevat, osa-aikatyöt, väliaikaistyöt ja erilaiset itsensä työllistämisen muodot ovat yleistyneet. Työelämän muutosten taustalla ovat nopeat yhteiskunnalliset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset. (Jauhiainen, Tuomisto & Alho-Malmelin 2003, 171–173). Työnkuvat ovat muodostuneet jäsentymättömiksi, eri työtehtävistä koostuviksi kokonaisuuksiksi. Työvoiman liikkuvuus on myös huomattavasti aiempaa suurempaa. (Mäkinen, Kyhä ja Olkinuora 2006: 139).

Saarikallio, Hellsten ja Juutilainen (2008: 17) lainaavat Allenia ja van der Veldenian (2007), joiden mukaan nuorten työelämäään integroituminen on ollut 1980-luvulta lähtien hankalampaa kuin aikaisemmin. Tätä ilmiötä heijastavat muutokset työttömyyslukuissa, työpaikan vaihtamisen yleisyydessä sekä työn ja koulutuksen vastaamattomuuden lisääntymisessä. Lisäksi rajanveto koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja työn välillä on tullut epäselvemmäksi (Allen ym. 2007: 55, mts. mukaan) esimerkiksi siitä syystä, että monet siirtyvät työelämään jo ennen valmistumistaan, ovat työssä opintojen ohella tai opiskelevat työn ohella. Työelämän jatkuva muutos on hyväksyttävä osaksi työnkuvaa ja siihen on sopeuduttava esimerkiksi omaa osaamista kehittämällä. Alituinen kouluttautuminen leimaakin nykypäivän työelämää voimakkaasti. (Mäkinen ym. 2006: 141.)

Työnteon epävarmuus kohdentuu yhä useampiin työntekijäryhmiin, jotka Nätti ym. (1995) ovat luokitelleet seuraavasti. Yhtenä riskialttiina ryhmänä ovat määräaikaississa työsuhteisissa tai projektiluontoisissa työtehtävissä työskentelevät henkilöt. Epävarmassa asemassa saattavat olla myös uudet työntekijät, jotka ovat tyypillisesti nuoria. Uusille työntekijöille epävarmuus on yleensä ohimenevä vaihe. Lisäksi erään epävarmuutta kokevan ryhmän muodostavat

työntekijät, jotka ovat aikaisemmin olleet mahdollisesti vakaassa asemassa, mutta joiden työsuhteet ovat jostakin syystä epävakautuneet. Erillisenä ryhmänä nähdään vielä erilaiset kausi-, tilapäis-, tai osa-aikatoissa työskentelevät henkilöt. (Mäkinen ym. 2006: 140–141).

Pätkätyöläisyys, työuran epävarmuus ja katkonaisuus koskettavat myös monia kääntäjiksi ja tulkeiksi valmistuvia, sillä käännoäsalalla on paljon tarjolla projektiluonteista työtä, käsittääkseni etenkin AV-kääntäjillä ja tulkeilla. Käännoätoimistoissakaan ei työskentele kuin murto-osa kaikista kääntäjistä ja tulkeista, sillä nykyisin palveluiden ulkoistaminen ja freelancer-toiminta on hyvin yleistä.

2.2 INFORMAATIOYHTEISKUNTA JA TIETOTYÖ

Informaatioyhteiskunnassa niin sanotut tietotyöläiset edustavat kokonaan uudenlaisen yhteiskunnallisen työnjaon tyyppiä (esim. Kortteinen 1985, Virtanen 1987, Blomin, Melinin & Pyöriän 2001: 41, mukaan). Tietotyöläisten katsotaan sopivan huonosti perinteiseen yhteiskunnallisen työnjaon malliin, jossa työt jaetaan alkutuotantoon, teollisuuteen ja palveluihin. Informaatiosektorin sanotaan muodostavan kokonaan oman talouden lohkon, joka hallitsee talouskehitystä.

Blomin ym. (2001: 26) mukaan tietointensiiviselle työlle tunnusomaista ovat tiedon vastaanottamiseen, käsittelyyn ja uuden tiedon tuottamiseen liittyvät työn vaatimukset. Tietointensiivistä työtä tehdään usein tieto- ja viestintäteknologian avulla ja työlle ominaista on osaamisen suuri merkitys yksittäisten työntekijöiden, työryhmien ja työorganisaatioiden tasolla. (Sitra ja Työterveyslaitos 2000: 6, Härmä ym. 2000: 161).

Tietotyön ytimenä nähdään yhteistyökykyinen yksilö, ei homogeeninen työkollektiivi, sekä yksilön kyky täyttää yhä individualistisemmän yhteiskunnan ja vuorovaikutuksen virtualisoitumisen asettamat ristiriitaiset vaatimukset. Yksilöltä edellytetään paitsi uuden teknologian hallintaa, myös entistä parempia sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja viestintävalmiuksia. (Blom ym. 2001: 27–28). Tietotekniikan käytön lisäksi tietotyön määritelmään luetaan mukaan myös se, ettei työ ole rutiininomaista, vaan sen katsotaan edellyttävän ideointia ja suunnittelua. Tietotyön ydin ei ole tiedossa itsessään, vaan työntekijän kyvyssä käyttää tietoa hyväkseen luovasti ja tehokkaasti. Tietotyö on eräänlaista symbolianalyysiä eli ongelman tunnistamis- ja ratkaisukykyä edellyttävää toimintaa. (Reich 1995, 201, mts. 28 mukaan). Kolmas tietotyön kriteeri on koulutus, jo siitäkin syystä, että

pisimmälle tietoyhteiskuntakehityksessä edenneiden länsimaiden yhteiskuntarakennetta luonnehtii tyypillisesti korkea koulutustaso (mts.). Kääntäjän työ kuuluu useimmissa tapauksissa juuri tähän tietotyöläisten sektoriin. Käännösalan työntekijöihin kohdistuu siis hyvin paljon erilaisia vaatimuksia (ks. myös kohta 2.4.).

2.3 AKATEEMISTEN TYÖHÖNSIJOITTUMINEN

Vaikka korkeakoulutusta on yleensä pidetty hyvänä suojakilpenä työttömyyttä vastaan (Suutari 2003 Saarikallion ym. 2008: 17 mukaan), liittyy uran alkuvaiheeseen monenlaista epävarmuutta ja riskejä. Yksilön investoinnit inhimilliseen pääomaan (ks. kohta 3.1.) muuttuivat erityisesti 1990-luvun laman jälkeen Suomessa inhimilliseksi riskipääomaksi, koska suoritettua korkeakoulututkintoa vastaavaa työtä ei välttämättä aina ollutkaan saatavilla. Kyetäkseen hallitsemaan inhimilliseen pääomaansa investoimisen riskit yksilön pitäisi tuntea mahdollisen tutkintoinflaation tuottamat ongelmat ja pystyä ennakoimaan työelämässä tapahtuvia muutoksia (Kivinen 2006, Saarikallion ym. 2008: 17–18 mukaan).

Tämän hetken taantumassa on jälleen kadonnut suuri määrä työpaikkoja ja säästötoimenpiteet ovat ajankohtaisia niin valtiollisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Akateemisesta työttömyydestä on tullut ongelma: viime heinäkuussa julkaistun artikkelin mukaan kandidaattien ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyys kasvoi vuoden aikana yli 30 %. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden (esim. maistereiden) työttömyyden kasvu oli noin 18 prosentin luokkaa. Tilanne on poikkeuksellinen, sillä yleensä akateemisesti koulutetut menestyvät talouden vaikeina aikoina paremmin kuin kouluttamattomat, mutta nyt työttömyyskortistoon on joutunut ennätysmäärä insinöörejä, tradenomeja ja muita teknisen, kaupallisen tai humanistisen koulutuksen saaneita.⁴

Suutarin (2003) tutkimuksessa, joka koski vuonna 1997 yliopistoista valmistuneiden työuran alkuvuosia ja työmarkkinoille sijoittumista vuoteen 2002 saakka, havaittiin useita epävarmuustekijöitä, kuten työttömyys heti valmistumisen jälkeen ja sijoittuminen koulutusta vastaamattomiin työtehtäviin. Näillä tekijöillä saattaa olla vaikutusta myös myöhemmin työuralla, mikäli ne pitkittyvät ja kasautuvat samoille henkilöille. Tutkimuksen mukaan korkeasti koulutettujen työurat vakiintuvat korkeasuhdanteen aikana noin kahden vuoden kuluessa valmistumisesta, ja laskusuhdanteen aikana työttömyyttä esiintyy enemmän.

⁴ HS verkkoartikkeli 26.07.2009

Työttömyyden esiintymisessä havaittiin myös alakohtaisia eroja: Niin sanotuilla generalistialoilla (esimerkiksi humanistit, yhteiskunta- ja luonnontieteilijät) työttömyys uran alkuvaiheessa oli yleisempää, kuin esimerkiksi kauppatieteilijöillä tai diplomi-insinööreillä. Generalistialoilta työllistettiin enemmän julkiselle sektorille. Perinteisillä professioammattialoilla, kuten opettajat, lääkärit ja juristit, työttömyyden yleisyys vaihteli. Kaikkiaan näytti kuitenkin siltä, että työttömyyden kesto valmistumisen jälkeen oli melko lyhytaikaista. (Suutari 2003, Saarikallion ym. 2008: 17 mukaan).

2.4 KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN TYÖHÖNSIJOITTUMINEN

Yhteiskunta tarvitsee kääntäjiä kaikenlaiseen toimintaansa. Tässä muutamia esimerkkejä. Kaupan alalla kääntäjät ja tulkit välittävät tietoa osapuolelta toiselle. Kääntäjien ja tulkkien täytyy hallita kielten lisäksi alan termistö ja konventiot. Näiden lisäksi on oltava kulttuurintuntemusta, jotta kaupat eivät kariutuisi kulttuurieroista johtuviin kömmähdyksiin. Myös politiikassa kääntäjän asema on korostunut kansainvälistymisen myötä (esimerkiksi EU:n mietintöjen ja direktiivien kääntäminen). Kääntäjän vastuu lienee huipussaan, kun hän kääntää ihmisten elämään vaikuttavien laitteiden ohjeita. Sama koskee lääkkeitä ja sairaaloiden tarpeistoa. (Oittinen ja Mäkinen 2003: 25). Ammattitaitoisen kääntäjän tehtäviin kuuluu omasta kielitaidosta huolehtiminen ja äidinkielen vaaliminen parhaansa mukaan. Näin hän kykenee arvioimaan, kuinka vieraat vaikutteet käännetään suomeksi niin, että ne rikastuttavat kieltä. Kääntäjällä on myös valtaa: Käännetty kieli ja sen tarkoituksellisesti tai tahattomasti sisältämät käännetyt asenteet voivat joskus vaikuttaa rajustikin yhteiskuntaan, muuttaa ja muokata sitä. Kääntäjän täytyy siis olla jatkuvasti tietoinen paitsi kielestä, myös käyttämästään vallasta. (mts. 27–28).

Globalissa maailmassa kielen ja kulttuurin asiantuntijoille on tarjolla varsin erityyppisiä työtehtäviä. Kääntäjät ja tulkit voidaan työtehtävien luonteen ja käännettävän/tulkattavan materiaalin perusteella luokitella seuraaviin ryhmiin: kauno- ja tietokirjallisuuden kääntäjät, asiatekstien kääntäjät, av-kääntäjät (tv-, elokuva-, videokääntäjät) sekä tulkit. Tulkkien ryhmä voidaan jakaa vielä asioimistulkkien, oikeustulkkien, konsekutiivi- ja simultaanitulkkien ryhmiin. SKTL:n jäsenistä suurin osa kuuluu asiatekstien kääntäjien jaostoon, 1300 henkilöä. Asiatekstinkääntäjien työ käsittää kaiken kirjoitetun tekstin, joka on sisällöltään asiaperäistä, ei fiktiota, ei lyriikkaa tai muuta sellaista. Käännettävät tekstit ovat esimerkiksi raportteja, vuosikertomuksia, käyttöohjeita, todistuksia jne. Koska asiatekstinkääntäjän työkenttä on

laaja, monet kääntäjät ovat erikoistuneet johonkin sen osa-alueeseen. Myös viralliset eli auktorisoidut kääntäjät kuuluvat asiatekstinkääntäjien jaostoon. Auktorisoidun kääntäjän palveluita tarvitaan, kun jonkin asiakirjan käänös on vahvistettava virallisesti oikeaksi esimerkiksi oikeuskäsittelyä varten⁵.

Kääntäjät ja tulkit voivat orientoitua tiettyyn erityisalaan jo opiskeluaikanaan tai voivat työelämään siirryttyään syventää esimerkiksi kaupallisia tai tietoteknisiä taitojaan. Viime vuosikymmenenä käänösosalalle on syntynyt teknisen kehityksen myötä uusia ammattinimikkeitä kuten tekninen kirjoittaja, dokumentoija ja lokalisoija. Lisäksi käänösosalalla toimii kielentarkastajia, terminologeja, toimittajia, projektipäälliköitä ja koordinaattoreita. Työnkuvaan saattaa usein kuulua muutakin kuin käänöstehtäviä – ammattinimikkeistä ei heti voi päätellä, mitä työhön käytännössä sisältyy (esimerkiksi projektikoordinaattorit tai assistentit). Käänösosalalle valmistunut voi työskennellä myös suunnittelu-, koulutus- ja konsultointitehtävissä tai kääntämisen ja tulkkauksen tutkimus- ja opetustehtävissä.

Käänösalan asiantuntijalta vaaditaan laaja-alaista kokonaisuuksien hallintaa, hyvää ilmaisutaitoa, kielellistä tyyliä, laajaa yleissivistystä, kriittistä ajattelua ja kykyä analysoida sekä taitoa etsiä tietoa. Tehtävät edellyttävät aktiivista ajankohtaisten tapahtumien seuraamista, jatkuvaa itsensä kehittämistä ja yhteistyökykyä. Ratkaisevia taitoja ovat myös organisointikyky, oma-aloitteisuus ja viestintätaidot.⁶

Kääntäjillä ja tulkeilla on hyvin monenlaisia työllistymismahdollisuuksia, joissa monipuolisista viestintätaidoista, kuten kieli- ja kirjoitustaidosta, tiedonhakutaidoista ja sosiaalisista taidoista on hyötyä. Esimerkkinä mainittakoon toimistotyöntekijät, kuten erilaisissa tiedotus- tai toimitustehtävissä työskentelevät henkilöt, assistentit ja projektisihteerit tai matkailun, opetuksen ja tutkimuksen parissa työskentelevät henkilöt. Vastavalmistuneiden tilanne saattaa olla sellainen, että varsinaiset työtehtävät ovatkin aivan muuta kuin kääntämistä tai tulkkausta, ja kieli- ja käänöstaito toimii tarpeellisena lisänä, jota hyödynnetään tarpeen tullen. Sivuainevalinnat ovat tärkeässä roolissa työelämään siirryttäessä – siksi opintosuunnitelmien tekoon ja sivuaineiden valintaan kannattaa kiinnittää huomiota jo opintojen alkuvaiheessa. Englannin, saksan ja venäjän opiskelijat valitsevat melko usein

⁵ <http://www.sktl.net/sktl/jaostot.htm>

⁶ http://www.kaj.fi/kaannos- ja_tulkkkausala

omiin aineisiinsa perinteisesti yhdistettyjä sivuaineita (esimerkiksi useat venäjän opiskelijat ovat kiinnostuneita kaupallisista aineista kuten liiketoimintaosaamisesta ja markkinoinnista). Toisaalta aineyhdistelmät voivat olla hyvinkin yksilöllisiä ja tavanomaisuudesta poikkeavia, ja silti tarjota hyvät työllistymismahdollisuudet. Vuonna 2006 tehdyn Tampereen yliopiston opiskelijakyselyn mukaan sivuaineiden valintaan vaikuttavat ensisijaisesti omat kiinnostuksen kohteet, hyvän ainekokonaisuuden muodostuminen pääaineen kanssa sekä tulevan työelämän näkymät.

Kääntäjäkoulutuksen tehtävistä ja sen järjestämisessä kohdatuista haasteista mainittakoon tässä vielä lyhyesti muutamia keskeisimpiä asioita. Maailmassa on kaikkiaan yli 300 yliopistotason koulutusohjelmaa kääntäjille ja tulkeille, yksityiskoulutusta tai kääntäjien koulutusta vieraiden kielten koulutusohjelmien osana. 1900-luvun loppupuolella eurooppalaiset kääntäjät ja heidän järjestönsä selvittivät koulutuksen karikoita ja uusia tehtäviä. Kyseessä oli koulutuksen ja työelämän lähentämistä sekä Euroopan maiden kääntäjäkoulutuksen yhdenmukaistamista tarkasteleva POSI-projekti. Projektista saatujen tulosten perusteella Suomessa annettavaa koulutusta pidettiin melko hyvätasoisena, mutta ongelmaksi koettiin se, että työelämässä tapahtuneita muutoksia ei ole otettu huomioon opetusohjelmissa. Tuolloin ongelmana pidettiin etenkin tietotekniikkaopetuksen vähäisyyttä sekä sitä, ettei koulutus antanut valmiuksia palveluiden myymiseen, ajankäytön hallintaan tai ryhmätyötaitoja. Projektin edetessä ja eri maiden tuloksia vertailtaessa havaittiin, että muuallakin Euroopassa tilanne oli samantyyppinen. Käännösalan havaittiin olevan muutoksen kourissa, eikä koulutus ollut ehtinyt vastata työelämän muuttuviin vaatimuksiin. (Oittinen ja Mäkinen 2003: 78–79).

Suomen kääntäjäkoulutuksessa on viime vuosina tapahtunut huomattavia muutoksia. Ensinnäkin siinä, missä käännöstieteen laitokset sijaitsevat, on tehty uudistuksia. Savonlinnassa sijainneen Joensuun yliopistoon kuuluvan kansainvälisen viestinnän laitoksen toiminta on syyslukukauden 2009 aikana päättynyt, ja kieli- ja käännösopetuksen järjestäminen on nykyään keskitetty Joensuuhun. Myös Kouvolassa toiminut Helsingin yliopiston käännöstieteen laitos siirtyi Helsinkiin 2009. Myös Tampereen kieli- ja käännöstieteiden laitos on kokenut 2000-luvun aikana useita uudistuksia. Se perustettiin yhdistämällä neljä entistä kielten ja kääntämisen laitosta, ja vuonna 2003 laitos siirtyi Pyynikin tiloista uusiin Pinni B:n tiloihin. Opetusohjelmiin ja opetukseen tehtiin muutoksia, esimerkiksi vuosien 2003–2009 aikana ATK-kurssien tarjonta on lisääntynyt huomattavasti.

Uuden koulutusohjelman tarkoituksena on myös lisätä aineiden välistä yhteistyötä. Opetustilojen ja mikroluokkien varustus sekä kirjastopalveluiden saatavuus ovat paremmat. Tässä kohtaa on huomautettava, että tätä tutkimusta varten toteutettuun kyselyyn osallistuneet maisterit kuuluvat pääasiallisesti siihen ryhmään, joka on opiskellut vielä Pyynikillä, ja aiempien opintosuunnitelmien mukaan. Tuloksia ei täten voida suoraan verrata tämänhetkiseen opiskelutytytyväisyytilanteeseen, koska koulutuksen järjestämisessä on tapahtunut useita muutoksia.

2.5 AKATEEMINEN YRITTÄJYYS, KÄÄNTÄJÄT JA TULKIT YRITTÄJINÄ

Kivimäen (2008: 6) toimittamasta humanistien urapolkuja kuvaavassa raportista käy ilmi, että viime aikoina yrittäjyys ja palkkatyö ovat lähestyneet toisiaan. Yrittäjyys voi siis avata uudenlaisia mahdollisuuksia. Sama henkilö saattaa työuransa varrella vuorotella palkkatyön ja yrittäjyyden välillä. Usein palkkatyö ja freelance-tyyppinen yrittäjyys limittyvät: käytännössä kääntäjä saattaa tehdä samanaikaisesti töitä käännöstoimistolle palkansaajana sekä muita käännöstöitä yksityisenä yrittäjänä. (Kivimäki 2008: 6).

Kääntäjän ja tulkin tehtäviin harvoin haetaan henkilöä työpaikkailmoitusten kautta, sillä työpaikat ovat niin sanottuja piilotyöpaikkoja, ja siksi sopivan työpaikan löytäminen voi olla vastavalmistuneelle haastava tehtävä. Jos työllistyminen on hankalaa, osa vastavalmistuneista joutuu ”pakkoyrittäjiksi”. Vaikka käännösala onkin hyvin freelancer-painotteinen, ja itsenäinen ammatinharjoittaminen alalla tyypillistä, saattaa oman yritystoiminnan aloittamisen kynnyksellä olla korkea niillä maistereilla, jotka eivät ole yrittäjätyyppiä tai joilla on ollut ensisijaisena tavoitteena palkkatyöhön sijoittuminen. Myös valmistumisvaiheessa olevien valtiotieteellisen ja oikeustieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden yrittäjyysasenteita selvittävästä tutkimuksesta (Tonttila 2001: 153- 154) käy ilmi, että hyvin harva uskaltautuisi yrittäjäksi suoraan valmistuttuaan. Omaa asiantuntijuutta halutaan kartuttaa muualta saatavan työkokemuksen kautta ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Sosiaalisten verkostojen solmiminen ja taloushallinnon sekä markkinoinnin perusteiden katsotaan edesauttavan yritystoiminnan menestyksestä hoitamista.

Monet Tonttilan yrittäjyysasennetutkimukseen osallistuneista opiskelijoista yhtyivät väittämään siitä, että akateemisen koulutuksen saanut voi pärjätä yrittäjänä siinä missä muutkin. Keskeiseksi onnistumiseen vaikuttavaksi tekijäksi nostettiin yksilölliset

luonteenpiirteet. Yrittäjäksi soveltumisen keskeisinä tekijöinä pidettiin omaa halua, asenteita ja motivaatiota. Esille tuli myös sellainen näkemys, että korkeakouluopintojen loppuunsaattaminen saattaa olla oiva osoitus siitä, että henkilö kykenee kohtaamaan haasteita, jollaiseksi yrittäjyyskin voidaan ymmärtää. (Tonttila 2001: 158- 159).

Akateemisen koulutuksen teoriapainotteisuutta on aika ajoin pidetty selityksenä korkeakoulututkinnon suorittaneiden vähäiselle yrittäjyysinnostukselle (Nyysölä & Saarinen 1997, Tonttilan 2001: 150 mukaan). Teoriakeskeisen opetuksen ei uskota antavan tarpeeksi tilaa uuden tiedon käytäntöön soveltamiselle, minkä osaltaan pelätään etäännyttävän tai muodostuvan jopa suoranaiseksi esteeksi akateemisen loppututkinnon suorittaneen nuoren yrittäjyysaikeille. Vahva oman alan teoreettinen tuntemus voi kuitenkin olla edellytys asiantuntijuuteen perustuvalla yrittäjyydelle – teoriasta voidaan siis katsoa olevan suoranaisesti hyötyä akateemisen yrittäjyyden kannalta. Sen uskotaan antavan lisävarmuutta omaan osaamiseen ja akateemisen koulutuksen saaneiden uskotaan hallitsevan ja omaksuvan asiakokonaisuuksia hyvin. (mts. 152- 153).

Yrittäjätietoudella ja -koulutuksella on opiskelijoiden keskuudessa kysyntää. Yhä harvemmillä akateemisilla on edessään yhtenäinen, ennakoitava uraputki. Akateemisten perinteinen työhönsijoittumiskohde julkinen sektori vähentää työpaikkojaan ja valmistuvan nuoren on usein harkittava muitakin työllistymiskohteita. Mahdollisesti tämän seurauksena myös yrittäjyyttä on alettu pitää aiempaa potentiaalisempänä vaihtoehtona. Joillekin yrittäjyys saattaa olla jopa ainoa keino saada tehdä haluamaansa työtä haluamallaan tavalla. Kääntäjillä ja tulkeilla tilanne voi olla juuri tällainen. Yrittäjyyttä kohtaan tunnettua ennakkoluuloa voidaan lieventää yrittäjyystietouden ja koulutuksen sekä oman alan yrittäjäesimerkkien avulla. Yrittäjyydestä kiinnostuneille tulisi tarjota kannustusta ja ideointiapua. (Tonttila 2001: 184- 185).

3 KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN – KATSAUS TYÖLLISTYMISTEORIOIHIN

Opiskelun ja työelämän suhdetta kuvaavia teorioita on esitetty useita. Tässä luvussa tarkastellaan niiden peruslähtökohtia. Kuten on jo todettu, koulutusjärjestelmien tuottamilla taidoilla, kvalifikaatioilla ja oppiarvoilla ajatellaan yleensä olevan vahva yhteys työmarkkinoilla menestymiseen. Korkeakoulutusta pidetään hyvänä takeena onnistuneelle siirtymiselle koulutuksesta työelämään. (Saarikallio ym. 2008: 14).

3.1 INHIMILLISEN PÄÄOMAN TEORIA

Keskeisimpänä koulutusta ja työmarkkinoita kuvaavana teoriana taloustieteessä on pidetty niin sanottua inhimillisen pääoman teoriaa (Becker 1964, Hämäläisen 2003: 12 mukaan). Koulutus on henkistä pääomaa, joka muutetaan taloudelliseksi pääomaksi työmarkkinoilla. Kun yksilö hakeutuu koulutukseen, hän tekee sijoituksen, jonka toivoo tulevaisuudessa realisoituvan suurempina palkkatuloina ja/tai korkeampana sosiaalisena statuksena. (Ollikainen & Honkanen 1996, Saarikallion ym. 2008: 14 mukaan). Yksilö myy osaamisensa työmarkkinoilla palkkaa vastaan ja yritykset maksavat sitä suurempaa palkkaa, mitä suurempi on yksilön inhimillinen pääoma.

3.2 KOHTAANTOTEORIA

Inhimillisen pääoman teoria ei kykene selittämään tilannetta, jossa koulutus ja työ eivät vastaa toisiaan. Siksi sitä on täydennetty yli- ja alikoulutuksen suhteen malleilla, jotka ottavat huomioon informaation ja työmarkkinoiden jäykkyyteen liittyvät ongelmat (Saarikallio ym. 2008: 14). Kohtaantoteoria, *matching theory* (Jovanovic 1979, Hämäläisen 2003: 13 mukaan) selittää työmarkkinoilla esiintyvää kohtaamattomuutta seuraavalla tavalla: Yksilön katsotaan ajautuvan tarvittavan informaation puuttuessa tehtäviin, jossa hänen hankkimansa inhimillinen pääoma on vajaakäytössä. Ajan mittaan tietämys työmarkkinoista lisääntyy, jolloin yksilö hakeutuu koulutustaan vastaavaan työhön, joka tarjoaa hänelle paremman palkan. Ylikoulutus on merkki huonosta kohtaannosta (*poor match*), mutta kyseessä on väliaikainen ilmiö. (Hämäläinen 2003: 13).

3.3 TYÖMARKKINOIDEN JÄYKKYYDET

Työmarkkinoiden jäykkyyksillä tarkoitetaan erilaisia rajoitteita, joita henkilö kohtaa, ja jotka estävät häntä ottamasta vastaan koulutusta vastaavaa työtä, vaikka informaatioon liittyviä ongelmia ei olisikaan. Esimerkiksi perhesuhteet saattavat olla tällaisena rajoitteena: henkilön voi olla vaikea löytää omaa koulutustaan vastaavaa työtä esimerkiksi pieneltä paikkakunnalta, johon hän on sitoutunut puolison työn tai lasten koulunkäynnin vuoksi ja siksi hän ottaa vastaan työpaikan, joka ei täysin vastaa hänen koulutustaan. (Hämäläinen 2003: 14).

Rajoitteena voidaan erään teorian mukaan pitää myös vastavalmistuneiden velkaantuneisuutta. Velkaantuneisuus voi lisätä todennäköisyyttä olla ylikoulutettu ensimmäisessä työsuhteessa. Velka nähdään rajoitteena, joka estää yksilöä käyttämästä aikaa koulutusta vastaavan työn etsintään. (mm. Dolton 2001, Hämäläisen 2003: 14 mukaan).

3.4 TYÖMARKKINOILLA LIKKUMISTA KUVAAVA MALLI

Työmarkkinoilla liikkumista kuvaava malli (*career mobility theory*) tuo esiin näkökulman, jonka mukaan vastavalmistuneet voivat olla uransa alkuvaiheessa ylikoulutettuja tehtäviinsä nähden, koska he ovat hakeutuneet kyseiseen tehtävään odottamaan ylennystä. Ylikoulutuksen taustalla ovat yksilön odotukset tulevasta ylennyksestä joko saman yrityksen sisällä tai toisessa yrityksessä. Kohtaamattomuus nähdään yksilön rationaalisenä toimintana työuran alussa. (mm. Sicherman 1990, Hämäläisen 2003: 14 mukaan).

3.5 TYÖPAIKKAKILPAILUMALLI JA KOULUTUKSEN SIGNAALITEORIA

Thurow'n työpaikkakilpailumalli ja koulutuksen signaaliteoria muistuttavat peruslähtökohdiltaan toisiaan. Työpaikkakilpailumallin mukaan rajallisista työpaikoista kilpaillessaan työntekijät asetetaan paremmuusjärjestykseen heidän koulutuksensa ja kyvykkyytensä mukaan. Myös työpaikat laitetaan vaatimustasonsa mukaiseen järjestykseen. Mallin mukaan kyvykkäin henkilö saa vaativimman työn, koska tällöin työpaikalla annettava lisäkoulutuksen tarve on vähäisin. Myös signaaliteoria lähestyy asiaa ”jonotusmuodostelman” kautta: sen perusajatus on, että koulutus toimii eräänlaisena signaalina henkilön älykkyydestä ja kyvyistä. Koulutuksen signaalivaikutus on kuitenkin viime aikoina heikentynyt, joten korkeasti koulutettua työvoimaa ajautuu tehtäviin, joissa aiemmin on ollut työntekijöitä

alhaisemmilta koulutustasoilta (Hämäläinen 2003:15). Koulutuksen inflaatioksi (kredencialismiksi) kutsutaan tilannetta, jossa yritykset nostavat koulutusvaatimuksiaan työtehtävissä, joissa varsinainen vaatimustaso ei ole muuttunut (mts. 18).

3.6 HETEROGEEENISYSHYPOTEESI

Heterogeenisyshypoteesin mukaan yksilön koulutus on vain yksi mitta hänen kyvykkyydestään, ja yritykset voivat painottaa muuta osaamista henkilöstövalinnoissaan. Tällöin työkokemus tai työpaikalla annettu koulutus korvaavat puutteita yksilön muodollisessa koulutuksessa, jolloin samassa ammatissa toimii hyvin heterogeeninen joukko työntekijöitä (koulutusasteella mitattuna). (Hämäläinen 2003: 18).

4 TUTKIMUSMETODIN KUVAUS

4.1 KVANTITATIIVISEN ANALYYSIN OMINAISPIIRTEITÄ

Kvantitatiivisen tutkimuksen teko edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Aineiston keruussa käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita vastausvaihtoehtoiseen. Tarvittavat tiedot voidaan kerätä itse tai hankkia erilaisista muiden keräämistä tilastoista, rekistereistä tai tietokannoista. Kvantitatiivinen tutkimusprosessi jakaantuu selkeämmin eri vaiheisiin kuin kvalitatiivinen tutkimus, jossa aineiston keruu, käsittely ja johtopäätösten teko nivoutuvat tiiviimmin toisiinsa. (Heikkilä 1998: 16- 18).

Kvantitatiivisessa analyysissä argumentoidaan lukujen ja niiden välisten systemaattisten, tilastollisten yhteyksien avulla. Aineisto saatetaan taulukkomuotoon ja kullekin tutkimusyksikölle (esimerkiksi henkilölle) annetaan arvoja eri muuttujilla. Kvantitatiivisessa analyysissä etsitään tutkimusyksiköiden välisiä eroja eri muuttujien suhteen. Lisäksi etsitään säännönmukaisuuksia siitä tavasta, jolla eri muuttujien arvot liittyvät toisiinsa. (Alasuutari 1993: 19 - 20).

Kvantitatiivista aineistoa analysoitaessa voidaan ottaa selville muun muassa tilastollisia tunnuslukuja, joita ovat keskiarvo, mediaani ja moodi. Aritmeettinen keskiarvo lienee tutuin keskiluku. Se saadaan laskemalla kaikkien havaintojen mittaustulokset yhteen ja jakamalla summa havaintojen määrällä. Mediaani kuvaa havaintojen jakauman keskikohtaa niin, että sen alapuolelle jää puolet havainnoista, samoin yläpuolelle. Moodi ilmoittaa sen luokan, jossa on eniten havaintoja. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994: 85 - 86).

Keskihajonta (*standard deviation*)⁷ on hajontaluku välimatka- tai suhdeasteikon muuttujille. Keskihajonta on ehkä kaikkein yleisimmin käytetty hajontaluku. Keskihajonta kuvaa sitä, kuinka kaukana yksittäiset muuttujan arvot ovat keskimäärin muuttujan aritmeettisesta keskiarvosta. Mitä suurempi saatu keskihajonnan arvo on, sitä enemmän muuttujan arvoissa on hajontaa ja päinvastoin.

⁷ <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/hajontaluvut/hajontaluvut.html>

Ristiintaulukoinnilla (*crosstabulation*)⁸ tutkitaan muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia. Tutkimuskysymyksenä voi olla esimerkiksi se, eroavatko eri pääaineiden edustajat siinä, kuinka paljon heidän työtehtäviinsä kuuluu kääntämistä ja tulkkausta. Ristiintaulukointi kertoo, millä tavalla eri pääaineita opiskelleiden vastausjakaumat eroavat toisistaan.

4.2 YLEISTÄ KYSELYTUTKIMUKSISTA

Kyselytutkimuksen (*survey*) tarkoituksena on kerätä informaatiota tietystä ihmisjoukosta (*perusjoukosta* tai perusjoukkoa edustavasta osasta, *otoksesta*). Kysymykset esitetään samalla tavalla ja samassa järjestyksessä kaikille vastaajille kyselylomakkeen muodossa. Lomake voi olla joko vastaajien itsenäisesti täytettävä, tai tutkija voi olla mukana lomakkeentäyttötilanteessa. Yleensä kyselytutkimuksilla kerätään tietoa vastaajien henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten sukupuolesta, iästä, ammatista, asenteista, arvoista, toimintatavoista tai käyttäytymisestä. Kyselytutkimuksilla ei haluta selvittää yksilöllisiä mielipiteitä, vaan pyritään yleistämään ihmisjoukkojen ominaisuuksia. (Buckingham & Saunders 2004: 12- 13).

Kyselyitä, joilla selvitetään faktoja perusjoukosta (populaatiosta), kutsutaan *kuvailevaksi tutkimukseksi*. Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on jonkin sosiaalisen ilmiön (esimerkiksi tupakoinnin) kuvaileminen ja sen yleisyyden selvittäminen. Kyselytutkimuksilla voidaan selvittää myös syitä ihmisten asenteisiin ja käyttäytymiseen (esimerkiksi sitä, mitkä seikat vaikuttavat päätökseen lopettaa tupakointi, tai vaikuttaako mainonta tupakoinnin yleisyyteen). Tällainen lähestymistapa on *analyttistä tai selittävää tutkimusta*, sillä se pyrkii tuomaan esille toiminnan syitä. (Buckingham ym. 2004: 12- 13).

Kuvailevalle tutkimukselle tyypillistä on teoreettisen näkökulman puuttuminen lähes kokonaan. Esimerkiksi markkinatutkimuksissa, joissa selvitetään tuotteiden suosiota ja kuluttajavalintoja, ei selvitetä sitä, miksi jokin ryhmä valitsee toisen tuotteen ja toinen ryhmä toisen. Selittävien tutkimusten taustalla on sen sijaan joitakin teoreettisia kysymyksiä, jokin hypoteesi, jonka tukemiseksi tai kumoamiseksi kyselyvastauksia kerätään. Kun vertaillaan eri ryhmiä toisiinsa, tietoja yleensä kerätään tästä näkökulmasta. Käytännössä eri tutkimussuuntausten ero ei ole lainkaan selkeä: usein samassa tutkimuksessa selvitetään

⁸ <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>

faktoja sekä testataan joitakin hypoteeseja. Kuvailevat tutkimukset auttavat teorioiden ja hypoteesien kehittämässä, ja niitä voidaan testata seuraavassa selittävässä tutkimuksessa. (Buckingham ym. 2004: 14).

4.3 OPERATIONALISOINTI

Operationalisoinnissa on kyse käsitteiden ja teemojen systemaattisesta erittelystä. On päästävä selvyyteen siitä, mitä tietoja on tarpeen kerätä. Käytännössä tutkimuksen tiedon tarpeen erittely tarkoittaa tutkimuksen keskeisten käsitteiden konkretisointia, tutkimuksen eri teemojen listaamista ja jäsentämistä sekä tarvittavien taustatietojen tarpeen erittelyä. Yleensä tarvitaan muutakin kuin pelkästään tutkimusongelmaan liittyvää tietoa. Sosiaalitutkimuksessa puhutaan taustamuuttujista. (Alkula ym. 1994: 125- 126). Taustamuuttujia ovat muun muassa sukupuoli ja ikä. Yleensä työpaikka ja työpaikan toimialakin kuuluvat taustamuuttujiin, mutta tässä tutkimuksessa ne ovat tutkimusongelmaan liittyvää tietoa.

Käsitteiden operationalisointia tarvitaan empiirisessä tutkimuksessa, kun halutaan mitata havaintoyksiköiden ominaisuuksia muuttujilla. Voidaan ajatella, että operationalisoinnin tehtävä rajoittuu abstraktisen ja konkreettisen, teoreettisen ja empiirisen käsitteen mahdollisimman hyvän vastaavuuden takaamiseen. Operationalisointi ja tulkinta ovat tavallaan käänteisessä suhteessa toisiinsa. Kun operationalisoinnissa on kysymys siirtymisestä teoreettisesta empiiriseen, liikutaan tulkinnassa päinvastaiseen suuntaan. Huolellisella operationalisoinnilla tehdään mahdolliseksi oikeaan osuva tulkinta. (Alkula ym. 1994: 75).

Kun lähdetään pohtimaan, mitä tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohde, opiskelijoiden työelämään sijoittuminen, pitää sisällään, voidaan rakentaa esimerkiksi seuraavanlainen teemaluettelo. Jokaista teemaa voidaan pilkkoa edelleen pienempiin osiin, yksittäisiksi kysymyksiksi.

1. TYÖPAIKAN LÖYTÄMINEN JA TÖIDEN ALOITTAMINEN

Oliko opiskelija työpaikassa jo valmistumishetkellä, vai hakiko hän töitä heti valmistumisen jälkeen? Kuinka nopeasti valmistumisen jälkeen hän pääsi töihin?

2. TIEDOT TYÖPAIKASTA

Mille toimialalle ja työnantajasektorille työpaikka sijoittuu? Missä se sijaitsee?

3. TIEDOT TYÖTEHTÄVISTÄ

Mikä on henkilön asema yrityksessä/organisaatiossa, ja millaisissa työtehtävissä hän toimii? Onko työ akateemista koulutustasoa vastaavaa? Kuinka paljon työtehtäviin kuuluu kääntämistä ja/tai tulkkausta?

4. TYÖKOKEMUS KÄÄNNÖS/TULKKAUSTÖISTÄ

Paljonko henkilöllä on työkokemusta käänös/tulkkaustöistä? Oliko hänellä työkokemusta jo ennen opiskelun aloittamista? Entä tekikö hän käänös/tulkkaustöitä opiskeluaikana?

5. KOULUTUKSEN ANTAMAT EVÄÄT TYÖELÄMÄÄN

Millaisia tietoja ja taitoja koulutus on antanut työelämään sijoittumisen kannalta?

Kohtaan 5. liittyen voidaan ottaa vielä toinen esimerkki tiedon tarpeen arvioinnista ja erittelystä: Kun tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden tyytyväisyyttä opintoihin, on kiinnitettävä huomiota useisiin opiskelutyytyväisyyteen vaikuttaviin seikkoihin kuten kurssien sisältöön, käytännön toteutukseen, palautteen antamiseen ja mahdollisesti myös opiskeluympäristön yleiseen ilmapiiriin. Teoreettisista käsitteistä ja laajoista teemoista, jollaiseksi opiskelutyytyväisyys voidaan luokitella, siirrytään konkreettisiin kysymystenasetteluiden ja vastausvaihtojen suunnitteluun. Tässä vaiheessa kannattaa jo miettiä eteenpäin vastausten analysointivaihetta, jotta se sujuisi mahdollisimman hyvin.

4.4 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Ensimmäinen edellytys luotettavuudelle on, että tutkimus on tehty tieteelliselle tutkimukselle asetettujen kriteerien mukaan. Mittauksen hyvyttä tai luotettavuutta kuvataan reliabiliteetilla ja validiteetilla. Nämä muodostavat yhdessä mittarin kokonaisluotettavuuden. Luotettavuutta alentavat erilaiset virheet, joita syntyy aineistoa hankittaessa: esimerkiksi käsittelyvirheet, mittausvirheet, tai peitto- ja katovirheet. (Heikkilä 1998: 185).

Mittauksen reliabiliteetti (”luotettavuus”) määritellään kyvyksi tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliteetti siis tarkoittaa tulosten tarkkuutta ja tutkimuksen toistettavuutta samoin tuloksin. Yhteiskunnan monimuotoisuudesta ja vaihtelevuudesta johtuen yhden tutkimuksen tulokset eivät välttämättä päde toisena aikana tai toisessa yhteiskunnassa. Tutkijan on oltava koko tutkimuksen ajan tarkka ja kriittinen. Virheitä voi sattua tietoja kerätessä, syötettäessä,

käsiteltäessä ja tuloksia tulkittaessa. (Heikkilä 1998: 30). Tutkimuksen sisäinen reliabiliteetti voidaan todeta mittaamalla sama tilastoyksikkö useampaan kertaan. Jos mittaustulokset ovat samat, niin mittaus on reliaabeli. Tutkimuksen ulkoinen reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että mittaukset ovat toistettavissa myös muissa tutkimuksissa ja tilanteissa. Alhainen reliabiliteetti alentaa myös mittarin validiteettia, mutta reliabiliteetti on riippumaton validiudesta. (mts.)

Validiteetti ("pätevyys") kuvaa, missä määrin on onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä pitikin mitata. Kysely- ja haastattelututkimuksissa siihen vaikuttaa ensisijaisesti se, miten onnistuneita kysymykset ovat eli voidaanko niiden avulla saada ratkaisu tutkimusongelmaan. Validius liittyy aina sovellusalueen teoriaan ja sen käsitteisiin. (Heikkilä 1998: 186). Tutkimuslomakkeen kysymysten tulee mitata oikeita asioita yksiselitteisesti, ja niiden tulee kattaa koko tutkimusongelma. Myös perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti edesauttavat validin tutkimuksen toteutumista. Validiteetti (systemaattisen virheen puuttuminen) on siis varmistettava etukäteen huolellisella suunnittelulla ja tarkoin harkitulla tiedonkeruulla. (mts. 29 - 30).

4.5 AVOIMET KYSYMYKSET JA NIIDEN KÄSITTELY

Vaikka tässä tutkimusaineistossa suurin osa muuttujista on numeerisessa muodossa ja analysoitavissa kvantitatiivisin menetelmin, kyselyssä oli mukana myös avoimia kysymyksiä. Yhteiskuntatieteellisen tietoariston menetelmäopetuksen tietovaranto⁹ tarjoaa opastusta niin määrällisen kuin laadullisenkin aineiston analysointiin. Laadullisen aineiston käsittelyyn on olemassa erilaisia näkökulmia ja tarkastelutapoja, joiden avulla aineistoa voidaan ja tuleekin käydä läpi systemaattisesti. Aineiston sisältöä koodaavalla jäsentämisellä tarkoitetaan kokonaisuuden pienempiin osiin jakamista ja näiden osien tarkastelemista. Työskentelyn ei silti tulisi jäädä vain tähän, vaan aineiston sisällöllisen jäsentämisen jälkeen tulisi tehdä synteisiä. Pienestä pitäisi saada aikaan jotain suurempaa, aineistosta tulisi löytää jotain yleisempää kuin vain yksittäisiä vastauksia – vaikka on toki mahdollista korostaa nimenomaan kirjon kuvaamista ja erilaisuuden esiin nostamista, riippuen tutkimustehtävästä.

Alasuutarin (1993: 23 - 27) esittämä analyysivaiheiden jaottelu on samankaltainen. Kvalitatiivisen aineiston analyysi voidaan jakaa kahteen vaiheeseen: havaintojen

⁹ http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

pelkistämiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta ”olennaista”. Näin analyysin kohteena oleva tekstimassa pelkistyy hieman hallittavammaksi määräksi erillisiä ”raakahavaintoja”. Pelkistämiseen voi kuulua myös havaintomäärien karsimista havaintojen yhdistämisellä. Arvoituksen ratkaisemisella viitataan tulosten tulkinnan vaiheeseen. Siinä saatuja tuloksia tulkitaan aiempien tutkimusten selitysmallien tai niistä saatujen tutkimustuloksien valossa.

Tässä tutkimuksessa avointen kysymysten analysoinnissa edetään seuraavasti: vastauksia ryhmitellään teemojen mukaan, sen jälkeen kvalitatiivista aineistoa kvantifioidaan, eli lasketaan eri asioiden esiintymiä. Näin saadaan kuva eri asioiden toistuvuudesta aineistossa. Tulokset esitetään lähtemällä liikkeelle niistä asioista, jotka ovat esiintyneet aineistossa eniten.

5 KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 KYSELYLOMAKKEEN SUUNNITTELU JA VERKKOLOMAKKEEN LAADINTA

Kysymysten huolellinen muotoilu luo perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin, sillä jos vastaaja ei ajattele samalla tavalla kuin tutkija kirjoittaa, tulokset vääristyvät. Kysymysten tulisi olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Usein kyselylomake aloitetaan ns. taustakysymyksillä, jotka toimivat ikään kuin lämmittelykysymyksinä aiheeseen, jolloin vastaaja pääsee vähitellen mukaan. Taustakysymykset toimivat yleensä ns. selittävinä muuttujina, eli tutkittavaa ominaisuutta tarkastellaan niiden suhteen. (Valli 2007: 102- 103).

Kyselyn ensimmäisessä vaiheessa on tavoitteena saada luotua luottamuksellinen suhde tutkittavan ja tutkijan välillä. On osoitettava kyselyn tärkeys ja mielekkyys. Lomakkeen pituuteen on kiinnitettävä huomiota, sillä liian pitkä lomake saa luopumaan vastaamisesta jo ennen kuin vastaaja edes tutustuu siihen tarkemmin. Kyselyssä käytetty kieli on myös merkityksellinen asia. Kömpelöitä sanavalintoja ja vierasperäisiä sanoja tulisi välttää. Jo kysymysten rakentelussa on mietittävä etukäteen vastausten syöttämistä tilasto-ohjelmaan ja niiden analysointia. (Valli 2007: 104- 105).

Verkkolomakkeen suunnittelussa oli suurena apuna Navarreten (1999) laatima kyselylomake, joka auttoi tiedon tarpeen arvioinnissa. Useita kysymyksiä on otettu mukaan sellaisenaan, mutta joitakin jouduttiin tilanpuutteen vuoksi karsimaan (esimerkiksi kuukausituloihin tai työnhaun eri kanaviin liittyvät kysymykset). Lomakkeeseen myös lisättiin kysymys 20, väittämät opiskeluaikaisesta työnteosta sekä opiskeluun ja työntekoon käytetyn ajan suhteuttamisesta toisiinsa.

Lomake pyrittiin rakentamaan niin, että vastaajan mielenkiinto säilyisi mahdollisimman hyvin. Käytettiin esimerkiksi useita erilaisia valikkovaihtoehtoja: pudotusvalikoita, radio button -valikoita, sekä muutamia avoimia kysymyksiä, joihin sai vastata joko lyhyesti tai melko laajastikin.

Verkkokyselyiden yleistymisen taustalla on halu säästää postikuluissa sekä saada tiedot kerätyksi nopeammin kuin perinteisellä postikyselyllä. Verkkokyselyä (html-tiedostoa)

suunniteltaessa on teknisten seikkojen huomioiminen ja verkkolomakkeen toimivuuden testaaminen hyvin tärkeää. Kun kyselyvastauksia aletaan kerätä Internet-sivun kautta sähköpostiin, lomakkeen täyttämisen ja lähettämisen on toimittava moitteettomasti, eikä virheitä pystytä enää siinä vaiheessa korjaamaan. Siksi koevastaajat arvioivat lomakkeen sisällön lisäksi myös lomakkeen teknisiä ominaisuuksia ja verkkokyselyn toimivuutta kokonaisuudessaan, ja toivat esille huomaamiaan teknisiä virheitä tai omia korjausehdotuksia. Lomakkeen suunnitteluvaihe ja tekninen toteutus vaatii suurta huolellisuutta. Verkkolomakkeita voidaan tehdä usealla eri tavalla. Nykyään on useissa paikoissa otettu käyttöön verkko-ohjelmia, joilla pystytään rakentamaan verkkolomake ilman mitään html-tuntemusta. Tampereen yliopistossa on hiljattain otettu käyttöön E-lomake-verkkoskripti. Html:n, javascriptin, ja php:n tuntemus on edelleen eduksi. Jos käytetään Tampereen yliopiston käytössä olevaa Mailaa-ohjelmaa (<https://intrawww.uta.fi/yksikot/tkk/www-palvelut/ohjeet/mailaa.html>), kuten tämän lomakkeen teossa käytettiin, on lomakkeelle tehtyjen muutosten päivittyminen tarkistettava varmuuden vuoksi lähettämällä testilomake sähköpostiin. Samalla tavalla tarkistetaan myös muiden, eri tavalla toteutettujen verkkolomakkeiden toimivuus.

5.2 AINEISTON KERUU VERKKOLOMAKKEEN AVULLA

Tässä luvussa syvennyttään tarkastelemaan aineistonkeruuprosessia käytännössä. Kyselyvastauksia kerättiin maaliskuun 2009 aikana yliopiston kielo-palvelimelle tallennetun sähköisen kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvat kieli- ja käännöstieteiden laitokselta käännöstieteen (englannin, saksan ja venäjän) oppiaineista vuosina 2000–2004 filosofian maistereiksi valmistuneet, eli yhteensä 160 maisteria. Pääaineiden osalta ryhmä jakautui seuraavasti: pääaine oli ollut 56:lla englanti, 54:llä saksa ja 50:llä venäjä. Koska perusjoukon koko jäi alle 200 henkilöön, tehtiin kokonaistutkimus otantatutkimuksen sijaan. Kokonaistutkimuksessa tarkastellaan kaikkia perusjoukkoon kuuluvia henkilöitä, ja otantatutkimuksessa vain satunnaisesti valittuja koko joukkoa edustavia henkilöitä eli otosta (satunnaisotanta).

Helmikuun 23. päivä laadittiin kirje, jossa esiteltiin tutkimus, annettiin www-linkki ja vastausohjeet, ja pyydettiin vastaamaan 22. maaliskuuta mennessä. Yhteensä postitettiin 136 kirjettä. Tästä joukosta englanti oli ollut pääaineena 41 henkilöllä (40 kirjettä lähetettiin Suomeen ja yksi Saksaan). Saksa oli ollut pääaineena 48 henkilöllä (47 kirjettä lähetettiin

Suomeen ja yksi Sveitsiin.) Venäjä oli ollut pääaineena 47 henkilöllä, ja kaikille heille lähetettiin kirjeet Suomeen.

Maaliskuun toisena päivänä osaan vastaajista otettiin yhteyttä sähköpostitse ja tekstiviestillä: 15 henkilölle lähetettiin sähköpostia. Heistä seitsemällä henkilöllä oli ollut pääaineena englantia, neljällä saksa ja neljällä venäjä. Yhdeksälle henkilölle lähetettiin tekstiviesti. Heistä englantia oli opiskellut kuusi henkilöä, saksaa kaksi ja venäjää yksi.

Sähköpostiosoitteet saatiin SKTL:n verkkosivuston kääntäjähaun avulla. Puhelinnumerot saatiin numerohakupalveluiden avulla. Yhteydenotto puhelimitse oli perusteltua esimerkiksi silloin, kun yliopiston opiskelijarekisteristä ja SKTL:n sivustolta saatiin eri postiosoitteet. Tällaisten tapausten lisäksi valittiin sattumanvaraisesti muutamia muitakin maistereita, joihin otettiin yhteyttä tekstiviestillä. Eri kanavien tehokkuutta ei pystytä vertailemaan, koska suurimmaksi osaksi yhteydenotto tapahtui perinteisellä kirjeellä.

TAULUKKO 1. Kuinka perusjoukkoon otettiin yhteyttä?

Yhteydenottotapa:	Pääaine englantia	Pääaine saksa	Pääaine venäjä
Kirje	41	48	47
Sähköposti	7	4	4
Tekstiviesti	6	2	1

Vastausajan umpeutuessa 22. maaliskuuta vastauksia oli saatu 71 kpl, eli noin 46 % vastasi ensimmäisellä kierroksella. Yksi lomake palautui tyhjänä (ilmeisesti epähuomiossa) ja yksi oli hyvin puutteellisesti täytetty. Lisäksi jouduttiin hylkäämään yksi lomake, jonka täyttänyt henkilö oli valmistunut myöhemmin kuin perusjoukkoon kuuluvat henkilöt. Viisi saatekirjettä palautui takaisin lähettäjälle, joten 160 hengen kohdeperusjoukosta (*target population*) erottui 155 henkilön kehikkoperusjoukko (*frame population*), eli henkilöt, jotka käytännössä tavoitettiin (Heikkilä 1998: 34). Vastausajan päättyessä oli vielä yli 80 henkeä, joilta vastauksia ei oltu saatu, ja vastausaikaa jatkettiin 31. maaliskuuta asti.

18. maaliskuuta lähetettiin yhteensä 109 kappaletta muistutuskortteja: 107 kappaletta Suomeen, sekä lisäksi kirjeet Saksassa ja Sveitsissä asuville. 23. maaliskuuta lähetettiin 11

muistutussähköpostia ja kuusi tekstiviestiä. Kaikkiaan 34 henkilölle muistutuksia ei tarvinnut lähettää. 23.03–04.04. saatiin vielä 23 vastausta, joten vastausajan päättyessä vastauksia oli tullut yhteensä 93 kappaletta (155:stä), ja mukaan analyysiin otettiin 91.

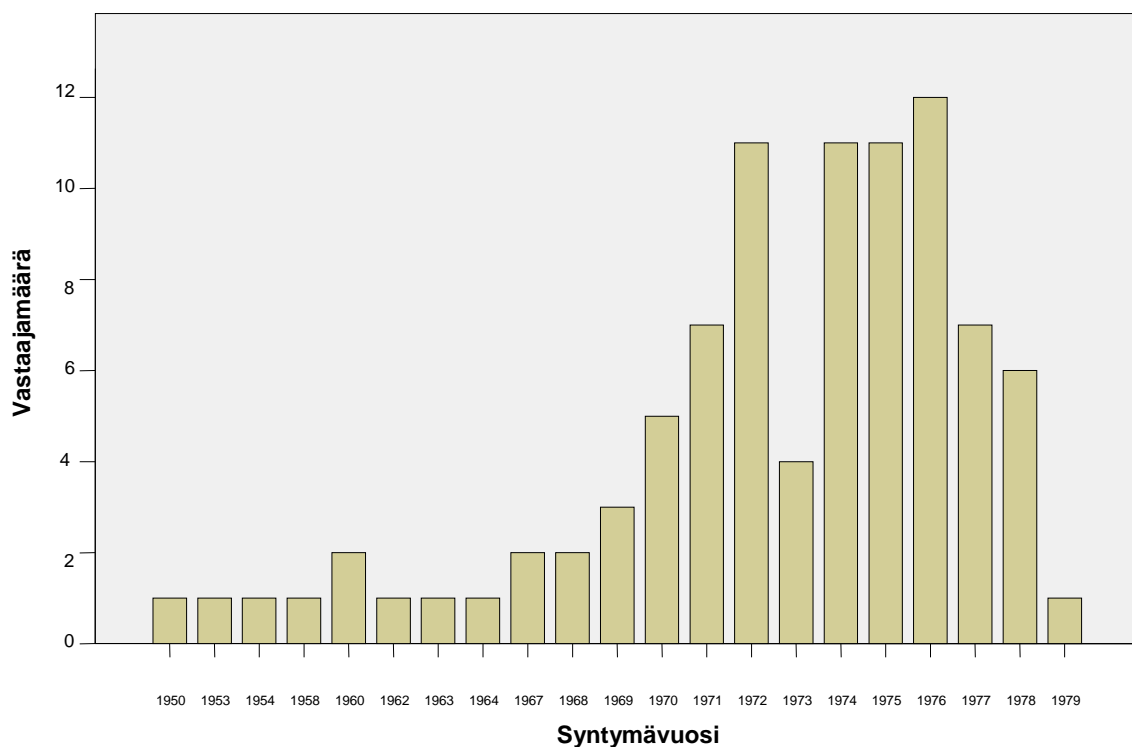
Sen jälkeen, kun kaikki vastaukset oli vastaanotettu sähköpostiin, ne yhdistettiin yhteen tekstitiedostoon, joka importoitii Excel-taulukoon. Excel-taulukosta ne siirrettiin edelleen SPSS-ohjelmaan analysointia varten.

6 KYSELYVASTAUSTEN ANALYSOINTI

6.1 VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

Kyselyyn vastanneista 86 (94,5 %) oli naisia ja viisi (5,5 %) miehiä. Yhteensä vastanneita oli 91/155, eli vastausprosentiksi muodostui 58,7 %. Naisten vastausprosentti oli 60,1 % ja miesten 41,7 %. Vastajat olivat syntyneet 1950 - 79 välillä, suurin osa 1970-luvulla. Eniten oli vuonna 1976 syntyneitä, 12 henkeä. Miesten vastauksia tarkastellaan joidenkin kysymysten kohdalla muista vastanneista erillään, koska on kiinnostavaa nähdä, muodostavatko miesopiskelijat mahdollisesti tiettytyyppisen opiskelijaryhmän (esimerkiksi määrätietoisien, työelämäorientoituneen, käytännöllisen, nopeaan valmistumiseen pyrkivän joukon). On toki syytä huomauttaa, ettei kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ole mahdollista tehdä, koska miesvastaajien määrä jäi melko pieneksi.

KUVIO 1. Kysymys 2. Vastanneiden syntymävuodet 1950-1979 (henkilöiden määrä)

Tampere oli sekä syntymäpaikoista että asuinpaikoista yleisin. Tampereella oli syntynyt 14 vastaajaa ja vastaushetkellä asui 24 vastaajaa. Toiseksi eniten oli Helsingissä syntyneitä (8) ja siellä asuvia (9). Useita vastauksia saatiin myös Tampereen naapurikunnista ja Helsingin seudulla asuvilta: Kangasalta (6), Ylöjärveltä (5), Nokialta (3), Espoosta (7), Vantaalta (3). Myös Saksasta ja Venäjältä saatiin vastauksia. Asuinpaikkojen perusteella (sekä työpaikkojen sijainnin perusteella) tuntuu hieman yllättävältä, ettei venäjän oppiaineesta valmistuneista kovin moni asu tai työskentele Itä-Suomessa, vaikka siellä asuu huomattava määrä venäjänkielisiä maahanmuuttajia¹⁰ ja siellä on esimerkiksi kaupan- ja matkailualoihin liittyviä työpaikkoja.

Vastanneista naimisissa oli 56 (61,5 %), avoliitossa 20 (22 %), naimattomia 11 (12,1 %) ja eronneita 4 henkilöä (4,4 %). Lapsia ei ollut 36 henkilöllä (39,6 %), yksi lapsi oli 22 henkilöllä (24,2 %), kaksi lasta 26 henkilöllä (28,6 %), kolme tai useampi seitsemällä henkilöllä (7,7 %).

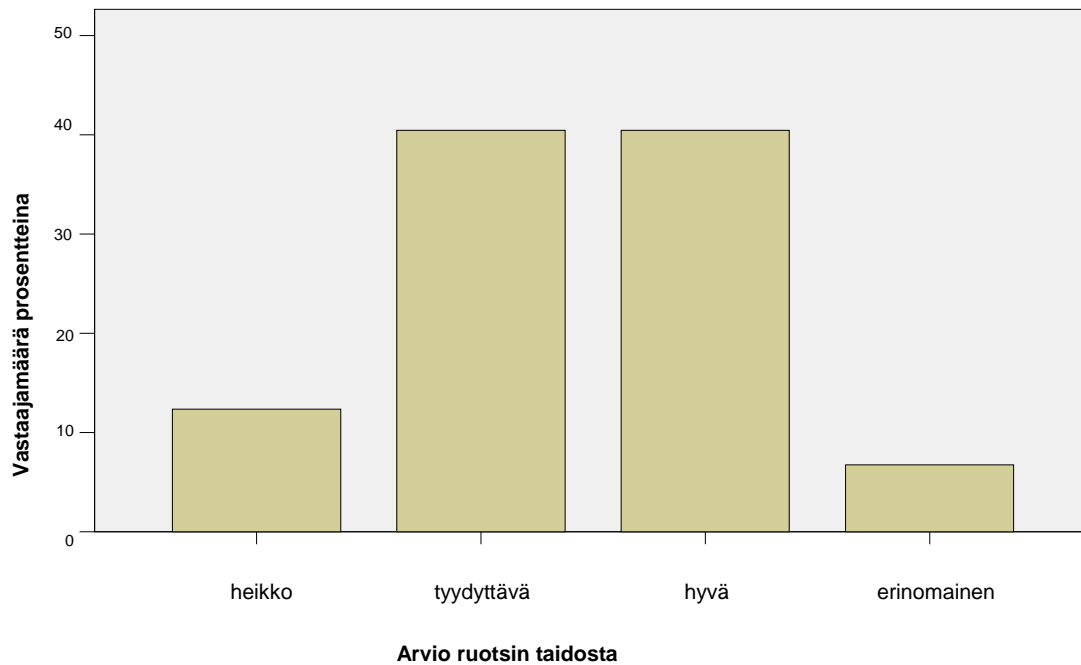
Äidinkieli oli lähes kaikilla vastanneilla suomi. 88 vastanneella suomen kielen taito oli erinomainen (3 henkilöä ei vastannut). Suomen lisäksi äidinkielenä mainittiin venäjä, viro ja ukraina. Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin arvioimaan ruotsin, englannin, saksan, venäjän, ranskan, espanjan ja viron taitoa asteikolla 1- heikko, 2- tyydyttävä, 3- hyvä, 4- erinomainen.

Yhteensä 89/91 antoi arvion ruotsin kielen taidostaan: 36 henkilöä (39,6 %) arvioi ruotsin kielen taitonsa tyydyttäväksi, ja yhtä moni hyväksi. Heikoksi taitonsa arvioi 11 henkilöä (12,1 %) ja erinomaiseksi 6 henkilöä (6,6 %). Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli 2,42, mediaani 2,00 ja moodeja 2 ja 3.

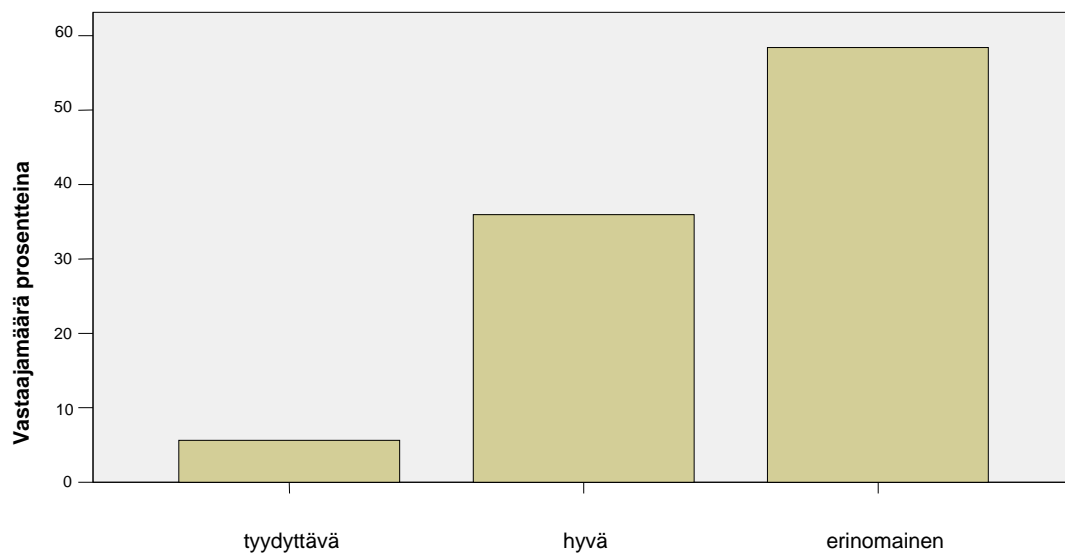
Englannin kielen taidoista saatiin seuraavia arvioita: selkeästi yli puolet vastanneista (57,1 %) arvioi englannin taitonsa erinomaiseksi, 32 henkilöä (35,2 %) hyväksi ja viisi henkilöä (5,5 %) tyydyttäväksi. Kaikkien vastanneiden keskiarvoksi saatiin 3,53, mediaaniksi 4,00 ja moodiksi 4. Englantia pääaineenaan opiskelleiden antamia arvioita tarkasteltiin erikseen: kaksi henkilöä arvioi taitonsa hyväksi ja 32 erinomaiseksi. Englantia opiskelleiden keskiarvoksi saatiin 3,94.

¹⁰ (http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-12-18_001.html?s=0)

KUVIO 2. Kysymys 8 (kohta 2.) Vastaajien arviot ruotsin kielen taidostaan.

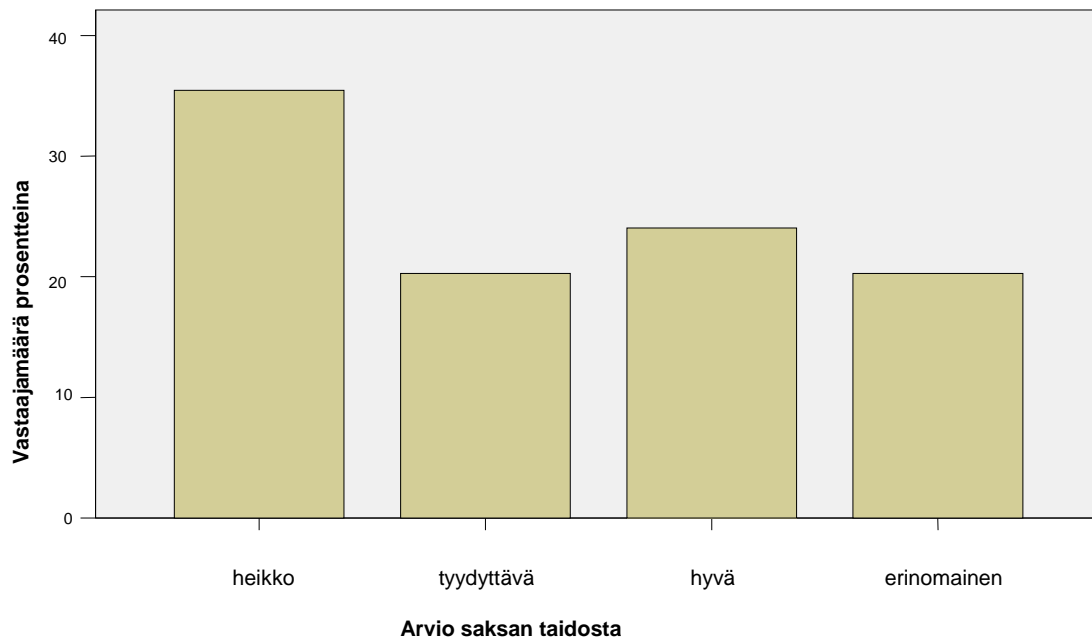

KUVIO 3. Kysymys 8 (kohta 3.) Vastaajien arviot englannin kielen taidostaan.

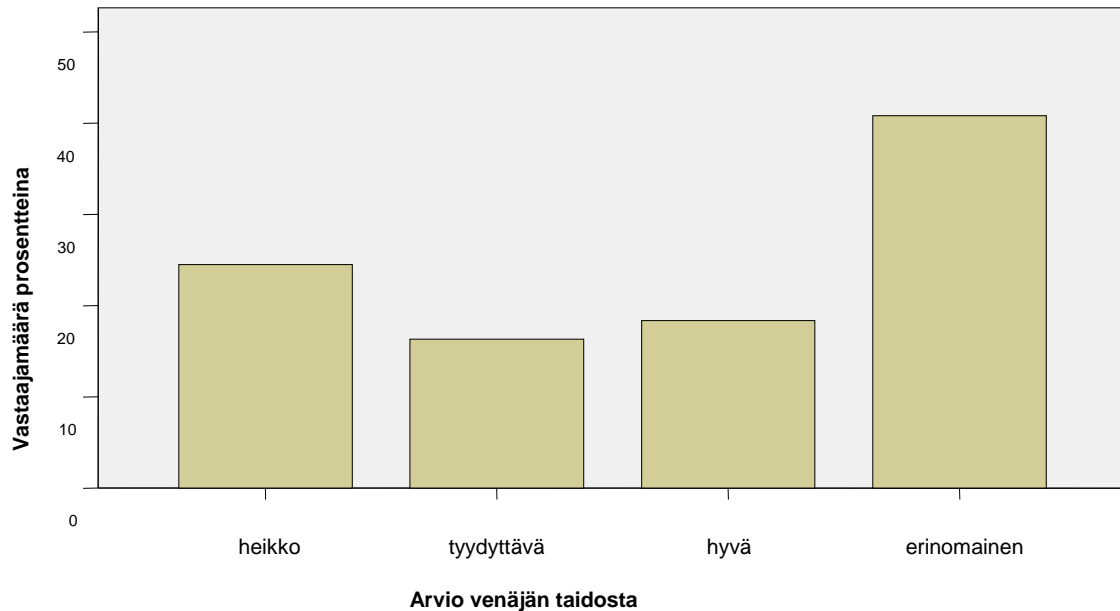
Saksan taitoaan arvioi 79/91 seuraavasti: Heikoksi taitonsa arvioi 28 henkilöä (30,8 %), hyväksi 19 henkilöä (20,9 %), tyydyttäväksi ja erinomaiseksi yhtä moni (16 henkilöä, 17,6 %). Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli 2,29, mediaani 2 ja moodi 1. Keskihajonta oli 1,156 (aiemmin tarkasteltujen kielten kohdalla alle 1,00). Saksaa pääaineenaan opiskelleiden arviot taitotasostaan olivat seuraavanlaiset: 12 henkilöä arvioi taitonsa hyväksi, ja 15 erinomaiseksi (saksaa opiskelleiden keskiarvo oli 3,55.)

KUVIO 4. Kysymys 8 (kohta 4.) Vastaajien arviot saksan kielen taidostaan.

Venäjän taidoistaan arvioita ei antanut, eli oletettavasti kieltä ei osannut 46,2 % koko perusjoukosta eli 42 henkilöä. Ne 49/91 jotka osasivat, arvioivat kielitaitoaan seuraavasti: 20 henkilöä (22 %) arvioi taitonsa erinomaiseksi, 12 henkilöä (13,2 %) heikoksi, kahdeksan henkilöä (8,8 %) tyydyttäväksi ja yhdeksän (9,9 %) hyväksi. Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli 2,76, mediaani 3,00 ja moodi 4. Keskihajonnan arvo oli 1,234. Venäjää pääaineenaan opiskelleista henkilöistä kaksi piti kielitaitoaan tyydyttävänä, yhdeksän (30 %) hyvänä ja 18 (60 %) erinomaisena ja yhden vastaajan arvio puuttui kokonaan. Venäjää opiskelleiden kielitaidon keskiarvo oli 3,43.

KUVIO 5. Kysymys 8 (kohta 5.) Vastaajien arviot venäjän kielen taidostaan.

Ranskan kielen taidoistaan antoi arvion 44/91 henkilöä (48,4 % vastanneista). Useimmiten taidot arvioitiin heikoiksi (26 henkilöä, 28,6 %) tai tyydyttäviksi (12 henkilöä, 13,2 %). Neljä henkilöä (4,4 %) arvioi taitonsa hyväksi ja kaksi henkilöä (2,2 %) erinomaiseksi. Keskiarvo oli 1,59, mediaani 1,00 ja moodi 1. Arviot vastaajien espanjan taidoista vaikuttavat samankaltaisilta kuin ranskankin, eli kieltä osataan jonkin verran. Espanjan taidostaan antoi arvion 33 henkilöä (36,3 %): 20 henkilöä (22 %) piti taitoaan heikkona, 10 henkilöä (11 %) tyydyttävänä, kaksi henkilöä hyvänä ja yksi erinomaisena. Keskiarvo oli 1,52, mediaani 1,00 ja moodi 1. Viron taitojaan arvioi 11 henkilöä (12,1 % vastanneista). 10 henkilöä arvioi taitonsa heikoksi ja yksi henkilö erinomaiseksi.

Kielitaitokysymysten tulkinnessa on ongelmallista se, että vastaajat arvioivat taitojaan hyvin eri tavalla. Jos kieltä on opiskellut useamman vuoden ajan, oletettavasti kielitaito on hyvällä tai ainakin tyydyttävällä tasolla. Tai jos on vain harrastuksenomaisesti opetellut esimerkiksi matkailusanastoa, olisi mielekkäämpää sanoa osaavansa alkeet, kuin että kielitaito on heikko. Muu kielitaito -kohdassa vastaajat saivat tehdä lisäyksiä. Esimerkiksi arvioitiin kirjallisen ja suullisen taidon tasoa tarkemmin. Muita kieliä, joita mainittiin, olivat muun muassa: italia 11 henkilöllä, portugali neljällä, kiina kahdella, puola kahdella ja tanska kahdella henkilöllä.

Yleisimmät opintojen aloitusvuodet olivat 1995 ja 1996. Opintoja aloittaessaan vastaajat olivat keskimäärin 22-vuotiaita. Miehet aloittivat opintonsa hieman keskimääräistä ikää nuorempina, noin 21-vuotiaina. Yli puolella vastanneista (54 henkilöllä) ei ollut aiempia yliopisto-opintoja takanaan aloittaessaan kieli- ja käännöstieteiden laitoksella. 28 henkilöä (30,8 %) ilmoitti opiskelleensa aikaisemmin 1-2 vuotta. Neljällä vastaajalla (4,4 %) oli aiempia yliopisto-opintoja alle vuosi, ja neljällä vastaajalla (4,4 %) kolme vuotta tai enemmän. Tarkemmin ei eritelty sitä, missä ja mitä ainetta he olivat opiskelleet. Kukaan kyselyyn vastanneista miehistä ei ollut aiemmin osallistunut yliopisto-opintoihin. Suurin osa vastanneista (85,7 %) aloitti opintonsa ilman alan työkokemusta, mutta mukana oli myös neljä (4,4 %) venäjää opiskellutta henkilöä, joilla oli opintoja aloittaessaan jo erittäin paljon työkokemusta.

Valmistumisvuosien osalta vastanneiden joukko jakautui melko tasaisesti: 20 henkilöä (22 %) oli valmistunut vuonna 2000, 14 henkilöä (15,4 %) vuonna 2001, 22 henkilöä (24,2 %) vuonna 2002, 20 henkilöä (22 %) vuonna 2003 ja 15 henkilöä (16,5 %) vuonna 2004. Keskimääräinen opiskeluaika oli 7,25 vuotta. Eniten oli niitä, jotka olivat suorittaneet tutkinnon kuudessa vuodessa (29,5 % vastanneista), toiseksi eniten kahdeksassa vuodessa suorittaneita (18,2 %) ja kolmanneksi eniten seitsemässä vuodessa suorittaneita (14,8 %). Keskiarvoon ei ole laskettu mukaan lomakkeen kysymystenasettelun takia epäselviksi jääneitä tapauksia. Tällaisia olivat esimerkiksi tilanteet, joissa vastaajat ilmoittivat todella lyhyen opiskeluaajan, esimerkiksi kolme vuotta, koska olivat täydentäneet edellistä tutkintoaan (DKK-tutkintoa). Vastaan tuli myös tilanne, jossa opiskeluajaksi ilmoitettiin 14 vuotta, mutta vastauksista ei ilmennyt, minkä tasoisen tutkinnon henkilö oli loppujen lopuksi suorittanut. Miesten opiskeluaajan keskiarvoksi saatiin 7,4 vuotta, joka on hieman keskiarvon yläpuolella. Opiskeluaika vaihteli kuitenkin eri henkilöiden kohdalla viidestä kymmeneen vuoteen, eli hajontaa oli melkoisesti.

Myös pääaineiden osalta ryhmä jakaantui varsin tasaisesti (kysymys 13.). Eniten oli vastaajia, jotka olivat pääaineenaan opiskelleet englantia (34 henkilöä, 37,4 %), toiseksi eniten niitä, jotka olivat opiskelleet venäjää (30 henkilöä, 33 %) ja vähiten saksaa opiskelleita (27 henkilöä, 29,7 %). Kyselyyn vastanneista miehistä kolmella oli ollut pääaineenaan englanti ja kahdella venäjä.

Yleisimpiä laajoja sivuaineita olivat englanti, ruotsi, markkinointi ja kansainvälinen politiikka, ja perusopintotasoisia sivuaineita suomenkielinen viestintä, tiedotusoppi ja

markkinointi. (liitteet 1. ja 2.). Kukaan miehistä ei ollut valinnut laajaksi sivuaineeksi toista vierasta kieltä, vaan niitä olivat kansainvälinen politiikka, yritystalous ja markkinointi (jälkimmäinen kahdella henkilöllä), yleinen kirjallisuustiede ja tiedotusoppi. Lisäksi kolmessa vastauksessa mainittiin perusopintotasoisena sivuaineena suomenkielinen viestintä.

Arvioitaessa sivuaineiden hyödyllisyyttä työelämän kannalta (kysymys 15.) saatiin todella erilaisia vastauksia. 33 henkilöä (36,3 %) oli sitä mieltä, että oli hyötynyt sivuainevalinnoistaan jonkin verran. Toiseksi suurin ryhmä (24 vastaajaa, 26,4 %) ei uskonut sivuaineista olleen hyötyä. Sivuainevalintansa selkeästi hyödylliseksi arvioivia oli kuitenkin huomattava määrä: 19 henkilön (20,9 %) mielestä sivuaineista oli ollut hyötyä erittäin paljon ja 15 henkilön (16,5 %) mielestä melko paljon.

Kysymyksessä 16 tiedusteltiin, olivatko kääntäjät osallistuneet tutkinnon suorittamisen jälkeen jatko-opintoihin (jatko-opinnot tarkoittavat tässä tutkinnon jälkeisiä lisä- ja täydennysopintoja, eivätkä tutkijankoulutusta, kuten jatko-opinnot yleensä yliopistossa ymmärretään). Eniten saatiin ”muut opinnot”-vastauksia (31 vastaajalta, 34,1 %). Toiseksi suurin ryhmä olivat ne, jotka eivät olleet enää hankkineet muuta koulutusta maisterintutkinnon suorittamisen jälkeen (26 henkilöä, 28,6 %). Täydennyskoulutukseen ilmoitti osallistuneensa 18 henkilöä (19,8 %). Jatko-opiskelijoita ja työllistymiskoulutukseen osallistuneita oli molempia seitsemän henkilöä (7,7 %). Muut opinnot -vaihtoehdon valinneet henkilöt ilmoittivat kyseisiin opintoihin sisältyvän/sisältyneen esimerkiksi erilaisia kaupallisen alan kursseja, ammattikorkeakouluopintoja, työnantajan tarjoamia tai rahoittamia opintoja, opettajan pedagogiset opinnot (tai muita kasvatustieteen kursseja), erilaisia avoimen yliopiston tarjoamia kursseja sekä tekniikkaan ja tietotekniikkaan liittyviä opintoja. Jotkut vastaajista olivat suorittaneet toisen akateemisen tutkinnon ja muutama oli suorittanut konferenssitulkin erikoistumisopinnot. Lisäksi oli käyty kansalaisopistojen järjestämällä kursseilla. Nämä erilaiset opintovaihtoehdot on lueteltu niiden yleisyysjärjestyksessä.

Kysymyksessä 17 tiedusteltiin jatko-opintoihin hakeutumisen syitä. Reilu kolmannes vastaajista (33 henkilöä, 36,3 %) kuului ryhmään, joilla ei ollut tutkinnon suorittamisen jälkeen lainkaan jatko-opintoja tai jotka eivät halunneet ottaneet kantaa niihin syihin, miksi ovat jatko-opintoihin hakeutuneet. 21 henkilöä (23,1 %) ilmoitti syyksi tarvinneensa täydennyskoulutusta ammattitaidon parantamiseksi. Lähes yhtä monella (18 henkilöllä, 19,8 %:lla) oli joitakin muita syitä hakeutua jatko-opintojen pariin. Seuraavanlaisia syitä mainittiin: opiskelu harrastuksen vuoksi, opiskelu nykyisen työpaikan vaatimusten takia,

opiskelu parempia työllistymismahdollisuuksia ajatellen ja opiskelu itsensä kehittämisen ja uusien taitojen oppimisen kannalta. Nämäkin vaihtoehdot on lueteltu niiden yleisyysjärjestyksessä.

6.2 VASTAAJIEN OPISKELUAIKA JA OPISKELUAIKAINEN TYÖNTEKO

Opiskeluaikaista työntekoa ei vastausten perusteella voi pitää kovin yleisenä (kysymys 18.). Noin puolet opiskelijoista (49 henkilöä, 53,8 %) teki jonkin verran käännös- ja tulkkaustöitä opiskeluaikanaan. Käännös- ja tulkkaustöitä ei tehnyt lainkaan 23 henkilöä (25,3 %). Vain viidennes, 19 vastaajaa, arvioi tehneensä opiskeluaikana melko paljon tai erittäin paljon oman alan töitä. Eri oppiaineista valmistuneiden osalta vastaukset jakautuivat taulukon 2. mukaisesti. Melko tai erittäin paljon työskennelleiden joukossa suurin osa oli venäjää opiskelleita (yhdeksän henkilöä).

Arvioitaessa käännös- ja tulkkaustöiden saatavuutta (kysymys 19.) vaihtoehto ”jonkin verran” sai eniten kannatusta (45 vastaajaa, 49,5 %). 31 henkilöä (34,1 %) oli sitä mieltä, ettei käännös- ja tulkkaustöitä ollut heidän opiskeluaikanaan tarjolla juuri lainkaan. Vähemmistönä (11 %) olivat tässäkin ne vastaajat, jotka arvioivat työtarjonnan hyväksi.

TAULUKKO 2. Kysymys 18. Olitko paljon käännös-/tulkkaustöissä opiskeluaikana?

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
Ei lainkaan	7 20,6%	10 37,0%	6 20,0%	23 25,3%
Jonkin verran	21 61,8%	13 48,1%	15 50,0%	49 53,8%
Melko paljon	5 14,7%	4 14,8%	7 23,3%	16 17,6%
Erittäin paljon	1 2,9%	0 ,0%	2 6,7%	3 3,3%
Yhteensä	34 100,0%	27 100,0%	30 100,0%	91 100,0%

Opiskeluaikaisen työnteon hyötyjä ja haittoja pyydettiin arvioimaan myös muutamien opiskeluun ja työntekoon liittyvien väittämien avulla (kysymys 20, kohdat 1-6). Likertasteikon vaihtoehdot olivat: 1- eri mieltä, 2- osittain eri mieltä, 3- en osaa sanoa, 4- osittain samaa mieltä, 5- samaa mieltä. Väittämien 1 - 3 kautta pyrittiin arvioimaan opiskeluaikaisen työnteon mahdollisia hyötyjä (millaisia vaikutuksia opiskeluaikaisilla työsuhteilla on myöhempään työelämään). Väittämät 4 - 6 kuvaavat opiskeluaikaista ajan käyttöä: kuinka opiskelijat ovat onnistuneet jakamaan aikansa opiskelun ja työnteon kesken.

Väittämä 1.

Olen saanut myös valmistumisen jälkeen käänös-/tulkkaustoimeksiantoja joltakin opiskeluaikaisista työnantajistani.

Yli puolet (53,8 %) vastaajista oli tästä väittämästä eri mieltä. Vastausten keskiarvo oli 2,36, mediaani 1,00 ja moodi 1. Keskihajonnan arvo oli 1,650. Opiskeluaikaiset toimeksiannot eivät näiden opiskelijoiden kohdalla näyttäneet poikineen enempää töitä myöhemmin saman työnantajan palveluksessa. Väittämää voi tosin kritisoida siitä, ettei se selkeästi kysy vain yhtä asiaa. ”Eri mieltä” on saatettu vastata myös siksi, ettei opiskeluaikaisia toimeksiantoja ole ylipäättäen ollut, eikä sen takia, ettei olisi saatu töitä samalta työnantajalta myöhemmin.

Väittämä 2.

Sain opiskeluaikaisista käänös-/tulkkaustehtävistä työelämävalmiuksia (esim. tekstin vaikeustason arviointi, hinnoittelu).

Tätä väittämää kommentoitiin seuraavasti: 34 henkilöä (37,4 %) oli väittämän kanssa osittain samaa mieltä, 19 henkilöä (20,9 %) oli eri mieltä, 16 henkilöä (17,6 %) vastasi ”en osaa sanoa”, osittain eri mieltä oli 11 vastaajaa, ja samaa mieltä myös 11 vastaajaa (12,1 %). Vastausten keskiarvo oli 3,08, mediaani 3,00 ja moodi 4. Keskihajonnan arvo oli 1,352. Tämänkin väittämän kohdalla ”eri mieltä”-vastauksia on runsaasti, ja sen muotoilussa on havaittavissa sama ongelma kuin ensimmäisen väittämän kohdalla.

Väittämä 3.

Sain jonkin opiskeluaikaisen työnantajani kautta hyödyllisiä yhteyksiä alan muihin toimijoihin.

Tästä väitteestä oli eri mieltä 38 vastaajaa (41,8 %), 17 henkilöä (18,7 %) ei osannut sanoa, osittain eri mieltä oli 15 henkilöä (16,5 %). ”Osittain samaa mieltä”- ja ”samaa mieltä”-vaihtoehdoilla oli vähiten kannattajia, 12 (13,2 %) ja 9 henkilöä (9,9 %). Vastausten keskiarvo oli 2,33, mediaani 2,00, ja moodi 1. Keskihajonnan arvo oli 1,391. Myös tämä väittämä on samansuuntainen väittämän 1. kanssa ja samalla tavalla ongelmallinen: eri mieltä ollaan oltu joko siitä, ettei yhteyksiä ole syntynyt tai opiskeluaikaisia työnantajia ei ole (juurikaan) ollut. Monilla nykyiset yhteistyöverkostot ja -suhteet ovat myös saattaneet suurimmaksi osaksi muodostua vasta valmistumisen jälkeen.

Väittämä 4.

Opiskeluaikana tehdyt käänös-/tulkkaustyöt veivät liikaa aikaa opiskelulta.

Myös tämän väittämän kanssa oltiin selkeästi eri mieltä. 56 vastaajaa (61,5 %) oli eri mieltä, 14 henkilöä (15,4 %) ei osannut sanoa, 11 henkilöä (12,1 %) oli osittain eri mieltä. Osittain samaa mieltä oli 7 vastaajaa (7,7 %) ja samaa mieltä 3 vastaajaa (3,3 %). Vastausten keskiarvo oli 1,79, mediaani 1,00 ja moodi 1. Keskihajonnan arvo oli 1,160.

Väittämä 5.

Valmistumiseni viivästyi käänös-/tulkkaustöiden takia.

Tästä väittämästä oli eri mieltä 64 henkilöä (70,3 % vastanneista), ja muut ryhmät jäivät hyvin pieniksi. Vastausten keskiarvo oli 1,71, mediaani 1,00 ja moodi 1. Keskihajonnan arvo oli 1,250. Kovin harvalla tähän tutkimukseen osallistuneella maisterilla näyttäisi siis olleen ongelmana tutkinnon saaminen ajallaan valmiiksi oman alan töiden takia. Aiemmissakin vastauksissa, esimerkiksi kysymyksessä 18, oli merkkejä siitä, että enemmistö kyselyyn osallistuneista maistereista näytti keskittyneen täysipainoisesti opiskeluun. (Jota ainakin osittain selittävät kysymykseen 19 annetut vastaukset: käännöstitä oli opiskeluaikana saatavilla ainoastaan jonkun verran tai ei lainkaan.)

Väittämä 6.

Valmistumiseni viivästyi, koska olin työelämässä muunlaisissa tehtävissä.

Tämän väittämän kohdalla mielipiteet jakautuivat hieman enemmän kuin neljän edellisen kohdalla. 53 henkilöä (58,2 %) oli eri mieltä, 12 henkilöä (13,2 %) ei osannut sanoa, 12 henkilöä (13,2 %) oli samaa mieltä, 11 henkilöä oli osittain samaa mieltä (12,1 %) ja osittain eri mieltä oli 3 henkilöä (3,3 %). Vastausten keskiarvo oli 2,19, mediaani 1,00 ja moodi 1. Keskihajonnan arvo oli 1,541. Väittämien 5 ja 6 kautta koetettiin saada käsitystä siitä, kuinka paljon kyselyyn osallistujat ovat tehneet töitä opiskeluaikana, ja millainen vaikutus oman alan töillä ja muilla töillä on ollut opintojen edistymiseen. Näiden vastausten perusteella työelämässä ololla ei näyttäisi olleen kovin suuria vaikutuksia opintojen aikatauluun.

Eri oppiaineista valmistuneiden väliset erot olivat väittämien 1-5 osalta melko pieniä: esimerkiksi suuret ”eri mieltä”- ryhmät jakautuivat yleensä suhteellisen tasaisesti kolmeen osaan. Työelämävalmiuksia arvioivan väittämän 2. kohdalla englantia opiskelleet olivat hieman useammin ”osittain samaa mieltä” tai ”samaa mieltä” kuin saksaa tai venäjää opiskelleet.

Koska väittämien kautta saadut vastaukset jäivät kovin epätarkoiksi ja vaillinaisiksi, tarkasteltiin vielä erikseen sitä 19 vastaajan ryhmää, joka arvioi tehneensä opiskeluaikana melko paljon tai erittäin paljon oman alan töitä. Tämän ryhmän keskimääräinen opiskeluaika oli 8,16 vuotta, eli hieman pidempi kuin koko perusjoukon keskiarvo (7,25 vuotta). Opiskeluaikana käänös/tulkkaustöitä tehneiden joukossa oli kuitenkin mukana myös viidessä tai kuudessa vuodessa valmistuneita, joten käänöstöiden tekeminen opintojen ohella ei ole ainakaan heille merkinnyt opiskeluajan venymistä. Käänös/tulkkaustöitä tehneiden opiskeluaikat vaihtelivat kuitenkin huomattavasti: suurin osa oli valmistunut reilusti tai hieman alle 10 vuodessa ja muutamalla oli kulunut yli 10 vuotta. Lisäksi tarkasteltiin vielä sitä, millainen kanta opiskelun ohella käänöstöitä tehneillä oli väittämiin 4 ja 5 – pitivätkö he opiskelun ja töiden yhdistämistä ongelmallisena? Molempiin kysymyksiin saatiin vastauksia laidasta laitaan (esimerkiksi väittämän 4 kanssa 10/19 oli eri mieltä tai osittain eri mieltä, ja 7/19 osittain samaa tai samaa mieltä). Väittämän 5 kohdalla vertailu näytti seuraavalta: 11/19 oli eri mieltä tai osittain eri mieltä sekä 8/19 osittain samaa tai samaa mieltä. Opiskelun ohella työskennelleet henkilöt eivät näyttäneet muodostavan näiden väittämien perusteella yhtenäistä

joukkoa, vaan osa oli saanut sovitettua opiskelun ja työt hyvin yhteen ja toisilla oli ollut ongelmia.

Opiskeluaikaisen työnteon ja myöhemmän työuran suhde toisiinsa on haastava tutkimuskohde, ja rajaussyistä aihetta käsitellään tässä tutkimuksessa melko suppeasti. Väittämien suunnittelussa vaaditaan harkintaa ja tarkkuutta, sillä vasta vastausten tulkintavaiheessa voi paljastua asioita, joita ei ole välttämättä tarpeeksi perusteellisesti tullut pohdittua väittämiä suunnitellessa ja kirjoittaessa. Tässä osiossa olikin havaittavissa selviä suunnitteluvaiheeseen liittyviä puutteita. Tärkeää on muistaa kysymysten selkeys ja yksiselitteisyys, jotta tulkinnassa ei törmättäisi vastaavanlaisiin ongelmiin.

6.3 VALMISTUMINEN JA TYÖNHAKU

Kolmannes vastaajista (30 henkilöä) ilmoitti hakeneensa töitä heti valmistumisen jälkeen (kysymys 21.) 47 henkilöä (51,6 %) vastasi: ”en hakenut, koska olin jo töissä”. 13 henkilöä (14,3 %) ei hakenut töitä muista syistä. Muita syitä olivat lapsen saaminen ja hoitovapaalle jääminen (kahdeksassa vastauksessa) sekä jatko-opintoihin siirtyminen. Seuraavassa kysymyksessä (22.), jossa vastaajat ilmoittivat, miten nopeasti valmistumisen jälkeen he saivat töitä, valmistumishetkellä töissä ilmoitti olleensa 58 henkilöä (63,7 % vastanneista). Koska luvut eivät täsmää, voidaan päätellä, että kymmenkunta henkilöä haki töitä heti valmistumisensa jälkeen, vaikka olikin sillä hetkellä töissä. Kyseessä ovat siis voineet olla kesätyöt tai halu siirtyä uuteen työpaikkaan.

Kun siis suuri osa opiskelijoista oli jo töissä valmistuessaan, seuraavaksi suurimman ryhmän muodostavat ne, jotka työllistyivät 1-6 kuukauden aikana valmistumisesta (17 henkilöä, 18,7 %). 6-12 kuukautta valmistumisen jälkeen työllistyi ainoastaan kaksi (2,2 %) vastanneista, mutta yli vuoden päästä valmistumisesta 12 vastaajaa (13,2 %). Jostain syystä tässä ryhmässä oli huomattava määrä saksaa opiskelleita. Kyselyyn vastanneista miehistä kaksi haki töitä aktiivisesti valmistumishetkellä ja kolme oli töissä valmistumishetkellä. Kaksi töitä hakenutta myös työllistyi puolen vuoden sisällä valmistumisesta.

32 henkilöllä (35,2 %) valmistumisen jälkeinen työpaikka liittyi jonkin verran kääntämiseen ja tulkkaukseen (kysymys 23.), ja 29 vastaajalla (31,9 %) erittäin paljon. 18 henkilöä (19,8 %) puolestaan ilmoitti, ettei senhetkinen työ liittynyt lainkaan kääntämiseen tai tulkkaukseen. Englannin ja saksan opiskelijoilla valmistumishetken työpaikan tai ensimmäisen työpaikan

työtehtävät näyttivät liittyvän kääntämiseen ja tulkkaukseen enemmän kuin venäjän opiskelijoilla: ”liittyvät erittäin paljon” -vaihtoehdon prosentti oli englantia opiskelleilla 41,2, saksaa opiskelleilla 38,5 ja venäjää opiskelleilla 16,7. Kaikissa pääaineissa toiseksi yleisin vastaus oli ”jonkin verran”.

TAULUKKO 3. Kysymys 22. Kuinka nopeasti valmistumisen jälkeen sait töitä?

Ristiintaulukointi pääaineen mukaan.

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
Olin jo töissä valm.hetkellä	22 66,7%	15 57,7%	21 70,0%	58 65,2%
1-6 kk valmist. jälkeen	7 21,2%	4 15,4%	6 20,0%	17 19,1%
6-12 kk valmist. jälkeen	1 3,0%	0 ,0%	1 3,3%	2 2,2%
Yli vuosi valmist. jälkeen	3 9,1%	7 26,9%	2 6,7%	12 13,5%
Yhteensä	33 100,0%	26 100,0%	30 100,0%	89 100,0%

Eniten vastanneilla oli määräaikaista kokopäiväisiä työsuhteita (39 henkilöllä, 42,9 %:lla vastanneista) ja toiseksi eniten vakituisia kokopäiväisiä työsuhteita (24 henkilöllä, 26,4 %:lla) (kysymys 24.). Itsenäisinä ammatinharjoittajina/ freelancereina toimi noin 15,4 % vastanneista, osa-aikatyössä oli 7,7 % ja työllistettynä/työharjoittelussa 6,6 %. Englantia opiskelleiden joukossa on selkeästi eniten freelancereita (11 henkilöä, 32,4 % vastanneista). Toiseksi suurin ryhmä englantia opiskelleiden joukossa oli määräaikaiseen kokopäivätyöhön sijoittuneet henkilöt (29,4 %). Saksaa opiskelleista freelancerina toimi kaksi henkilöä ja venäjää opiskelleista ainoastaan yksi. Huomattava osa saksaa ja venäjää opiskelleista oli määräaikaaisessa kokopäivätyössä (46,2 % ja 56,7 %), ja molemmista ryhmistä noin kolmasosa oli vakituisessa kokopäivätyössä.

Noin kaksi kolmasosaa vastanneista (62,6 %) työskenteli yksityisessä yrityksessä tai yhtiössä (ei omassa). Muut ryhmät olivat melko pieniä: 10 henkilöä (11 %) työskenteli valtion tai

valtion liikelaitosten tehtävissä, seitsemän henkilöä (7,7 %) kuntien tehtävissä, seitsemän henkilöä omassa yrityksessä ja viisi henkilöä (5,5 %) jossakin järjestössä.

Toimialoista yleisimpiä olivat käännös- ja/tai tulkkaukspalvelut, metalliteollisuus ja informaatioteknologia (IT, ICT). Noin 20 henkilöä toimi käännöstehtävissä, ja osa heistä ilmoitti lisäksi tarkemmin, millä käännöspalveluiden erikoistumisalueella toimii: esimerkiksi av-kääntäminen, käännös- ja dokumentointipalvelut, käännös- ja lokalisaatioala. Metalliteollisuuden alalle oli sijoittunut yhdeksän henkilöä ja informaatioteknologian ja tietotekniikan alalle saman verran. (liite 3.). Miehet muodostivat melko värikkään joukon. Esimerkiksi seuraavia toimialoja mainittiin: opetus, liikkeenjohdon konsultointi, kustannustoiminta, tutkimus sekä rakennusala.

TAULUKKO 4. Kysymys 25. Ensimmäisen työpaikkasi työnantajasektori?

Ristiintaulukointi pääaineen mukaan.

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
En osaa sanoa	0 0%	2 7,4%	0 0%	2 2,2%
Yksityinen yritys tai yhtiö	18 52,9%	19 70,4%	20 66,7%	57 62,6%
Kunta, kuntayhtymä	1 2,9%	2 7,4%	4 13,3%	7 7,7%
Valtio, valtion liikelaitos	4 11,8%	2 7,4%	4 13,3%	10 11,0%
Järjestö	3 8,8%	1 3,7%	1 3,3%	5 5,5%
Oma yritys	6 17,6%	1 3,7%	0 0%	7 7,7%
Muu	2 5,9%	0 0%	1 3,3%	3 3,3%
Yhteensä	34 100,0%	27 100,0%	30 100,0%	91 100,0%

Merkittävä osa työpaikoista sijaitsi Tampereella (38 vastanneella) tai Helsingissä (15 vastanneella). Kaksi vastaajaa ilmoitti tehneensä töitä kotona Tampereella, vaikka työpaikka oli Helsingissä. Muutamia työpaikkoja oli myös ulkomailla (Berliinissä, Lontoossa ja Madridissa).

Kysymyksessä 28 tiedusteltiin asemaa yrityksessä. Eniten oltiin sijoitettu erilaisiin toimihenkilö- tai assistenttitehtäviin (36 vastaajaa, eli 39,6 %). Asiantuntijatehtävissä toimi noin kolmannes vastaajista (29 henkilöä). Kolmanneksi suurimpana ryhmänä olivat itsenäiset ammatinharjoittajat/ freelancerit (10 henkilöä, 11 %) ja opetustehtävissä toimivia oli 7,7 % vastanneista.

Ammattinimikkeiden listalla kääntäjät olivat myös hyvin edustettuna, tosin useina eri nimikkeinä (liite 4). Toimisto-, vienti- ja opetustehtävissä oli myös useita henkilöitä. Kyselyyn vastanneet miehet näyttivät myös ammattinimikkeiden perusteella toimivan/toimineen hyvin erilaisissa tehtävissä (suomen kielen opettajana, projektipäällikkönä, assistenttina, tuotevastaavana (kustannusalalla) sekä projektitutkijana), eikä näin ollen kukaan tähän kyselyyn vastanneista ollut varsinaisesti käännös- tai tulkkaustehtävissä.

TAULUKKO 5. Kysymys 28. Asemasi organisaatiossa (ensimmäisessä työpaikassa)?

Ristiintaulukointi pääaineen mukaan.

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
En osaa sanoa	1 2,9%	1 3,7%	0 ,0%	2 2,2%
Johto	1 2,9%	0 ,0%	0 ,0%	1 1,1%
Keskijohto	1 2,9%	0 ,0%	0 ,0%	1 1,1%
Asiantuntijatehtävät	13 38,2%	7 25,9%	9 30,0%	29 31,9%
Opetustehtävät	2 5,9%	3 11,1%	2 6,7%	7 7,7%
Toimihenkilö/assistenttiteht.	7	11	18	36

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
Avustavat tai suorittavat teht.	20,6%	40,7%	60,0%	39,6%
	1	2	0	3
Itsenäinen ammatinharjoittaja, freelancer	2,9%	7,4%	,0%	3,3%
	8	2	0	10
Muu	23,5%	7,4%	,0%	11,0%
	0	1	1	2
	,0%	3,7%	3,3%	2,2%
Yhteensä	34	27	30	91
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Toimenkuvat jakautuivat seuraavanlaisiin ryhmiin: eniten oli mainintoja käännös- ja tulkkaustöistä (35) ja seuraavaksi eniten oli erilaisia projektinhallinta- ja suunnittelutehtäviä (21). Esimerkiksi seuraavanlaisia käännöstehtäviä mainittiin: erilaisten asiatekstien kääntäminen, joista yleisimpiä olivat markkinoinnin ja yritysmaailman tekstit, sekä tekniset tekstit. Av-kääntäjät tekstittivät televisioon sarjoja, elokuvia ja dokumentteja, dvd-elokuvia, sekä elokuvafestivaaleilla esitettäviä elokuvia. Kaunokirjallisuuden kääntäjiäkin oli mukana. Projektinhallintatehtävien ryhmään kuului monen eri alan toimintaa: käännösosalta käännöskoordinaattorin tehtävät voidaan lukea kuuluvaksi tähän ryhmään. Lisäksi oli mainintoja kansainvälisten asioiden koordinaattorin tehtävistä, kansainvälisten urheilutapahtumien järjestämiseen liittyvistä tehtävistä, kansainvälisten seminaarien ja konferenssien järjestämisestä sekä erilaisiin Venäjä-hankkeisiin liittyvistä projektinjohtotehtävistä. Tilausten käsittelystä ja asiakasyhteyksistä huolehtimista kuului 16 henkilön työtehtäviin. Opetustehtävistä oli maininta kymmenessä, dokumentoinnista yhdeksässä ja toimittajan tehtävistä yhdeksässä vastauksessa. Oikoluku tai kielentarkistus oli mainittu kuusi kertaa. Opetusalalle sijoittuneet olivat joko kieltenopettajia tai lisäksi myös muiden aineiden opettajia (esimerkiksi ammattikoulussa saksan ja englannin lisäksi asiakaspalvelun ja matkailun opettajana). Muutama kääntäjä ja tulkki ilmoitti toimivansa käännösosalalla myös kouluttajana.

6.4 NYKYINEN TYÖPAIKKA JA TYÖTTÖMYYSKOKEMUKSET

55 henkilöä (60,4 %) oli nykyisin jossakin toisessa työpaikassa ja 35 henkilöä (38,5 %) työskenteli edelleen samassa työpaikassa, kuin heti valmistumisen jälkeenkin. Kun kysyttiin uuden työsuhteen luonnetta (kysymys 32.), vakituudessa kokopäivätyössä ilmoitti työskentelevänsä 32 henkilöä, itsenäisinä ammatinharjoittajina/ freelancereina 10 henkilöä ja määräaikaissä kokopäivätyössä kahdeksan henkilöä. Yksityiset yritykset olivat edelleen yleisimpiä työnantajia (32 henkilöllä). Toimialaluokittelussa käännöspalveluiden lisäksi esiintyivät usein kustannustoiminta, opetustehtävät sekä informaatioteknologia. Näistäkin työpaikoista merkittävä osa sijaitsi Tampereella ja Helsingissä ja kyseisten kaupunkien lähiympäristössä. Työpaikkojen sijainneissa olivat nyt ulkomaan kohteista mukana myös Pietari ja Moskova, joita ei ensimmäisten työpaikkojen listalla ollut.

Asemasta organisaatiossa saatiin samankaltaiset tiedot, kuin ensimmäisen työpaikankin osalta. Eniten oli toimihenkilöitä/assistentteja (17 henkilöä), toiseksi eniten asiantuntijatehtävissä toimivia ja kolmanneksi eniten itsenäisiä ammatinharjoittajia/freelancereita. Kun tiedusteltiin sitä, kuinka pitkään henkilöt ovat olleet nykyisessä työpaikassaan, saatiin niin paljon erilaisia vastauksia, että ne oli luokiteltava seuraavalla tavalla: **1)** alle vuosi – 11 henkilöä **2)** 1-3 vuotta – 22 henkilöä **3)** 3-5 vuotta – 14 henkilöä **4)** 5-7 vuotta – kahdeksan henkilöä ja **5)** yli 7 vuotta – kaksi henkilöä. Näiden vastausten perusteella kyselyyn osallistuneet henkilöt eivät näyttäisi joutuneen pelkästään pätkätyöläisiksi. Tarkemman analyysin tekemiseksi työsuhteiden kestot täytyisi toki suhteuttaa koko työuran keston (tarkastella esimerkiksi valmistumisvuoteen nähden). Ammattinimikkeet olivat käännöspalveluihin, vientimyyntiin, opetustehtäviin, suunnittelu- ja koordinoititehtäviin ja liittyviä. Käännösaineistot olivat moninaisia: tehtiin niin tekstityksiä, asiatekstien käännöksiä kuin kirjallisuudenkin käännöksiä (ks. myös s. 41). Englannin, ruotsin, ranskan ja saksan opettajien lisäksi mukana oli myös yksi laulunopettaja.

Kysymyksissä 40 ja 41 tiedusteltiin työn vaativuustasoa ja syitä koulutuksen ja vaativuustason vastaamattomuuteen. 65 henkilöä (yli 71,4 %) arvioi työn vastaavan koulutustasoa. 14 henkilöä (15,4 %) vastanneista arvioi työn vaativuustason alhaisemmaksi kuin koulutus edellyttäisi. Kahdeksan henkilöä (8,8 %) piti työtään liian vaativana koulutukseen nähden. Selkein syy siihen, etteivät koulutustaso ja työ vastanneet toisiaan, oli seitsemän henkilön (kolmen saksaa opiskelleen ja neljän venäjää opiskelleen) mielestä yksinkertaisesti se, ettei koulutusta vastaavaa työtä ole löytynyt. Viisi henkilöä (kolme

englantia opiskellutta ja kaksi venäjää opiskellutta) ilmoitti, ettei ole kiinnostunut sellaisista töistä, joihin koulutus pätevöittää.

TAULUKKO 6. Kysymys 40. Millainen on työsi vaativuustaso? Ristiintaulukointi pääaineen mukaan.

	Pääaine			Total
	englanti	saksa	venäjä	
Työ vastaa koulutustasoani	32 97,0%	18 72,0%	15 51,7%	65 74,7%
Työn vaativuustaso alhaisempi	0 ,0%	6 24,0%	8 27,6%	14 16,1%
Työ liian vaativaa	1 3,0%	1 4,0%	6 20,7%	8 9,2%
Yhteensä	33 100,0%	25 100,0%	29 100,0%	87 100,0%

Oppiaineiden välisiä eroja tarkasteltaessa huomataan, että englantia opiskelleet näyttäisivät olevan muita todennäköisemmin koulutustasoa vastaavassa työssä. Englantia opiskelleista 32/33 (97 %) vastasi, että työ vastaa heidän koulutustasoaan. Saksaa opiskelleista tätä mieltä oli 18/25 (72 %) ja venäjää opiskelleista 15/29 (51,7 %). Kyselyyn vastanneiden miesten vastaukset olivat seuraavanlaisia: kolmen mielestä työ vastasi koulutustasoa, ja kahden mielestä työ oli liian vaativaa (toimivat yrityksen johtotehtävissä).

Vastanneiden käsitykset siitä, olisivatko he saaneet työpaikkansa ilman maisterintutkintoa (kysymys 42.), eroavat toisistaan huomattavasti. 36 henkilöä (39,6 %) oli sitä mieltä, että olisi saanut työpaikkansa ilman maisterintutkintoa. 29 henkilöä (31,9 %) vastasi, ettei olisi saanut, ja 22 henkeä (24,2 %), sekin merkittävä osa vastaajista, ei halunnut tai osannut ottaa kantaa asiaan. Eri oppiaineista valmistuneiden välillä oli se ero, että englantia opiskelleista suurin osa vastasi joko kyllä tai ei (ryhmä jakautui lähes tasan). Saksaa ja venäjää opiskelleiden ryhmässä oli enemmän niitä, jotka eivät osanneet arvioida asiaa tai eivät halunneet ottaa kantaa.

Kun kysyttiin käännös- ja tulkkaustöiden osuutta työtehtävistä (kysymys 43.), yli kolmannes vastaajista (32 henkilöä) ilmoitti, että kääntämistä ja tulkkausta ei kuulu lainkaan heidän työtehtäviinsä. Lähes yhtä suuri (28 henkilöä, 30,8 %) oli niiden ryhmä, joiden työtehtävistä 10–50 % on kääntämistä tai tulkkausta. Vähiten valittiin vaihtoehtoa ”50–80 % työtehtävistä” (7 henkilöä). 20 henkilöllä (23 %) kääntämistä ja tulkkausta oli 80 - 100 % työtehtävistä.

Kysymysten 40. ja 43. tulokset vaikuttavat hieman ristiriitaisilta: työ vastaa kyselyyn osallistuneiden mielestä akateemista koulutustasoa, mutta monilla kääntämistä ja tulkkausta ei lainkaan sisälly työtehtäviin. Näiden vastausten perusteella näyttäisi siis siltä, että työskennellään tehtävissä, jotka ovat akateemista koulutustasoa vastaavia, mutta koulutuksen kautta saatuja kieli- ja käännöstaitoja ei läheskään aina pystytä hyödyntämään. Kysymyksen 40 vastausvaihtoehdot olisivat voineet olla toisenlaiset, ja silloin tällaista tulkintaongelmaa ei olisi ehkä syntynyt. Esimerkiksi jos vastausvaihtoehdon ”1. Työ vastaa koulutustasoani” tilalla olisi ollut ”1. Työn vaativuustaso vastaa käännöstieteen koulutuksessa hankkimiani tietoja ja taitoja”, olisi vastausjakauma voinut olla erilainen. Ainakin kysymys 40 olisi ollut johdonmukaisempi ja tarkempi. Kvantitatiivisen tutkimusotteen ominaispiirteisiin kuuluu, että tutkimuksen alkuvaiheessa lukkoon lyödyt ratkaisut eivät ole enää korjattavissa jälkepäin. Tässä yksi esimerkki siitä.

TAULUKKO 7. Kysymys 43. Kuinka suuri osuus työtehtävistä on kääntämistä /tulkkausta? Ristiintaulukointi pääaineen mukaan.

	Pääaine			Yht.
	englanti	saksa	venäjä	
Ei kuulu työtehtäviini	13	8	11	32
	39,4%	32,0%	37,9%	36,8%
10-50%	6	8	14	28
	18,2%	32,0%	48,3%	32,2%
50-80%	2	3	2	7
	6,1%	12,0%	6,9%	8,0%
80-100%	12	6	2	20
	36,4%	24,0%	6,9%	23,0%
Yhteensä	33	25	29	87
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Työmatkoilla vastaajat kävivät jonkin verran: Yli puolet vastanneista (52 henkilöä) ilmoitti käyvänsä työmatkoilla yhdestä viiteen kertaan vuodessa. 20 henkilöä ei käynyt työmatkoilla lainkaan. Viidestä kymmeneen kertaan vuodessa kävi kuusi henkilöä ja yli 10 kertaa vuodessa kävi yhdeksän henkilöä.

Työttömyyskokemuksia tiedusteltaessa (kysymys 45.) 56 henkilöä (yli 60 %) ilmoitti, ettei ole ollut työttömänä. 21 henkilöä oli ollut alle kuusi kuukautta, viisi henkilöä puolesta vuodesta vuoteen ja seitsemän henkilöä yli vuoden. Osa työttömyyskokemuksista liittyy perheen perustamiseen: lapsensaannin ja hoitovapaalta paluun jälkeen on menty uuteen työpaikkaan. Työttömyydestä työuran alussa ja työttömyyden yleisyydestä kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneiden keskuudessa olisi tarpeen tehdä erillisiä selvityksiä, koska tässä tutkimuksessa työttömyyttä ei tarkasteltu rajaussyistä juuri lainkaan.

Kysymyksessä 46 kyselyyn osallistujia pyydettiin arvioimaan omin sanoin kääntäjien ja tulkkien työllistymiseen liittyviä ongelmia. Selkeästi eniten oltiin sitä mieltä, että pelkkä kieli- ja käännöskoulutus ei työelämässä riitä. Tämä tuli esille 20 vastauksessa. 13 henkilöä mainitsi suhteiden puuttumisesta aiheutuvat ongelmat: todettiin, että monet avoimet työpaikat täytetään suositusten, kollega- ym. suhdeverkostojen kautta. Kymmenen vastaajaa kirjoitti kommentteissaan, että monet yritykset edellyttävät kääntäjiltä useamman vuoden työkokemusta, jonka hankkiminen opiskeluaikana on hankalaa. Työnantajat saattavat myös olettaa, että työtä hakevalla kääntäjällä on vahva kokemus jostakin erikoisalasta. Muutama vastaaja otti esille kovan kilpailun, ja samalla myös kääntäjän ammatin arvostuksen puutteen. Alalla toimii paljon henkilöitä, jotka tekevät työtä ilman minkäänlaista tutkintoa ja reilusti alle suositushintojen – tämä on etenkin maisterintutkinnon suorittaneiden freelancereiden ongelma. Lisäksi yritykset teettävät käännöksiä sellaisilla työntekijöillään, joilla on suhteellisen hyvä kielitaito, vaikka ei kääntäjän tutkintoa olekaan, tai ulkoistavat käännöstoimintaa ja suosivat kaikkein halvimpia yrittäjiä tai yrityksiä.

6.5 KOULUTUKSEN ARVIOINTIA

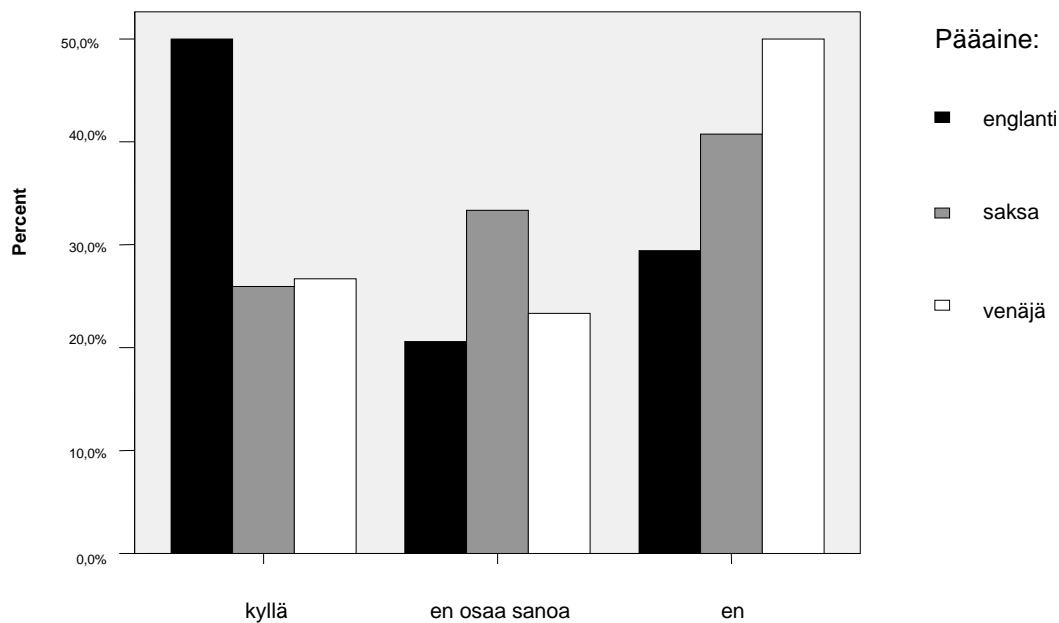
Verkkolomakkeessa koulutuksen arviointia koskevan osuuden alussa vastaajia opastettiin seuraavasti: *Tämän osion kysymyksiin vastatessasi voit arvioida joko pääaineopintojasi tai myös muita käännöstieteen laitoksella suorittamiasi opintoja.* Tämä ohjeistus lisättiin erään koevastaajan kommenttien takia. Hän toivoi selvennystä siihen, onko tarkoitus arvioida

ainoastaan oman pääaineen opetusta vai myös muiden aineiden. Melko useinhan sivuaineeksi/-aineiksi valitaan oman laitoksen muita aineita.

Tärkeimmät syyt siihen, miksi vastaajat aloittivat opintonsa kieli- ja käännöstieteiden laitoksella, olivat kiinnostus kääntäjän ja tulkin ammattiin (42 henkilön, 46 %:n mielestä) sekä kiinnostus kansainväliseen työhön (24 henkilön, 26 %:n mielestä). Muita syitä olivat esimerkiksi se, että opiskelija oli aiemmin menestynyt hyvin kieliopinnoissa, tai oli kiinnostunut juuri tietystä kielestä, kohdemaasta ja sen kulttuurista. Joillakin oli kiinnostusta kielten opiskeluun, mutta ei kiinnostusta ryhtyä tulevaisuudessa kieltenopettajaksi. Muutama vastanneista oli opintoihin hakeutuessaan pitänyt kieli- ja käännöstaitoa työelämää ajatellen hyvin tärkeänä, mutta jotkut kertoivat myös hakeneensa käännöstieteen opintoihin miettimättä juuri lainkaan työllistymistä. Virkkala (2008: 36) on selvittänyt samaa asiaa, syitä opintojen aloittamiseen, sekä pohtinut opiskelijoiden motivaatiotasoa suhteessa alkuperäisiin tavoitteisiin. Virkkalan tekemässä kyselyssä ”Halusin kääntäjän ja tulkin ammatin” oli vasta kuudenneksi suosituin syy opintojen aloittamiseen: suosituimmat väitteet olivat ”Halusin opiskella kieliä”, ja ”Käännöstiede kiinnosti alana”. Virkkala (2008: 38–39) toteaa, että vaikka kääntäjän ja tulkin ammatit eivät olekaan ainoita vaihtoehtoja kääntäjänkoulutuksen tuloksena, ne ovat kuitenkin ne, mihin koulutuksessa erikoistutaan ja mihin koulutus selvästi tähtää. Ammatin houkuttelevuus pitäisi kuitenkin olla ensimmäisten joukossa, kun mietitään syitä hakeutua koulutukseen, ja jos lopullinen päämäärä ei ole kiinnostava, on hyvin epätodennäköistä, että motivaatio kantaa kovin pitkälle.

Vastaukset kysymykseen 50 (jos nyt valitsisit uudelleen, pyrkisitkö vielä opiskelemaan kääntämistä ja tulkkausta?) erosivat toisistaan huomattavasti. 36 henkilöä (39,6 %) ei pyrkisi uudelleen opiskelemaan, 32 henkilöä (35,2 %) pyrkisi ja 23 henkilöä (25,3 %) ei osannut sanoa. Syyt siihen, miksi käännöstieteen opintoihin ei enää pyritäisi, olivat muun muassa seuraavanlaisia (vastaukset olivat osittain päällekkäisiä työllistymisen ongelmia tiedustelevan kysymyksen 46 kanssa): Työllistymismahdollisuudet pelkkien kieliopinnojen jälkeen nähdään hyvin heikoiksi. Moni oli sitä mieltä, että valitsisi kieliopinnot sivuaineeksi ja opiskelisi pääaineena jotakin ”yleispätevämpää” alaa, esimerkiksi kaupallista tai teknillistä alaa (mahdollisesti ammattikorkeakoulussa).

KUVIO 6. Kysymys 50. Jos nyt valitsisit uudelleen, pyrkisitkö vielä opiskelemaan kääntämistä ja tulkkausta? Vastajamäärät prosentteina.

Kysymyksen 50 vastauksissa oli useita mainintoja heikosta palkkatasosta ja kääntäjien/tulkkien arvostuksen puutteesta. Useista vastauksista käy myös ilmi, ettei opiskelijoilla ole ollut opintojen alkuvaiheessa kovinkaan selkeää käsitystä kääntäjien ja tulkkien työmarkkinatilanteesta ja käytännön työskentelystä. Kun työelämä tietous opintojen edetessä kasvoi, ei oltukaan enää yhtä kiinnostuneita kääntäjänä tai tulkkinä työskentelystä kuin alkuvaiheessa. Samasta ilmiöstä on havaintoja myös Virkkalan (2008: 44–52) tutkimuksessa. Käsitykset työn mielenkiintoisuudesta, työtehtävien monipuolisuudesta, ammatin arvostuksesta, mahdollisuuksista edetä uralla, työaikojen sopivuudesta ja palkkatasosta heikkenivät kaikki opintojen myötä. Yli kaksi viidesosaa oli sitä mieltä, että tuleva ammatti ei tuntunut houkuttelevalta (emt., 69). Muutama tähän kyselyyn vastanneista kommentoi kielteistä kantaansa sillä, että käännös- ja tulkkausopintoihin hakeutuminen oli helppo tie yliopistoon, mutta loppujen lopuksi opinnot eivät vastanneet odotuksia (sisällöltään tai käytännön järjestelyiltään).

Oppiainekohtaisessa tarkastelussa huomataan, että englantia opiskelleiden joukossa on eniten niitä, jotka voisivat pyrkiä opintoihin uudelleen (17 henkilöä) ja venäjää opiskelleissa eniten niitä, jotka eivät pyrkisi enää (15 henkilöä). Vastausten taustalla saattaa olla eräänä syynä kielitaidon taso, sillä onhan kielitaito olennainen osa käännöstieteen opintoja. Heikko

kielitaito aiheuttaa enemmän työtä ja haastetta ja vähemmän onnistumisen elämyksiä. Aiempien selvitysten (Latomaa ym. 2000: 26–29, Virkkala 2008: 54) venäjän ja saksan opiskelijat tunsivat enemmän riittämättömyyden tunnetta kuin englannin opiskelijat. Nimenomaan riittämättömäksi koettu B-työkielen taito voi olla syynä tähän. Myös arvioinnin oikeudenmukaisuudessa ja objektiivisuudessa havaittiin eroja eri pääaineiden välillä. Muita perusteita saksaa ja venäjää opiskeleiden tyytymättömyydelle voidaan etsiä myös tämän tutkimuksen kyselylomakkeen kysymyksiin 52 ja 53 annetuista vastauksista eli opintojen eri osa-alueille annetuista arvosanoista. Lisäksi voidaan tarkastella kyselyn lopussa oleviin avoimiin kysymyksiin annettuja vastauksia (kysymykset 54 ja 55, ks. s. 53-55).

Noin puolet vastanneista, 47 henkilöä oli sitä mieltä, että koulutuksen antama kuva työelämästä vastaa todellisuutta osittain. Joka viides, 19 henkilöä oli sitä mieltä, ettei työelämäkuva vastaa todellisuutta. 18 henkilöä ei osannut sanoa, ja ainoastaan kuusi henkilöä valitsi vaihtoehdon ”vastaa melko hyvin”.

Jotta saataisiin arvioita opetuksen eri osa-alueista ja laitoksella työskentelystä, vastaajia pyydettiin antamaan arvosanoja muun muassa luennoille ja harjoituksille, kommentoimaan väittämiä sekä vastaamaan omin sanoin avoimiin kysymyksiin. Kysymyksessä 52. tiedusteltiin (asteikolla 1- tyytymätön, 2- melko tyytymätön, 3- en osaa sanoa, 4- melko tyytyväinen, 5- tyytyväinen), kuinka tyytyväisiä oltiin seuraaviin opetuksen osa-alueisiin: luennot, harjoitukset, opintojen ohjaus, henkilökohtainen ohjaus, seminaarityöskentely, pro gradu -työn ohjaus.

TAULUKKO 8. Kysymys 52 a-f. Kuinka tyytyväinen olet/olit seuraaviin opetuksen osa-alueisiin? Kaikkien aineiden yhteiskeskisarvo ja ainekohtaiset keskiarvot.

	Englanti	Saksa	Venäjä	Yht.keskiarvo
Luentoihin	3,91	3,15	3,60	3,58
Harjoituksiin	3,91	3,59	3,80	3,78
Opinto-ohjaukseen	2,44	2,37	2,47	2,43
Henkilökoht. ohjaukseen	2,82	2,44	2,10	2,47
Seminaarityöskentelyyn	3,56	3,74	3,20	3,49
Graduohjaukseen	4,00	3,63	2,83	3,51

Luentoihin oli melko tyytyväisiä 54 henkilöä (59,3 %). 16 henkilöä (17,6 %) ei osannut sanoa, melko tyytymättömiä oli 13 henkilöä (14,3 %), seitsemän tyytyväistä ja yksi tyytymätön. Keskiarvo oli 3,58, mediaani 4,00 ja moodi 4. *Harjoituksiin* oli melko tyytyväisiä 45 henkilöä (49,5 %) ja tyytyväisiä 22 henkilöä (24,2 %). Melko tyytymättömiä oli 12 henkilöä (13,2 %), yhdeksän henkilöä ei osannut sanoa, ja tyytymättömiä oli kolme henkilöä. Keskiarvoksi saatiin 3,78, mediaaniksi 4,00 ja moodiksi 4. Luennot ja harjoitukset saivat kohtalaisen hyviä arvioita, koska minkään aineen kohdalla keskiarvot eivät pudonneet alle kolmeen.

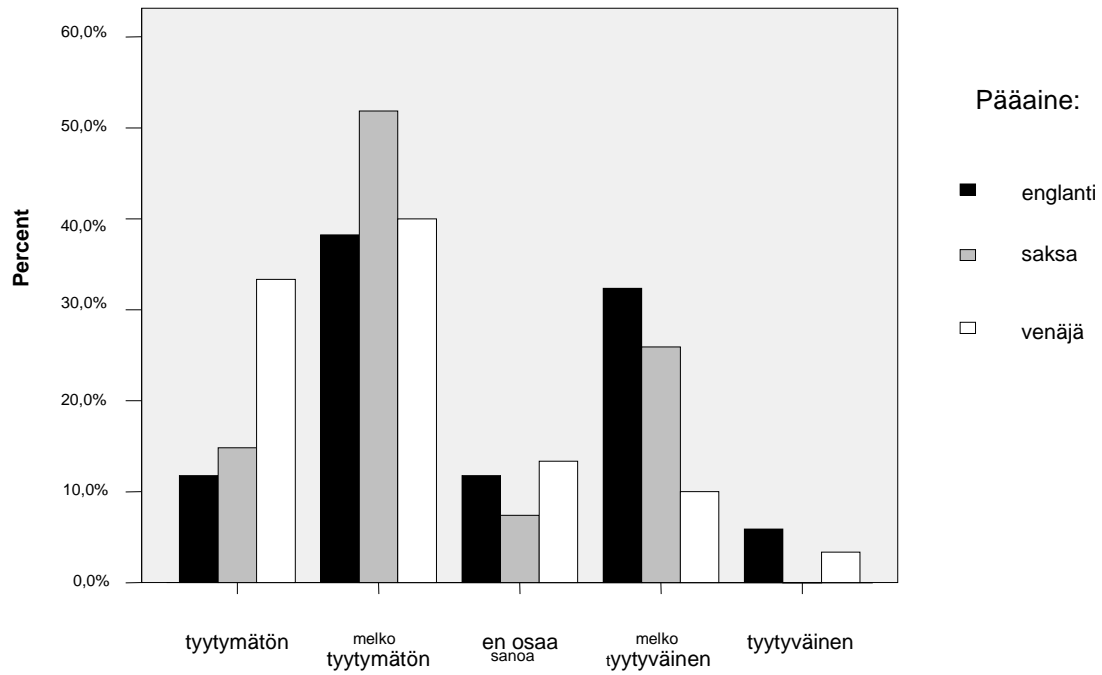
37 henkilöä (40,7 %) oli melko tyytymättömiä *opintojen ohjaukseen*, tyytymättömiä oli 18 henkilöä (19,8 %). Saman verran oli niitä, jotka eivät osanneet sanoa. Melko tyytyväisiä oli 15 henkilöä (16,5 %) ja tyytyväisiä kolme vastaajaa. Keskiarvo oli 2,43, mediaani 2,00 ja moodi 2. Melko tyytymättömiä *henkilökohtaiseen ohjaukseen* oli 39 henkilöä (42,9 % vastanneista), melko tyytyväisiä 21 (23,1 %), tyytymättömiä 18 (19,8 %), 10 henkilöä ei osannut sanoa ja kolme henkilöä oli tyytyväisiä. Keskiarvo oli 2,47, mediaani 2,00 ja moodi 2. Saksaa opiskelleet olivat tyytymättömmimpiä opinto-ohjaukseen ja venäjää opiskelleet henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Seminaarityöskentelyyn oli melko tyytyväisiä 44 henkilöä (48,4 %). Melko tyytymättömiä ja niitä, jotka eivät osanneet sanoa, oli molempia 17 henkilöä (18,7 %). Tyytyväisiä oli 11 henkilöä ja tyytymättömiä kaksi. Keskiarvo oli 3,49, mediaani 4,00 ja moodi 4. Seminaarityöskentelyyn saksan opiskelijat näyttivät olevan jopa hieman englannin opiskelijoita tyytyväisempiä. Venäjää opiskelleiden keskiarvo oli hieman yli kolmen.

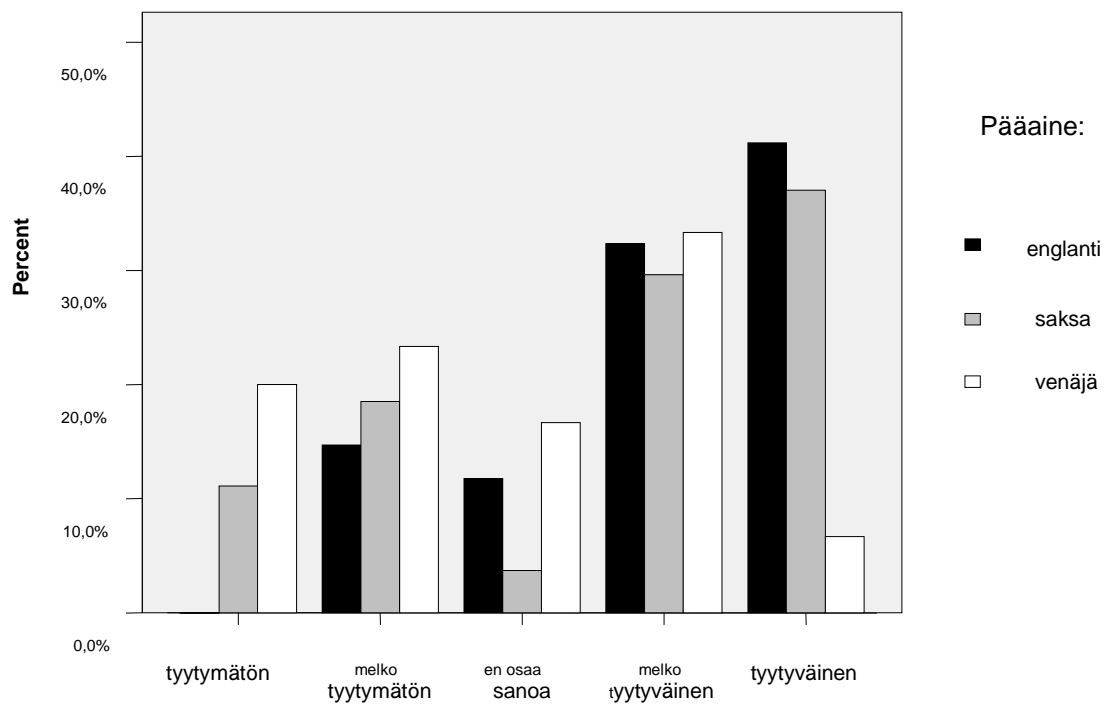
Pro gradu -työn ohjaukseen oli melko tyytyväisiä 29 vastaajaa (31,9 %) tyytyväisiä 26 vastaajaa (28,6 %) ja melko tyytymättömiä 17 vastaajaa (18,7 %). Kymmenen henkilöä ei osannut sanoa, ja yhdeksän vastaajaa oli tyytymättömiä. Keskiarvo oli 3,51, mediaani 4,00 ja moodi 4. Englantia ja saksaa opiskelleet olivat keskiarvoa tyytyväisempiä, kun taas venäjää opiskelleiden mielestä graduohjauksessa näyttäisi olevan eniten parantamisen varaa.

Karkeasti arvioituna näyttäisi siltä, että opintojen sisältöön (luentoihin, harjoituksiin ja seminaareihin) oltiin tyytyväisempiä kuin opintojen ohjaukseen tai henkilökohtaiseen ohjaukseen. Myös Virkkalan (2008: 66–67) kyselytulosten mukaan käänntieteilä opiskelleet

KUVIO 7. Kysymys 52 d) Tyytyväisyys henkilökohtaiseen ohjaukseen. Vastaajamäärät prosentteina.

KUVIO 8. Kysymys 52 f) Tyytyväisyys pro gradu -työn ohjaukseen. Vastaajamäärät prosentteina.

ovat olleet kovin tyytymättömiä opinto-ohjaukseen: väitteestä ”opinto-ohjausta oli riittävästi” melko tai täysin eri mieltä oli 58 % vastanneista. Englantia opiskelleet olivat tyytyväisempiä saamaansa opinto-ohjaukseen kuin saksaa tai venäjää opiskelleet.

Kaikista opetuksen osa-alueista oli mahdollista laskea yhteiskeskisarvo (3,21) sekä ainekohtaiset keskiarvot (englanti 3,44, saksa 3,15 ja venäjä 3), joiden perusteella voidaan todeta englantia opiskelleiden olleen keskimääräistä tyytyväisempiä opintoihinsa ja muiden hieman tyytymättömämpiä. Kysymyksen 53. väitteiden kautta tiedusteltiin (asteikolla 1- eri mieltä, 2- osittain eri mieltä, 3- en osaa sanoa, 4- osittain samaa mieltä, 5- samaa mieltä), sitä, millaisia kokemuksia vastaajilla oli opettajien ja opiskelijoiden vuorovaikutuksesta ja opettajien asiantuntemuksesta.

Väittämä 1.

Sain riittävästi tukea ja neuvoja opettajilta opintoihin liittyvissä kysymyksissä.

Tästä väittämästä 36 henkilöä (39,6 %) oli osittain samaa mieltä. 23 henkilöä (25,3 %) ei osannut sanoa, osittain eri mieltä oli 17 henkilöä (18,7 %), samaa mieltä yhdeksän henkilöä ja eri mieltä kuusi henkilöä. Keskiarvo oli 3,27, mediaani 3,00 ja moodi 4. Annettujen arvioiden oppiainekohtaiset keskiarvot olivat: englanti 3,71, saksa 3,07 ja venäjä 2,97.

Väittämä 2.

Opettajat olivat helposti tavattavissa ja auttoivat opiskeluun liittyvissä asioissa.

35 henkilöä (38,5 %) oli tästä väittämästä osittain samaa mieltä. 19 henkilöä (20,9 %) oli osittain eri mieltä, 18 henkilöä (19,8 %) ei osannut sanoa, 15 henkilöä (16,5 %) oli samaa mieltä ja neljä vastaajaa oli eri mieltä. Keskiarvo oli 3,42, mediaani 4,00 ja moodi 4. Oppiainekohtaiset keskiarvot olivat seuraavanlaiset: englanti 3,71, saksa 3,22 ja venäjä 3,27.

Väittämä 3.

Opiskelijalla on liian vähän kontakteja laitoksen opettajiin.

40 henkilöä (44 %) oli tämän väittämän kanssa osittain eri mieltä. 24 henkilöä (26,4 %) ei osannut sanoa, 17 henkilöä (18,7 %) oli eri mieltä ja osittain samaa mieltä oli kymmenen

henkilöä. Keskiarvoksi saatiin 2,30, mediaaniksi 2,00 ja moodiksi 2. Oppiainekohtaiset keskiarvot olivat: englantia 2,15, saksa 2,59 ja venäjä 2,20.

Väittämä 4.

Opettajat pitivät opetusvelvollisuutta lähinnä taakkana.

Eri mieltä oli 34 vastaajaa (37,4 %), 28 vastaajaa (30,8 %) ei osannut sanoa, 22 vastaajaa (24,2 %) oli osittain eri mieltä, viisi henkilöä oli osittain samaa mieltä ja kaksi henkilöä samaa mieltä. Keskiarvo oli 2,11, mediaani 2,00 ja moodi 1. Tämän väittämän kohdalla näytti eri oppiaineiden välillä olevan enemmän hajontaa kuin aiemmissa (englantia 1,65, saksa 2,37 ja venäjä 2,40 – eli englantia opiskelleet olivat kaikkein selkeimmin eri mieltä).

Väittämä 5.

Opettajat seurasivat alan kehitystä tarkkaan.

26 henkilöä (28,6 %) oli osittain samaa mieltä ja 24 henkilöä (26,4 %) oli osittain eri mieltä. Sama määrä vastaajia ei osannut sanoa. Samaa mieltä oli yhdeksän henkilöä ja eri mieltä kahdeksan henkilöä. Keskiarvo oli 3,04, mediaani 3,00 ja moodi 4. Englantia opiskelleiden keskiarvo oli 3,38, saksaa opiskelleiden 3,04 ja venäjää opiskelleiden 2,67.

Väittämä 6.

Opettajat hallitsivat alansa kiitettävästi.

38 henkilöä (41,8 %) oli tämän väitteen kanssa osittain samaa mieltä, 23 henkilöä (25,3 %) samaa mieltä, 15 henkilöä (16,5 %) ei osannut sanoa, ja sama määrä oli osittain eri mieltä. Keskiarvo oli 3,76, mediaani 4,00 ja moodi 4. Ainekohtaiset keskiarvot olivat: englantia 3,85, saksa 3,74 ja venäjä 3,67.

Väittämä 7.

Sain tarpeeksi ohjausta tutkielman teossa.

28 henkilöä (30,8 %) oli osittain samaa mieltä, 26 henkilöä (28,6 %) samaa mieltä, 14 ei osannut sanoa, 13 oli osittain eri mieltä ja kymmenen henkilöä oli eri mieltä. Keskiarvo oli

3,52, mediaani 4,00 ja moodi 4. Tämänkin kysymyksen ainekohtaisessa tarkastelussa on havaittavissa selkeitä eroja eri aineiden välillä: englantia 4,00, saksa 3,63 ja venäjä 2,87. Taulukossa 7 esitetyt graduohjaukselle annetut arviot ovat hyvin samansuuntaisia.

Lähes jokaisen väittämän kohdalla (paitsi kahden viimeisen) ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon on valinnut noin 20 % tai useampi vastaajista. Ensinnäkin se tekee tulkinnasta hieman ongelmallista. Lisäksi eri vastausvaihtoehdot ovat saaneet melko tasaväkistä kannatusta, ja siksi keskiarvotkin asettuvat lähelle arvoa 3. Väittämistä ei nähdä kovin selkeitä mielipiteiden kallistumia muiden väittämien kohdalla kuin kolmannen ja neljännen kohdalla, joista ollaan melko selkeästi eri mieltä. Mielenkiintoisemmaksi asteikon tarkastelun tekee se, että otetaan myös eri oppiaineita vertaileva näkökulma mukaan.

Kysymyksessä 54 vastaajat arvioivat omin sanoin käännöstieteen koulutusohjelman antamia työelämävalmiuksia. Yli kolmannes vastaajista (36 henkilöä) toi esille monipuolisen kielitaidon, kulttuurintuntemuksen ja kääntämisen perustaidot. Esimerkiksi tällaisia vastauksia annettiin avoimiin kysymyksiin:

”Ensinnäkin koulutusohjelma antoi vahvan kielitaidon, jota tarvitsen joka päivä. En näet varsinaisesti niinkään käännä vaan kirjoitan paljon suoraan englanniksi (oikeastaan kaiken). Toisekseen se antoi erittäin hyvät valmiudet kulttuuristen asioiden huomioimiseen ja ymmärtämiseen, erilaisten tekstillisten valintojen tekemiseen ja ko. valintojen perustelemiseen.”

”Jokaisesta käännöksestä, jonka opiskeluaikanani tein, on varmasti ollut hyötyä. Kääntämiseen rutinoituu vain kääntämällä. Käänsimme erityyppisiä tekstejä, mikä oli mielenkiintoista ja opettavaista.”

”Vahvan kieli- ja käännöstaidon, järjestelmällisyyttä ja organisointitaitoja. Kirjallisen viestinnän osaamista sekä tiivistämis- ja argumentointitaitoja.”

Toiseksi eniten vastauksissa kiinnitettiin huomiota käytännön taitojen ja työelämäyhteyksien puuttumiseen (13 henkilöä), eli melko moni vastaaja piti koulutuksesta saamiaan työelämävalmiuksia varsin heikkoina. Seuraavaksi eniten (12) oli mainintoja teoreettisista taidoista ja käännöstieteen tuntemuksesta. Opintojen teoreettisuudesta oli mainintoja niin myönteisenä kuin kielteisenäkin asiana. Kymmenen henkilöä mainitsi tiedonhakutaidot ja seitsemän henkilöä esiintymistaitojen kehittymisen ja rohkeuden lisääntymisen. Yrittäjyyteen

opastamisen ja kannustamisen katsottiin jääneen liian vähäiseksi, kuten myös tietotekniikkaopetuksen (esim. käännöstyökalujen käyttö).

Kysymyksessä 55 vastaajat esittivät mielipiteitään siitä, mihin asioihin koulutuksen suunnittelussa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Eniten (25 vastauksessa) oltiin sitä mieltä, että kieli- ja käännöstieteiden laitoksen työelämäyhteyksiä olisi parannettava. Myös kääntäjiä/tulkkeja työllistävien yritysten edustajia tai kääntäjinä/tulkkeina toimivia henkilöitä toivottiin luennoimaan.

”Lisää oikeita tulkkaustilanteita ja oikeita käännöksiä. Enemmän yhteistyötä suoraan työpaikkojen ja laitoksen välille.”

”Kontakteja ja harjoittelupaikkoja oikeissa työpaikoissa.”

”Enemmän kontakteja maailmalta; yrityksiä edustajia puhumaan oikeista käännöstarpeista, kokeneita kääntäjiä esittämään konkreettisia käännösongelmia...”

”Käytännön valmiuksien tärkeyttä ei varmaan koskaan voi korostaa liikaa.”

Joissakin vastauksissa ehdotettiin pakollista työharjoittelua. Harjoittelun ja tiiviimpien työelämäkontaktien kautta opiskelijat saisivat enemmän tietoa työmarkkinoista ja siellä toimimisesta ja heidän työllistymismahdollisuutensa voisivat sitä kautta parantua. Yrittäjyyteen (yritystoiminnan aloittamiseen, markkinointiin ja hinnoitteluun) liittyvää opetusta olisi tärkeää sisällyttää opintoihin (14 vastanneen) mielestä. Tietotekniikkataitojen (etenkin käännöstyökalujen) opettamisen tärkeys mainittiin 13 vastauksessa.

Eräs keino, jota ehdotettiin opiskelun ja työelämän välisen kuilun kaventamiseksi, oli käännöstehtävien työelämälähtöisyys. Käännökset voisivat mahdollisuuksien mukaan olla todellisia toimeksiantoja (11 vastaajan mielestä). Muutaman vastaajan mielestä myös opintojen ohjaukseen ja sivuaineiden valintaan pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Tässä kohtaa avoimet kommentit näyttävät selkeästi tukevan kysymyksen 52 kriittisiä arvioita opinto-ohjauksesta – sen laadusta ja riittävydestä. Avoimista kommentteista kävi ilmi myös, että vaikka suurin osa vastanneista painotti käytännön taitojen kehittämistä opiskelussa ja työelämän vaatimusten huomioimista, myös gradun ohjaus ja tieteellisen kirjoittamisen käytäntöihin tutustuminen olisi muutaman vastaajan mielestä saanut olla syvällisempää; muun

opetuksen ja tutkielman kirjoittamisen ei katsottu nivoutuvan toisiinsa tarpeeksi hyvin, ja siksi gradun kirjoittamisessa oli kohdattu hankaluuksia.

Kyselyssä tuli useassakin kohdassa esille huoli kääntäjien arvostuksen puutteesta ja siitä, ettei käännöstieteen koulutuksen sisältöä tai sen antamia viestintätaitoja tunneta tarpeeksi hyvin työelämässä. Edelleen monilla maallikoilla on sellainen käsitys, että kääntäminen sujuu keneltä tahansa, joka osaa kieltä. Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen tarjonnasta ei myöskään kerrota tarpeeksi lukiolaisille tai muille yliopistoon vasta hakeutuville nuorille. Jos tiedotusta lisättäisiin, saataisiin ehkä laitokselle motivoituneita hakijoita ja sitä kautta myös opiskelijoita, joilla olisi realistiset ennakkokäsitykset opinnoista ja alasta (Virkkala 2008: 80).

Jotkut vastaajista huomauttivat, että alan kehityksessä mukana pysyminen ja kääntäjien ammatti-identiteetin kehittäminen olisi varsin tärkeää. Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen tulisi profiloitua monipuolisena, kansainvälisenä ja aikaansa seuraavana kieliammattilaisten koulutuslinjana. Laitoksen kurssitarjontaa päivittämällä, työelämäyhteyksiä lisäämällä ja laitoksen viestintästrategiaa parantamalla kääntäjien arvostusta työelämässä voitaisiin edistää.

”Kyseessä on vaativa viestinnän alan erikoistehtävä, laitoksen tulisi huolehtia paremmin oppiaineen ”brändistä” - nykyisellään useimmat yliopistosivistyksen saaneet suomalaiset luulevat, että homman hoitaisi yhtä hyvin kuka tahansa kieltä osaava...”

”Venäjän osastolla profiilin nosto olisi paikallaan. Toimintaan pitäisi saada actionia, drivia ja yleistä vetovoimaisuutta.”

6.6 ANALYYSIOSUUDEN YHTEENVETO

Tutkimusaineistoa kerättiin maaliskuussa 2009 sähköisen kyselylomakkeen avulla. Yhteensä perusjoukkoon kuului 160 kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistunutta maisteria: heistä 56 oli opiskellut pääaineenaan englantia, 54 saksaa ja 50 venäjää. Viittä henkilöä ei tavoitettu. Lomakevastauksia saatiin yhteensä 91/155 (vastausprosentti 58,7 %). Kyselyyn vastasi 86 naista ja viisi miestä. Pääaineiden osalta perusjoukko jakaantui melko tasaisesti: noin 30 henkilöä jokaisesta pääaineesta.

Käännöstieteen opintoihin hakeuduttiin keskimäärin hieman yli 20-vuotiaina, ja yli puolet kyselyyn osallistuneista aloitti opintonsa ilman aiempia kokemuksia yliopisto-opinnoista. Opinnot aloitettiin kiinnostuksesta kääntäjän ja tulkin ammattiin, mahdollisiin kansainvälisiin

työtehtäviin, tai juuri tiettyyn kieleen, kohdemaahan ja sen kulttuuriin. Monet olivat myös hakeneet opiskelupaikkaa käännöstieteen laitokselta, koska olivat aiemmin menestyneet kieliopinnoissa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneet voivat sijoittua hyvin monenlaisiin työtehtäviin pää- ja sivuaineista riippuen. Vaikka varsin monet humanistit sijoittuvat julkisen sektorin tehtäviin ja yrittäjyys on heidän keskuudessaan melko vähäistä, käännöstieteen aineista valmistuneet ja käännösosalalla toimivat henkilöt tekevät poikkeuksen. Selkeästi yli puolet vastanneista oli sijoittunut yksityiselle sektorille. Alan freelancer-painotteisuus on havaittavissa etenkin englantia opiskelleiden työhönsijoittumisessa.

Verkkokyselyyn kuului myös lyhyt opiskeluaikaista työntekoa kartoittava osio (kysymykset 18–20). Vaikka kysymyksenasettelut eivät olleet täysin onnistuneita, ja sisälsivät ehkä liikaakin kirjoittajan omia taustaoletuksia työelämään siirtymisestä, tulokset näyttivät siltä, että vastanneiden keskuudessa opiskeluaikainen työnteko ei ollut kovinkaan yleistä. Varsinkaan oman alan töitä ei ollut opiskeluaikana paljoa saatavilla. Osa niistä, jotka olivat onnistuneet saamaan oman alan töitä, oli kokenut opiskelun ja käännöstöiden teon yhteensovittamisen ongelmalliseksi, kun taas toisia tasapainottelu opiskelun ja työnteon välillä ei tuntunut juuri häiritsevän. Opiskeluaikaisten käännös/tulkkaustöiden saatavuus näyttää olevan joidenkin kääntäjien työllistymisen kannalta todellinen ongelma: ilman opiskeluaikaista työkokemusta ja työelämään orientoitumista työpaikan saaminen on hyvin hankalaa. Nykyisin ongelmana näyttäisi olevan myös se, että opiskelijoillekin kyllä toisinaan tarjotaan työtä (esimerkiksi yliopiston sähköpostilistojen kautta ja etenkin AV-kääntäjille), mutta informointi työn luonteesta ja vaativuudesta on puutteellista, aikataulut tiukat ja palkkataso äärettömän heikko. Tällaisiin työtarjouksiin ei kenenkään kannattaisi tarttua edes työkokemusta kartuttaakseen.

Moni kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että koulutusohjelmaan tulisi kuulua kaikille pakollisena yritystoimintaan, oman käännöstoiminnan aloittamiseen ja markkinointiin perehdyttävää opetusta. Myös aiemmissa tutkimuksissa on saatu tämän suuntaisia tuloksia. Käytännön työelämässä liiketoimintataidot voivat olla hyvinkin tarpeellisia – tätä olisi hyvä painottaa jo opiskeluaikana. Toki opiskelijat voivat hankkia yrittäjätietoutta ja -osaamista valitsemalla kaupallisia sivuaineita, mutta ei ole realistista olettaa, että kaikki käännöstieteen opiskelijat tekisivät niin. Koska käännösosalalla yrittäjyys on huomattavassa roolissa,

perustietojen ja -taitojen opetuksen olisi syytä kuulua kaikille. Jos perehdyttämistä olisi jo opiskeluaikana, ehkä useampi uskaltautuisi kokeilemaan yritystoimintaa, eikä hakeutuisi muiden palvelukseen.

Työelämäkurseja saisi olla useampiakin kuin nykyään, ja ne voisivat olla eri tavoin painottuneita: yhdellä kurssilla voisi käydä vierailijoita kertomassa kääntäjien ja tulkkien työn arjesta, tarkasteltaisiin yleisesti kääntäjien/tulkkien asemaa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla, ja jollakin toisella kurssilla tutustuttaisiin perusteellisemmin freelancer-toimintaan, hinnoitteluperiaatteisiin ja muihin käytännön asioihin, joista jokaisen laitokselta valmistuvan tulisi olla edes jossain määrin tietoinen.

Kuten on jo todettu, vain pieni osa käännöstieteitä opiskelleista sijoittuu työelämässä pelkästään käännös- tai tulkkaustehtäviin. Käännös/tulkkauspalveluiden lisäksi valmistumishetkellä tai pian valmistumisen jälkeen työskenneltiin metalliteollisuuden työpaikoissa (muut teollisuuden alat eivät olleet yhtä suosittuja), ICT/IT-alalla, koulutus/opetuslalla ja yliopistossa. Työpaikkojen sijainnin osalta tuntui melko yllättävältä, ettei kovinkaan moni venäjän kääntäjistä asunut tai työskennellyt Kaakkois- tai Itä-Suomessa, ja että muutenkin ulkomailla työskentely vaikutti melko vähäiseltä (sekä ensimmäisestä että nykyisestä työpaikasta saatujen tietojen perusteella alle kymmenen henkeä koko vastanneiden joukosta työskenteli vastaamishetkellä ulkomailla). Syynä tähän voivat olla sosiaaliset suhteet ja se, että moni oli alun perin kotoisin Tampereen läheisyydestä tai pääkaupunkiseudulta, jotka ovat Suomen houkuttelevimpia ja suosituimpia asuinalueita, eikä niiltä välttämättä kovin helposti muuteta pois.

Moni kyselyyn osallistuneista painotti sivuainevalintojen tärkeyttä – joko siksi, että oli työelämään siirtyessään huomannut omien sivuaineidensa merkityksen tai siksi, ettei ollut opiskeluaikanaan kunnolla miettinyt sivuaineiden roolia työllistymisen kannalta, ja oli mahdollisesti myöhemmin joutunut hankkimaan täydennyskoulutusta esimerkiksi kaupalliselta tai tekniseltä alalta, tai opetuslalta parantaakseen työllistymismahdollisuuksiaan. Useat vastaajat painottivat myös laitoksen tarjoaman opinto-ohjauksen tärkeyttä. Kokonaisuudessaan opinto-ohjauksen kyselyssä saamat arvosanat eivät olleet kovin korkeat.

Eräs huomattavimmista eroista pääaineiden välillä oli siinä, että englannin kääntäjät ja tulkit toimivat todennäköisemmin itsenäisinä yrittäjinä/freelancereina kuin pääaineenaan saksaa tai

venäjää lukeneet (noin kolmannes kaikista englantia opiskelleista toimi freelancereina lähestulkoon heti valmistumisen jälkeen). Saksaa opiskelleista freelancerina toimi kaksi henkilöä ja venäjää opiskelleista ainoastaan yksi. Myös toimiminen vakituksessa tai määräaikaisessa kokopäivätyössä oli kaikkien pääaineryhmien keskuudessa yleistä.

Oppiaineiden välisiä eroja tarkasteltaessa havaittiin myös, että englantia opiskelleet näyttäisivät olevan muita todennäköisemmin koulutustasoa vastaavassa työssä (oman arvionsa mukaan). Englantia opiskelleista 32/33 vastasi, että työ vastaa heidän koulutustasoaan. Saksaa opiskelleista tätä mieltä oli 18/25 ja venäjää opiskelleista 15/29. Lisäksi tarkasteltiin kyselyyn vastanneiden miesten vastauksia erikseen. Ne olivat seuraavanlaisia: kolmen mielestä työ vastasi koulutustasoa, ja kahden mielestä työ oli liian vaativaa (molemmat toimivat yrityksen johtotehtävissä).

Erot eri aineiden välillä vaikuttavat melkoisilta ainakin näiden tutkimustulosten perusteella. Kuinka voitaisiin parantaa venäjää opiskelleiden mahdollisuuksia löytää koulutustaan vastaavaa työtä? On toki otettava huomioon, että muutama kyselyyn osallistuneista ilmoitti olevansa esimiestehtävissä, ja he lienevät tyytyväisiä. Käännöstieteen koulutus voi avata monenlaisia mahdollisuuksia niille opiskelijoille, jotka ovat löytäneet työelämän kannalta tarkoituksenmukaisen aineyhdistelmän (esimerkiksi kaupallisen alan puolelta), ja joilla on kunnianhimoa, aktiivisuutta, avoimuutta ja valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Ensisijaisesti käännös/tulkkaustöihin haluavien tilanteen parantamiseksi tuntuisi tarpeelliselta keskittyä opintojen aikana käännöstehtävien lisäksi mahdollisimman monipuolisten taitojen kehittämiseen. Tästä mielestäni hyvänä esimerkkinä ovat suomen kielen kurssit, joilla tutustaan kattavasti eri tekstilajeihin, niiden ominaispiirteisiin ja laatimiseen ja monipuolisten harjoitustehtävien ansiosta kirjoitusrutiini kehittyy sekä kieli- ja käännösteknologiakurssit, joissa opetellaan muun muassa www-sivujen tekemistä ja ylläpitoa ja muita kielitaidon lisäksi tärkeitä taitoja. Kaupanalan syventävillä kursseilla tutustuminen kauppasopimukseen ja niiden termistöön ja kaikkiin muihinkin aitoihin työelämälähtöisiin materiaaleihin toisivat käytännönläheisyyttä opetukseen. Muutoksia on mielestäni jo tapahtunut ainakin joillakin kursseilla. Hyvin tärkeä uudistus on myös auktorisoidun kääntämisen kurssin järjestäminen myös venäjän oppiaineessa.

Vaikka uskon monipuolisten ja laaja-alaisten opetussisältöjen olevan hyödyksi, erikoisaloja koskevat koulutusohjelmassa tapahtuneet muutokset näyttävät silti varsin toimivilta: kun valitaan jokin kaksivuotisista monikielisistä erikoistumislinjoista, on suhteellisen lyhyessä

ajassa mahdollista saada yhden erikoisalalan vankka asiantuntemus ja taitotaso. Työelämän kannalta tämä on hyvin tärkeää. Luontevia yhdistelmiä ovat esimerkiksi av-kääntäminen ja lokalisointi, sekä tulkkauksen liittäminen lain ja hallinnon erikoistumisohjelmaan¹¹. Uudessa koulutusohjelmassa laitoksen eri kielten välinen yhteistyö lisääntyy ja kehittyy, mitä pidän myös vahvuutena maistereiden työelämään siirtymistä ja siellä toimimista ajatellen.

Varsin moni kyselyyn vastanneista painotti avoimissa kommentteissaan sitä, että kieli- ja käännöstieteiden laitoksen työelämäyhteydet eivät ole riittävät. Uusien kontaktien hankkimisessa ja yhteistyön kehittämisessä on jatkossakin työnsarkaa. Mahdollisia yhteistyötahoja etenkin venäjän osalta voisivat olla Pirkanmaan tulkikeskus (jossa venäjä on yksi kysytyimmistä tulkkauskielistä¹²), käännöstoimistot, Suomi–Venäjä-seura, museot, sekä mahdollisesti jotkin matkailuyritykset, jotka tarvitsisivat eri kielten ja kulttuurien asiantuntijoita. Myös muiden oppilaitosten kanssa voisi tehdä yhteistyötä. Otan tässä esimerkiksi erään *task-based-learning* -tyyppisen harjoitustilanteen, jollainen on toteutettu poliisiopiskelijoiden, sosiaalialan opiskelijoiden sekä englanninopiskelijoiden kesken. Harjoitusta varten suunniteltiin kuvitteellinen kotiväkivaltatilanne kahden kulttuurin perheessä, jota poliisi, sosiaalityöntekijä sekä tulkki menivät selvittämään. Termi *task based* viittaa siihen, että kieleen ja kulttuuriin liittyvän aineksen lisäksi harjoitustilanteessa opitaan myös jokin ammatillinen taito. Aiheesta ovat kirjoittaneet Rod Ellis ja David Nunan¹³. Tämänkaltaisia projekteja, vaikkakin pienimuotoisempina, voisi ideoida ja hyödyntää käännös- ja tulkkausharjoituksissa. Käännösyhteistyötä olisi mahdollista tehdä muuallakin sijaitsevien oppilaitosten kanssa (ehkä myös kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa), tulkkausharjoituksia sen sijaan saattaa olla hankalampi toteuttaa etäyhteistyönä. Käännöstehtävien ja tulkkaustilanteiden autenttisuuden ja työelämänäkökulman tärkeyttä on siis jatkossakin korostettava, vaikka käsittääkseni hieman parempaan suuntaan ollaan oltu menossa viime vuosina.

Kieli- ja käännöstieteen laitoksella toteutettuihin uudistuksiin liittyen herää kysymys siitä, millaista palautetta mahdollinen seuraava tutkimusjoukko, eli 2000-luvun loppupuolella valmistuneet/valmistuvat antaisivat käännöstoimeksiannoista ja työelämälähtöisyydestä – kuinka paljon muutoksia olisi havaittavissa aiempaan palautteeseen verrattuna, esimerkiksi

¹¹ Kaisa Koskisen esitys 08/09 infotilaisuudessa, <http://www.uta.fi/laitokset/kiellet/trans/>

¹² <http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/tulkkikaannospalvelut.html>

¹³ Ammatillisen kielenopetuksen luento/ Riitta Jaatinen 13.01.2010

tietotekniikkaopetuksen osalta? Myös tutkintouudistuksen jälkeistä palautetta on tarpeen kerätä monipuolisesti, sekä kurssipalautetta, että laajempia opintokokonaisuuksia koskevaa palautetta. Freelancertoimintaan ohjeistaminen ja kannustaminen sekä käännöspalveluiden markkinointitaitoihin perehdyttäminen lienee monien mielestä edelleen tärkeä opintojen kehittämisalue, koska työelämään siirtyessään monen vastavalmistuneen on heti selvitettävä oman käännöstoiminnan aloittamiseen ja hoitamiseen liittyvää tietoa, jollei sellaista ole perusteellisesti käsitelty työelämäkursseilla.

7 LOPUKSI

Kyselyitä kieli- ja käännöstieteiden laitokselta valmistuneiden työllistymisestä, sekä opiskelijoiden tyytyväisyydestä koulutuksen sisältöön ja toteutukseen on tarpeen tehdä muutaman vuoden välein. Tämän selvityksen perusjoukkoon kuuluivat viiden vuoden aikana valmistuneet – perusjoukko ei siis ollut kovin laaja. Jos pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan pidemmällä aikavälillä valmistuneita, on syytä tehdä otantatutkimus, jotta perusjoukko ei paisuisi liian suureksi. Toinen vaihtoehto on keskittyä ainoastaan yhdestä oppiaineesta valmistuneisiin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuitenkin tuoda esille joitakin niin opintoihin kuin työelämääinkin liittyviä eri oppiaineiden välisiä eroavaisuuksia, ja siksi mukaan otettiin eri pääaineista valmistuneita.

Vaikka verkkokyselyn suunnitteluun ja laatimiseen täytyi uhrata melkoisesti aikaa ja energiaa, osoittautui se tämän tutkimuksen kannalta varsin toimivaksi vaihtoehdoksi. Vastaaminen Internetin kautta on helppoa ja nopeaa, koska moni työskentelee tietokoneen äärellä, ja lisäksi myös ulkomailta lähetetyt vastaukset saadaan nopeasti mukaan. Vastausprosenttia voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Koska aiempaa kokemusta verkkolomakkeiden laatimisesta ei ollut, kaikki ei sujunut täysin ongelmitta. Avoimissa kommentteissaan vastaajat antoivat joitakin verkkolomakkeen ulkonäköön ja yleiseen toimivuuteen liittyviä parannusehdotuksia (ne liittyivät esimerkiksi vaihtoehtojen valitsemiseen valikoista). Jonkin verran oli ongelmia vastausten purkamisessa, mikä johtui kysymystenasetteluista ja lomakkeelle merkityistä siirtymistä (esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa vastaaja sai jättää vastaamatta joihinkin kysymyksiin ja siirtyä seuraavaan häntä koskevaan kysymykseen). Vastaajille etukäteen annetut tunnisteet tai salasanat olisivat helpottaneet muistutusten lähettämistä (nyt muistutukset lähetettiin kaikille muille, paitsi niille, jotka ilmoittivat vastatessaan nimensä tai sähköpostiosoitteensa) sekä tehneet analysointia sujuvammaksi joissakin tilanteissa. Nämä ongelmat saivat ymmärtämään, kuinka tärkeää on tarkistaa suunnitteluvaiheessa tehdyt ratkaisut moneen kertaan, jotta myös analyysivaihe sujuisi hyvin.

Tutkielmanteon alkupuolella tavoitteita oli useita. Suurin osa niistä myös saavutettiin. Tietoa ja mielipiteitä työhönsijoittumisesta saatiin melkoisesti, niin SPSS-aineistoa kuin kvalitatiivistakin aineistoa avoimien kysymysten muodossa. Strukturoidut kyselylomakkeet tuovat suuntaa-antavia tietoja ja pintaraapaisun aiheeseen, ja siksi kyselyssä kannattaa olla

mukana myös muutamia avoimia kysymyksiä, jotta kyselyyn osallistujat pääsevät esittämään vapaamuotoisesti omia ajatuksiaan. Toinen vaihtoehto kyselylomakkeiden lisäksi olisi ollut muutaman tutkimusjoukkoon kuuluvan henkilön haastattelu, ja kvalitatiivisen aineiston hankkiminen sitä kautta. Loppujen lopuksi käsitykset opiskeluaikaisesta työnteosta ja sen suhteesta myöhempään työuraan jäivät melko pintapuolisiksi. Tähän aihepiiriin liittyen olisi ehkä ollut tarpeen esittää myös joitakin avoimia kysymyksiä tai laatia monipuolisemmat Likert-asteikolla arvioitavat kysymykset. Rajaussyistä joitakin mielenkiintoisilta tuntuneita kysymyksiä en kuitenkaan loppujen lopuksi saanut mahdutettua mukaan. Jos kysely olisi ollut vielä pidempi, olisi vastaajamäärä voinut vähentyä huomattavasti. Se puute kyselyssä kuitenkin oli, että työttömyydestä ei ollut tarpeeksi kysymyksiä. Asiasta huomautettiin muutamassa avoimessa kommentissakin, muun muassa seuraavalla tavalla: ”Arvelen henkilön (tutkimusentekijän) saaneen itse liian vähän ohjausta tutkielmanteossa...”. Kuten jo aiemmin mainitsin (alaluvussa 6.4.), työhönsijoittumisselvitysten lisäksi olisi tarpeellista tehdä erikseen myös tutkimus tai tutkimuksia, jotka keskittyisivät syvällisemmin kielentutkimus- ja käännoäsalalle kouluttautuneiden työllistymisessä ilmenneisiin ongelmiin, työttömyyden yleisyyden selvittämiseen ja ratkaisujen etsimiseen.

Tästä kyselystä saadut tulokset vahvistivat aiemmista tutkimuksista saatuja tietoja. Tulosten perusteella näyttää siltä, että assistentti- ja toimihenkilötehtäviin sijoittuminen on edelleen tyypillistä käännoästieteen laitokselta valmistuneille. Koulutusohjelman arvioinnin osalta tulokset ovat myös samankaltaisia Navarreten (1999) tutkimustulosten kanssa. Suurin osa tässä kyselyssä saaduista laitoksen opetuksen kehittämisehdotuksista oli mainittu myös kymmenen vuotta sitten kerätyssä aineistossa. Sanotaan, että koulutusjärjestelmän ja oppilaitosten rakenteet ja käytänteet muuttuvat tunnetusti melko hitaasti verrattuna yhteiskunnallisten muutosten vauhtiin. Tämänkaltaiset selvitykset tuovat ilmiön konkreettisesti esille. Samansuuntaisuutta niin Navarreten kuin Virkkalankin (2008) tutkimustuloksiin oli havaittavissa ainakin siinä, että laitoksen tarjoama opiskelijoiden ohjaus (opinto-ohjaus, tutkielmaohjaus) saivat kriittisempiä arvioita kuin opintojen sisältö. Tässä lienee taustalla erot henkilökunnan pedagogisissa valmiuksissa ja opetustyylyissä. Eri oppiaineiden erot olivat myös havaittavissa: englantia opiskelleet vaikuttivat opintoihinsa tyytyväisimmiltä, kun taas saksan ja venäjän oppiaineet saivat enemmän kritiikkiä.

Nyt tutkintouudistuksen myötä on otettu henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS) aktiiviseen käyttöön, ja opintojen sisällöstä ja suunnasta käydään ilmeisesti opiskelijoiden

kanssa henkilökohtaisia keskusteluja opintojen eri vaiheissa. Uskoisin näiden ohjauksen tehostamistoimien selkiyttävän opintojen suunnittelua, opintojen rakennetta ja parantavan tilannetta niin, etteivät opiskelijat olisi enää ”omillaan” ilman sellaista henkilöä, jonka puoleen pystyy kääntymään ongelmatilanteissa (Virkkala 2008: 61).

Jatkotutkimuksia ajatellen on vielä huomautettava, että kvalitatiivisen tutkimusotteen hyödyntäminen laajemmin tai kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen yhdistäminen sopivassa määrin voisi tuoda uusia näkökulmia esille molemmista, niin kääntäjien työhönsijoittumisesta ja urakehityksestä kuin työttömyydestä ja työllistymiseen liittyvistä ongelmistakin. Syvällisempi perehtyminen muutaman kääntäjän tai tulkin kenttäkokemuksiin toimisi kyselytutkimuksista saatujen tietojen täydentäjänä. Tutkimusten toteutus ja tulokset voivat olla hyvin erilaisia riippuen siitä, millaista perusjoukkoa tai otosta lähdetään tutkimaan. Otetaan kuvitteellinen esimerkki, jossa tutkimuskohteena on av-kääntäjien työ, toimintatavat ja konkreettiset käännösongelmat. Uskoisin, että saattaa olla melko haasteellista lähteä tekemään haastattelu- tai kyselytutkimusta muista kuin englanti-suomi -kieliparista jo siitäkin syystä, että suurin osa av-kääntäjistä tekee tekstityksiä juuri tässä kieliparissa. Edustavan otoksen saaminen on siten todennäköisempää englanti-suomi -kääntäjiä tutkittaessa.

Tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin arviointi on haastava tehtävä. Kyselyvastausten purkamisvaiheessa huomasin joitakin kohtia, joissa avoimiin kysymyksiin annetut kommentit näyttivät tukevan jostakin monivalintakysymyksestä saatuja vastauksia (sisäinen reliabiliteetti). Samaa asiaa (esim. arvosanaa opinto-ohjaukselle) kysyttiin ensin osana monivalintakysymystä, ja myöhemmin annettiin vastaajalle mahdollisuus kirjoittaa vapaasti siitä, mitä opintojen osa-aluetta tulisi kehittää – ja joiltakin vastaajilta saatiin tuloksena kriittisiä arvioita ohjauksesta. Eräs seikka, jossa teoriaosuus ja empiirinen osuus tukevat toisiaan, on esimerkki täydennyskoulutuksen tarpeesta. Alaluvussa 2.1. käsitellään jatkuvan kouluttautumisen tarvetta, ja kyselystä saatujen tietojen mukaan suuri osa kääntäjiksi ja tulkeiksi valmistuneista on osallistunut monenlaiseen koulutukseen vielä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Melko korkean reliabiliteetin osoituksena voidaan pitää ilmeisesti myös sitä, että tämän tutkimuksen opintojen arviointia koskeva osuus ja Virkkalan (2008) osittain samoja asioita lähestynyt tutkimus tuottivat samansuuntaisia tuloksia.

Entä validiteetti – onko tutkimuksessa onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä pitikin mitata? Kokonaisuudessaan onnistuttiin mittaamaan alussa esitettyjä tutkimusongelmia suhteellisen hyvin, mutta on mainittava myös, että ainakin opiskeluaikaista työntekoa kartoittaneiden

väittämien (kysymyksen 20.) validius voidaan kyseenalaistaa. Kuten jo totesin alaluvussa 6.2., väittämien avulla ei saatukaan selville sitä, mitä oli tarkoitus saada selville, koska väittämät eivät olleet yksiselitteisiä. Toiseksi sekin, että työttömyydestä ei ollut tarpeeksi kysymyksiä, laskee validiteettia, koska työttömyyden yleisyyden selvittäminen on kuitenkin nähtävä eräänä työhönsijoittumistutkimuksen tutkimusongelmana, vaikka se ei varsinaisesti olisikaan ensimmäisten ja kaikkein kiinnostavimpien tutkimusongelmien joukossa. Koko laajaa työhönsijoittumisen tutkimusongelmaa tätä tutkimusta varten toteutettu kysely ei siis onnistunut täysin kattamaan.

Tämä tutkimus osoitti hyvin monenlaisten uramahdollisuuksien olemassaolon, ja jokainen kääntäjäopiskelija voi aineyhdistelmävalinnoillaan vaikuttaa siihen, millaisissa työtehtävissä tulevaisuudessa työskentelee. Vaikka koulutuksesta valmistutaankin kääntäjän ja tulkin ammattiin, ovat useat työtehtävät laaja-alaisempia ja vaativat hyvin monipuolisten tietojen ja taitojen hallintaa.

Käännösosalalle valmistuvien on seurattava työmarkkinoiden tapahtumia aktiivisesti, jotta he pääsisivät tarttumaan taitojaan ja kiinnostustaan vastaaviin työtehtäviin. Työelämässä tapahtuvat muutokset ovat nopeita ja niiden yhteiskunnalliset vaikutukset laaja-alaisia – siksi sopeutuminen muutokseen ja oman ammattitaidon jatkuva kehittäminen on tarpeellista. Monet kyselyyn vastanneista olivat hankkineet täydennyskoulutusta saadakseen tietonsa ja taitonsa vastaamaan työelämän tarpeita ja näin tulee todennäköisesti olemaan myös jatkossa. Tämän tutkimuksen kyselyvastauksista saatua materiaalia on ainakin joiltakin osin mahdollista hyödyntää koulutuksen kehittämistyössä. Kääntäjäkoulutuksen haasteena on jatkuva kehittyminen työelämän vaatimusten mukaan – kun opetussisällöt ovat ajanmukaisia ja koulutus kokonaisuudessaan laadukasta, täydennyskoulutuksen tarve vähenee ja käännöskoulutuksesta valmistuneet voivat heti valmistuttuaan keskittyä työntekoon sen sijaan, että heidän tarvitsisi käyttää vielä vuosi tai useampi työelämässä vaadittavien taitojen hankkimiseen.

8 LÄHDEKIRJALLISUUS

PAINETUT LÄHTEET

Allen, J; Velden R van der. 2007. Transitions from higher education to work. Julkaisussa: Teichler U. (Ed.) *Careers of university graduates. Views and experiences in comparative Perspectives*. Dodrecht: Springer, Higher Education Dynamics 17.

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka. 1994. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. WSOY, Juva.

Alasuutari, Pertti 1993. *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino.

Blom, Raimo, Melin, Harri & Pyöriä, Pasi 2001. *Tietotyö ja työelämän muutos*. Tammerpaino.

Buckingham, Alan & Saunders, Peter 2004. *Survey Methods Workbook*. Polity Press Ltd.

Dolton, P. & Silles, M. 2001. *Over-education in the graduate labour market: some evidence from alumni data*. Centre for the economics of Education, London School of Economics and Political Science, Discussion paper 09.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Heikkilä, Tarja 1998. *Tilastollinen tutkimus*. Edita Publishing Oy, Helsinki.

Hämäläinen, Ulla 2003. *Ylikoulutusta korkeakoulutettujen työmarkkinoilla? Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuksia*, Helsinki.

Jauhiainen, A., Tuomisto, H. & Alho-Malmelin, M. 2003. Teoksessa Sallila, Pekka. (toim.): *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Jovanovic, B. 1979. *Job matching and the theory of turnover*. Journal of Political Economy, 87 (5), 972- 990.

- Latomaa Sirku, Oittinen Riitta & Saarenpää Paula, 2000. ”*Fiksujen ihmisten kannustavaa sivistämistä*” –faktaa ja fiktiota käännöstieteen opiskelusta ja opetuksesta. Tampereen yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, Tampereen yliopisto.
- Leinonen, Kirsi 1997. *Itsenäisen käännöstoiminnan harjoittaminen ammatinharjoittajana ja freelancerina*. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kivimäki, Ville (toim.) 2008. *Luovat humanistit uraa – tosielämän tarinoita Tampereen yliopiston humanistien opinto- ja urapoluista*. Tampereen yliopiston opinto- ja kansainvälisten asiain osaston julkaisusarja. Tutkimuksia ja selvityksiä 50.
- Kivinen, O. 2006. *Koulutuspolitiikka. Julkaisussa: Saari J, toim. Suomen malli – murroksesta menestykseen?* Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 61. Helsinki: Yliopistopaino.
- Mäkinen J., Kyhä, H. & Olkinuora, E. 2006. s.139-153. Nuoret aikuiset ja työn epävarmuus. Teoksessa Jarkko Mäkinen ym. (toim.) *Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen*. Jyväskylä: PS -kustannus.
- Navarrete, Aleksandr 1999. *Kääntäjämaisterit työelämässä. Tampereen yliopistosta vuosina 1988-1998 venäjän kääntäminen ja tulkkaus -koulutusohjelmasta valmistuneiden perustutkinnon suorittaneiden työhönsijoittumistutkimus*. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Nyysölä, K. & Saarinen, T. (toim.) 1997. *Näkökulmia korkeakoulujen tuloksellisuuteen*. Koulutus-sosiologian tutkimuskeskus, raportti 41. Painosalama Oy. Turku.
- Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo (toim.) 2003. *Alussa oli käännös*. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Ollikainen, A; Honkanen P. 1996. *Kosmopoliittinen kilpakenttä*. Näkökulmia korkeakoulutuksen kansainvälisyyteen. Turku: Turun yliopisto, Koulutussosiologian tutkimuskeskus, Raportteja 35.
- Saarikallio Miia, Hellsten, Katri & Juutilainen, Vesa-Pekka 2008. *Korkeakoulusta työelämään?* Väylänä ulkomainen tai kotimainen tutkinto. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 96. Kelan tutkimusosasto.

Sicherman, N. & Galor, O. 1990. A theory of career mobility. *Journal of Political Economy*, 98 (1), 169, 192.

Suutari, M. 2003. *Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet*. LAASER-projektin loppuraportti. Helsinki: Akava.

The POSI project. Report & recommendations. August 1999. Regional Centre Europe/FIT.

Tonttila, Kirsti 2001. *Mitä mieltä yrittäjyydestä?* Yliopistosta valmistuvien nuorten asenteet yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenian raportteja ja selvityksiä. Palmenia-kustannus.

Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. PS-kustannus.

Virkkala, Heidi 2008. *Kadonneet lampaat*. Syitä käänöstieteen opintojen keskeyttämiselle Tampereen yliopistossa. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

VERKKOLÄHTEET

Akavan erityisalat.

<http://www.akavanerityisalat.fi/fi/freelance-tyo.html> 20.01.10, 18:22

Tampereen yliopiston ura- ja rekrytointipalveluiden sivusto.

<http://www.uta.fi/rekrytointi/sijoittumisseuranta/maisterit.html>

Tampereen yliopiston verkkosivusto, opiskelijakyselyn (2006) tulokset.

http://www.uta.fi/opiskelu/kyselyt/opiskelijakysely_2006/3/sivuainevalinnat.html,
5.1.10,14:16

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton SKTL. <http://www.sktl.net/sktl/jaostot.htm>, 20.4.09,
16:03

Kääntäjien ammattijärjestö KAJ. http://www.kaj.fi/kaannos- ja_tulkkausala, 20.4.09, 16:11

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) menetelmäopetuksen tietovaranto, KvantiMotv.

<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/hajontaluvut/hajontaluvut.html> 22.4.09, 20:11

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston (FSD) menetelmäopetuksen tietovaranto, KvantiMotv.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>,

22.4.09, 20:18

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston (FSD) menetelmäopetuksen tietovaranto, KvaliMotv.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html, 22.4.09, 20:48

HS verkkoartikkeli 26.07.2009: Akateeminen työttömyys kasvanut hurjasti vuoden aikana.

18.10.09,16:07.

<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Akateeminen+ty%C3%B6tt%C3%B6myys+kasvanut+hurjasti+vuoden+aikana/1135247965769>

Tilastokeskuksen nettiartikkeli venäläisten maahanmuuttajien sijoittumisesta.

http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-12-18_001.html?s=0 03.11.09, 10:52

Tampereen kaupungin tulkki- ja käännöspalveluihin liittyvä verkkosivu

<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/maahanmuuttajat/tulkkikaannospalvelut.html> 20.01.10 19:27

9 LIITTEET

LIITE 1. KYSYMYS 14. SIVUAINI 1.

Aluetiede	1
Audiovisuaalinen mediakulttuuri	1
Englantilainen filologia	3
Espanjalainen filologia	1
Filosofia	1
Kansainvälinen politiikka	8
Kasvatustieteet, opettajan pedagogiset opinnot	1
Käännöstiede (englanti)	17
Käännöstiede (ruotsi)	11
Käännöstiede (suomi)	1
Käännöstiede (venäjä)	2
Käännöstiede (saksa)	3
Markkinointi	11
Markkinointi + yritys juridiikka	1
Matkailu	2
Musiikkitiede	1
Pohjois-Amerikan tutkimus	1
Pohjoismainen filologia	1
Pohjoismaiset kielet	2
Psykologia	1
Ranska (filologia)	5
Ruotsi	1
Sosiaalipsykologia	1
Sosiologia	1
Suomenkielinen viestintä	2
Tiedotusoppi	4
Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimus	1
Yleinen kirjallisuustiede	4
Yritys juridiikka	1
Yritystalous, markkinointi	1

LIITE 2. KYSYMYS 14. SIVUAINI 2.

AV-kulttuuri	2
Englantilainen filologia	1
Espanja	3
Filosofia	1
Hallintotieteet	1
Historia	1
Hypermedia	1
Intercultural Communications Studies	2
Julkisoikeus	1
Käännöstiede (englanti)	3
Käännöstiede (saksa)	4
Käännöstiede (suomi)	4
Käännöstiede (venäjä)	1
Käännöstiede (ruotsi)	2

Kansainvälinen politiikka	3
Kansantaloustiede	1
Kasvatustiede	3
Markkinointi	5
Matkailu	4
Opettajan pedagogiset opinnot	1
Pohjoismainen filologia	1
Psykologia	1
Puolan kieli	1
Ranskan kieli	2
Ruotsi	2
Saksan kieli ja kulttuuri	1
Slaavilainen filologia	2
Sosiaalipsykologia	1
Suomen kieli	8
Suomenkielinen viestintä	17
Taloustieteet	1
Tekniikan alan opintoja Suomessa ja Saksassa	1
Tiedotusoppi	6
Valtio-oppi	1
Vakuutustiede	1
Viestintä ja markkinointiviestintä (HY + HKKK)	1
Yleinen kirjallisuustiede	1
Ympäristöpolitiikka	1
Yrityksen hallinto	1
Yritystalous	1

LIITE 3. KYSYMYS 26. TOIMIALA 1. (ENSIMMÄINEN TYÖPAIKKA VALMISTUMISEN JÄLKEEN)

Asiantuntijapalvelut	1
AV-kääntäminen	2
Dokumentointi	2
Henkilöstövuokraus	1
Huolinta-ala	1
ICT/ IT	5
Julkishallinto	2
Jätehuolto	1
Kansainvälinen järjestö	1
Kaupan ala	4
Kemianteollisuus	1
Kiviteollisuus	1
Koneenrakennus	1
Konepajateollisuus	1
Koulutus ja opetus	9
Koulutuskuntayhtymä	1
Kustannustoiminta	1
Käännös- ja lokalisaatioala	2
Käännös- ja tulkkauspalvelut	3
Käännösala (käännöstoimisto)	5
Käännöspalvelut	4
Kääntäminen ja monikielinen dokumentaatio	1
Kääntäminen, toimittaminen, taitto, tulkkaus	1
Liikkeenjohdon konsultointi	1

Lvis-ala	1
Maahantuonti	2
Matkailuneuvonta ja -markkinointi, yrityspalvelut.	1
Media	1
Media (televisio) ja eri kustantamot.	1
Metalliteollisuus	9
Ministeriö	1
Museotoiminta	1
Paperiteollisuus	1
Rakennusala	2
Sanastotyö	1
Teknolomiteollisuus	1
Tekstiiliteollisuus	1
Teollisuuskemikaalien myynti	1
Tietoliikenne ja media	1
Tietotekniikkaohjelmistot ja -laitteet, konsultointi	2
Toimistopalvelu	1
Tutkimus	1
Urheilu	1
Valmistava teollisuus	1
Viestintä	2
Yliopisto	4

LIITE 4. KYSYMYS 29. AMMATTINIMIKE 1. (ENSIMMÄINEN TYÖPAIKKA VALMISTUMISEN JÄLKEEN)

Asiakasneuvoja	1
Assistentti	3
Assistentti/Tutkija	1
Documentation Trainee	1
Dokumentoinnin asiantuntija	1
Freelance-kääntäjä	1
Huolitsija	1
Internationalisation coordinator	1
Kansainvälisten asioiden koordinaattori	1
Kielten opettaja	2
Konferenssikoordinaattori	1
Kouluttaja	1
Käännösharjoittelija	1
Käännöskoordinaattori	1
Kääntäjä	13
Kääntäjä (tekninen)	2
Kääntäjä / oikolukuja / markkinointiassistentti	1
Kääntäjä, toimittaja, tulkki	1
Kääntäjä/konferenssitulkki	1
Language Specialist	1
Localization project manager	1
Localization Specialist	1
Lokalisointi/dokumentointipäällikkö	1
Luokanopettaja	1
Markkinointiassistentti	1
Markkinointiviestintäpäällikkö	1
Myynti- ja markkinointiassistentti	1
Myyntiassistentti	1

Myyntikoordinaattori	1
Opasvartija	1
Projektiassistentti	2
Projektiikoordinaattori	1
Projektipäällikkö	3
Projektsihteeri	3
Projektsihteeri/kv-suunnittelija	1
Projektitutkija	2
Pääjohtajan sihteeri	1
Päätoiminen tuntiopettaja	1
Ranskan kielen tuntiopettaja	1
Scripts Assistant	1
Senior Certification Engineer	1
Single sourcing manager	1
Suomen kielen opettaja	1
Suunnittelija	1
Tekninen kirjoittaja	5
Terminologi	1
Tiedottaja-kääntäjä	1
Tiedotusavustaja	1
Toimistoapulainen	1
Toimistotyöntekijä	2
Toimittaja	1
Tuotevastaava	1
Työnsuunnittelija	1
Ulkomaantoinittaja	1
Venäjän ja idänkaupan vientisihteeri	1
Vientiassistentti	4
Viisumivirkailija	1

LIITE 5. KIRJE, JOKA LÄHETETTIIN TUTKIMUKSEN PERUSJOUKOLLE

Tampereella 23.02.2009

Hyvä vastaanottaja,

Olen käännöstieteen (venäjän) opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaani Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitokselta käännöstieteen englannin, saksan ja venäjän oppiaineista vuosina 2000-2004 valmistuneiden maistereiden työllistymisestä. Olen saanut nimi- ja osoitetietonne yliopiston opiskelijatietojärjestelmästä syksyllä 2008.

Olen valmistellut sähköisen kyselylomakkeen, johon pyydän Sinua vastaamaan 22.03.09 mennessä. Lomakkeella kerätään tietoja mm. kääntäjien/tulkkien työelämään sijoittumisesta, opiskelun ja töiden yhteensovittamisesta, akateemisen koulutuksen arvosta työmarkkinoilla sekä käännöstieteen koulutusohjelman kehittämistarpeista. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10-15 minuuttia.

Kyselyssä on sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä on mahdollista valita vain yksi vaihtoehto. Lomakkeen loppuun voit halutessasi jättää kommentteja sekä nimesi ja sähköpostiosoitteesi. Lomakkeen täyttämisen jälkeen vastaukset siirtyvät *Lähetä*-toiminnon kautta sähköpostiosoitteeseen marianne.e.seppala@uta.fi. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Kyselyyn pääsee vastaamaan osoitteessa:

<http://www.uta.fi/~ms76352/kyselylomake0209.html>

Kiitos vaivannäöstäsi!

Ystävällisin terveisin,

Marianne Seppälä

LIITE 6. KYSELYLOMAKE

TAUSTATIEDOT (KYSYMYKSET 1-8)

1. Sukupuoli: Nainen / Mies
2. Syntymävuosi:
3. Syntymäpaikka (kaupunki/kunta ja maa):
4. Asuinpaikka (kaupunki/kunta ja maa):
5. Siviilisääty:
1.naimaton 2. naimisissa 3. avoliitossa 4. eronnut 5. leski
6. Lasten määrä:
1. Ei lapsia 2. 1 lapsi 3. 2 lasta 4. 3 tai enemmän
7. Äidinkieli:
1. suomi / 2. ruotsi / 3. englanti / 4. saksa / 5. venäjä
6. Olen kaksikielinen, äidinkieleni ovat:
7. Muu, mikä?
8. Kielitaito?
Arvioi taitosi asteikolla 1-4: 1- heikko 2-tyydyttävä 3- hyvä 4-erinomainen
1) suomi: 2) ruotsi: 3) englanti: 4) saksa: 5) venäjä:
6) ranska: 7) espanja: 8) viro:
- Muu kielitaito? Arvioi taitosi asteikolla 1-4.

OPISKELU JA OPISKELUAIKANA HANKITTU TYÖKOKEMUS (KYSYMYKSET 9-20)

9. Minä vuonna aloitit opintosi käännöstieteen laitoksella?
10. Kuinka paljon sinulla oli aiempia yliopisto-opintoja takanasi?
1. ei lainkaan 2. alle vuosi 3. 1-2 vuotta 4. 3 vuotta tai enemmän
11. Kuinka paljon sinulla oli kääntämiseen/tulkkaamiseen liittyvää työkokemusta ennen yliopisto-opintojen aloittamista?:
1.ei lainkaan 2. jonkin verran 3. melko paljon 4. erittäin paljon
12. Valmistumisvuosi:
13. Pääaine:
1. käännöstiede (englanti)
2. käännöstiede (saksa)
3. käännöstiede (venäjä)
14. Sivuaineet:
Sivuaine 1.
Sivuaine 2.
15. Uskotko sivuainevalinnoista olleen hyötyä työllistymisen kannalta?
1. En usko olleen hyötyä 2. Jonkin verran 3. Melko paljon 4. Erittäin paljon
16. Millaisiin opintoihin olet osallistunut valmistumisen jälkeen?
1. En osaa sanoa
2. En ole jatkanut opiskelua
3. Olen hankkinut täydennyskoulutusta
4. Siirryin jatko-opiskelijaksi
5. Olen osallistunut työllistämiskoulutukseen
6. Muita opintoja, mitä?
17. Miksi olet jatkanut opiskelua?
1. En osaa sanoa
2. En saanut työtä heti valmistuttuani
3. Tarvitsin täydennyskoulutusta parantamaan ammattitaitoani
4. Olin kiinnostunut tutkimustyöstä
5. Halusin vaihtaa alaa
6. Muu syy, mikä?
18. Olitko paljon käännös-/tulkkaustöissä opiskeluaikana?
1. Ei lainkaan 2. Jonkin verran 3. Melko paljon 4. Erittäin paljon
19. Kuinka paljon käännös-/tulkkaustöitä oli mielestäsi saatavilla opiskeluaikana?
1. Ei juuri lainkaan 2. Jonkin verran 3. Melko paljon 4. Erittäin paljon

20. Kommentoi väitteitä seuraavan asteikon mukaisesti:

1- eri mieltä, 2- osittain eri mieltä, 3- en osaa sanoa,

4- osittain samaa mieltä, 5- samaa mieltä

Olen saanut myös valmistumisen jälkeen käännös-/tulkkaustoimeksiantoja joltakin opiskeluaikaisista työnantajistani 1 2 3 4 5

Sain opiskeluaikaisista käännös-/tulkkaustehtävistä työelämävalmiuksia (esim.tekstin vaikeustason arviointi, hinnoittelu) 1 2 3 4 5

Sain jonkin opiskeluaikaisen työnantajani kautta hyödyllisiä yhteyksiä alan muihin toimijoihin 1 2 3 4 5

Opiskeluaikana tehdyt käännös-/tulkkaustyöt veivät liikaa aikaa opiskelulta 1 2 3 4 5

Valmistumiseni viivästyi käännös-/tulkkaustöiden takia 1 2 3 4 5

Valmistumiseni viivästyi, koska olin työelämässä muunlaisissa tehtävissä 1 2 3 4 5

VALMISTUMINEN, TYÖNHAKU JA TYÖLLISTYMINEN (KYSYMYKSET 21-30)

21. Haitko töitä heti valmistumisen jälkeen?

1. En osaa sanoa

2. Kyllä

3. En, koska olin jo töissä

4. En hakenut. Lyhyt perustelu, miksi et?

22. Kuinka nopeasti valmistumisen jälkeen sait töitä?

1. Olin jo töissä valm.hetkellä

2. 1-6 kk

3. 6-12 kk

4. yli vuosi valmistumisen jälkeen

23. Liittyivätkö/liittyivätkö kyseisen työpaikan työtehtävät kääntämiseen/tulkkaukseen?

1. Eivät lainkaan 2. Jonkin verran 3. Melko paljon 4. Erittäin paljon

24. Mikä oli/on ensimmäisen työpaikkasi työsuhteen luonne?

1. Vakituinen kokopäivätyö 2.Määräaikainen kokopäivätyö 3. Osa-aikatyö

4.Itsenäinen yrittäjä/ammattinharjoittaja/freelancer 5. Työllistetty/töiharjoittelu

25. Mikä oli/on ensimmäisen työpaikkasi työnantajasektori?

1. En osaa sanoa

2. Yksityinen yritys tai yhtiö

3. Kunta, kuntayhtymä

4. Valtio, valtion liikelaitos

5. Jokin järjestö

6. Oma yritys

7. Muu, mikä?

26. Mikä oli/on työnantajasi toimiala? (esim. metalliteollisuus, vähittäiskauppa)

27. Millä paikkakunnalla työpaikkasi sijaitsi/sijaitsee?

28. Millainen oli/on asemasi organisaatiossa?

1. En osaa sanoa

2. Johto

3. Keskijohto

4. Asiantuntijatehtävät

5. Opetustehtävät

6. Toimihenkilö tai assistenttitehtävät

7. Avustavat tai suorittavat tehtävät

8. Itsenäinen ammattinharjoittaja, - elinkeinonharjoittaja, freelancer

9. Muu, mikä?

29. Ammattinimikkeesi?

30. Kuvaile lyhyesti työnkuvaasi (keskeisimpiä työtehtäviäsi)

NYKYINEN TYÖPAIKKA, TYÖTÖMYYSKOKEMUKSET (KYSYMYKSET 31-47)

31. Työskenteletkö edelleen samassa paikassa kuin heti valmistuttuasi?

1. En osaa sanoa

2. Kyllä > Siirry tämän osion loppupuolelle, kysymykseen nro. 40

3. En

32. Mikä on nykyisen työsuhteesi luonne?
1. Vakituinen kokopäivätyö
 2. Määräaikainen kokopäivätyö
 3. Osa-aikatyö
 4. Itsenäinen yrittäjä/ammattiharjoittaja/freelancer
 5. Työllistetty/työharjoittelu
33. Mikä on nykyisen työpaikkasi työnantajasektori?
1. En osaa sanoa
 2. Yksityinen yritys tai yhtiö
 3. Kunta, kuntayhtymä
 4. Valtio, valtion liikelaitos
 5. Jokin järjestö
 6. Oma yritys
 7. Muu, mikä?
34. Mikä on työnantajasi toimiala? (esim. metalliteollisuus, vähittäiskauppa)
35. Millä paikkakunnalla työpaikkasi sijaitsee?
36. Millainen on asemasi organisaatiossa?
1. En osaa sanoa
 2. Johto
 3. Keskijohto
 4. Asiantuntijatehtävät
 5. Opetustehtävät
 6. Toimihenkilö tai assistenttitehtävät
 7. Avustavat tai suorittavat tehtävät
 8. Itsenäinen ammattiharjoittaja, -elinkeinonharjoittaja, freelancer
 9. Muu, mikä?
37. Kuinka pitkään olet ollut nykyisessä työpaikassasi? (vuosina ja kuukausina)
38. Ammattinimikkeesi?
39. Kuvaile lyhyesti työnkuvaasi (keskeisimpiä työtehtäviäsi)
40. Millainen on työsi vaatavuustaso?
1. Työ vastaa koulutustasoani
 2. Työn vaatimustaso on alhaisempi, kuin mitä koulutukseni edellyttäisi
 3. Työ on koulutukseeni nähden liian vaativaa
41. Jos olet työssä, jonka vaatavuustaso on alhaisempi kuin mitä koulutuksesi edellyttäisi, mikä on tärkein syy siihen?
1. En osaa sanoa
 2. En ole saanut koulutustani vastaavaa työtä
 3. Huono palkka niissä töissä, joihin koulutukseni pätevöittää
 4. En ole kiinnostunut sen tyyppisistä töistä, joihin koulutukseni pätevöittää
 5. Muu syy, mikä?
42. Olisitko saanut työpaikkasi ilman maisterintutkintoa? 1. Kyllä 2. En osaa sanoa 3. En
43. Kuinka suuri osuus työtehtävistä on kääntämistä/tulkkauksia?
1. Kääntämistä ja tulkkauksia ei kuulu työtehtäviini
 2. 10-50 %
 3. 50-80 %
 4. 80-100 %
44. Käytkö työmatkoilla? Kuinka monta kertaa vuodessa?:
1. En käy
 2. 1-5 krt
 3. 5-10 krt
 4. yli 10 krt/v
45. Oletko ollut työttömänä perustutkinnon suorittamisen jälkeen?:
1. En ole ollut
 2. Alle 6 kk
 3. 6-12 kk
 4. yli vuoden
46. Mitä pidät suurimpana ongelmana kääntäjien/tulkkien työllistymisessä?
47. Millaiseksi arvioit kääntämisen ja tulkkauksen koulutusohjelmasta valmistuneiden työllisyystilanteen tulevaisuudessa?

KOULUTUKSEN ARVIOINTIA (KYSYMYKSET 48-55)

Tämän osion kysymyksiin vastatessasi voit arvioida joko pääaineopintojasi tai myös muita käännöstieteen laitoksella suorittamiasi opintoja.

48. Miksi päätit aloittaa käännöstieteen opinnot?
1. En osaa sanoa
 2. Olin kiinnostunut kääntäjän ja tulkin ammatista
 3. Olin kiinnostunut kansainvälisestä työstä
 4. Minulla oli alalta jo työkokemusta ja halusin syventää taitojani
 5. En päässyt opiskelemaan haluamaani ainetta

6. Päädyin koulutukseen sattumalta
7. Muu syy, mikä?
50. Jos nyt valitsisit uudelleen, pyrkisitkö vielä opiskelemaan kääntämistä ja tulkkausta?
1. Kyllä 2. En osaa sanoa
3. En. Lyhyt perustelu, miksi et?
51. Vastaako koulutuksen antama kuva työelämästä todellisuutta?
1. Ei vastaa 2. En osaa sanoa 3. Vastaa osittain 4. Vastaa melko hyvin
52. Kuinka tyytyväinen olet/olit seuraaviin opetuksen osa-alueisiin?
1- tyytymätön, 2- melko tyytymätön, 3- en osaa sanoa, 4- melko tyytyväinen,
5- tyytyväinen
- a) luentoihin 1 2 3 4 5
b) harjoituksiin 1 2 3 4 5
c) opintojen ohjaukseen 1 2 3 4 5
d) henkilökohtaiseen ohjaukseen 1 2 3 4 5
e) seminaarityöskentelyyn 1 2 3 4 5
f) pro gradu -työn ohjaukseen 1 2 3 4 5
53. Kommentoi väitteitä seuraavan asteikon mukaisesti:
1- eri mieltä, 2- osittain eri mieltä, 3- en osaa sanoa, 4- osittain samaa mieltä,
5- samaa mieltä
- Sain riittävästi tukea ja neuvoja opettajilta opintoihin liittyvissä kysymyksissä. 1 2 3 4 5
Opettajat olivat helposti tavattavissa ja auttoivat opiskeluun liittyvissä asioissa. 1 2 3 4 5
Opiskelijalla on liian vähän kontakteja laitoksen opettajiin. 1 2 3 4 5
Opettajat pitivät opetusvelvollisuutta lähinnä taakkana. 1 2 3 4 5
Opettajat seurasivat alan kehitystä tarkkaan. 1 2 3 4 5
Opettajat hallitsivat alansa kiitettävästi. 1 2 3 4 5
Sain tarpeeksi ohjausta tutkielman teossa. 1 2 3 4 5
54. Millaisia työelämävalmiuksia käännöstieteen koulutusohjelma antoi?
55. Mihin asioihin koulutuksen suunnittelussa pitäisi mielestäsi kiinnittää enemmän huomiota?

Loppukommentit (esim. lomakkeesta)(vapaaehtoinen)

Nimesi (vapaaehtoinen):

Sähköpostiosoitteesi (vapaaehtoinen):

10 VENÄJÄNKIELINEN LYHENNELMÄ

Университет г. Тампере

Институт современных языков и переводоведения

Межъязыковая коммуникация и переводоведение

Перевод русского языка

Сеппяля, Марианне:

«Трудоустройство магистров-переводчиков –

Опрос о трудоустройстве выпускников отделения переводоведения Тамперского университета, закончивших обучение со степенью магистра философии в период 2000-2004 гг.»

Реферат на русском языке

ВВЕДЕНИЕ

Темой данной дипломной работы является трудоустройство выпускников отделения переводоведения Тамперского университета, получивших степень магистра философии по специальностям перевод английского, немецкого и русского языков в период 2000-2004 гг. В данной дипломной работе рассматривается позиционирование выпускников на рынке труда в марте 2009.

Теоретическая часть работы начинается описанием ситуации на рынке труда переводческих услуг в начале 2000-х годов. После этого дается общее представление о трудоустройстве окончивших университет, и далее, о трудоустройстве магистров-переводчиков. Мы сделаем также краткий обзор теории трудоустройства, определим некоторые понятия количественных методов исследования и опишем процесс составления и проведения Интернет-опроса. Данные были получены от респондентов путем Интернет-опроса, форма была размещена на университетском сервере kielo.uta.fi.

В эмпирической части уделяется внимание, в частности, характеристике работы выпускника: Какие трудовые договоры заключали переводчики — временные или постоянные? Какие обязанности включает в себе работа? Сколько магистров-переводчиков работает устными или письменными переводчиками, и сколько работает не по специальности? Респондентам был задан вопрос о том, считают ли они свои дополнительные специальности полезными с точки зрения трудоустройства. Также интересно выяснить, работают ли студенты во время учебы в университете и как они считают, — легко ли было найти работу по специальности или нет?

Что касается студентов английского, немецкого и русского языков, то одной целью дипломной работы было выяснить, чем отличаются рабочие места и обязанности специалистов с разными парами рабочих языков. Чем отличается характеристика работы? Найдет ли какая-то часть магистров-переводчиков работу по специальности с большей вероятностью, чем другие?

В последней части опроса респонденты оценивают обучение на отделении переводоведения. Они рассматривают положительные и отрицательные стороны подготовки. Кроме того, выпускники оставляют свои предложения, при осуществлении которых, обучение переводчиков можно было бы сделать более эффективным и целесообразным с точки зрения респондентов.

Целью дипломной работы было получить ориентировочную информацию по вопросам трудоустройства и сравнить нынешнюю ситуацию с результатами, полученными раньше. Чтобы получить более основательные данные, нужно было бы собрать более обширный материал и применять также методы качественного исследования, в том числе интервьюирование информантов.

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА

Распространение нестабильных и нестандартных трудовых отношений является характерным явлением современной трудовой жизни. Карьеры становятся "лоскутными": периоды занятости, безработицы и учебы чередуются друг с другом. Работа с неполной занятостью, временные трудовые отношения и различные виды предпринимательства стали более общепринятыми. В основе изменений рабочей жизни

стоят быстрые изменения в обществе, экономике и культуре. (Яухийайнен, Туомисто & Алхо-Малмелин 2003, 171-173).

В 1980-е годы трудности в интеграции в трудовую жизнь молодежи и выпускников различных учебных заведений стали более обычными, чем раньше. В настоящее время граница между образованием, профессиональной подготовкой и занятостью является неясным и неопределенным, так как многие переходят в трудовую жизнь еще до окончания учебы, другие совмещают учебу с работой, а некоторые учатся вечерами и по выходным, когда работы нет. Работающим людям остается только признать постоянные изменения в трудовой жизни и приспособиться к ним. В современной трудовой жизни дополнительное обучение – это уже необходимость.

Также с трудоустройством людей, окончивших университет, связаны неуверенность и риски. По результатам исследования Суутари (2003) выпускники могут столкнуться, например, со следующими трудностями: с периодом безработицы в самом начале карьеры, и с работой, не соответствующей полученной квалификации магистра. Выпускники университетов должны знать о проблемах, которые связаны с тем, что в настоящее время высшее образование не обязательно гарантирует надежное, постоянное место работы. Важно, чтобы выпускники могли бы, до какой-то степени, предвосхищать изменения в трудовой жизни. (Кивинен 2006).

Что касается магистров-переводчиков, возможно, что временные контракты и ненадежность и "лоскутность" карьеры окажутся проблемами и для переводчиков. Предложение временных трудовых отношений (например, в кратковременных проектах) в этой сфере довольно большое. Особенно, аудио-визуальные и устные переводчики часто оказываются в такой ситуации. В бюро переводов работает лишь малая часть письменных переводчиков, так как, в настоящее время, бюро и клиентов обеспечивают переводами в основном фрилансеры.

В ходе экономического спада этого года исчезло значительное количество рабочих мест. Режим экономии является актуальным как в государственном, так и в частном секторе. Безработица бакалавров, магистров, и вообще, людей с высшим образованием, стала опять проблемой (как и в рецессии в начале 1990 годов). По данным статьи газеты Helsingin Sanomat безработица бакалавров и выпускников профессиональных высших учебных заведений, выросла в течение года более, чем на 30 %. Безработица

магистров выросла на 18,2 %. Ситуация необычна, так как обычно люди, имеющие высшее образование, преуспевают во время экономического спада лучше людей без высшего образования. В настоящее время безработными оказывается рекордное количество инженеров и специалистов в технической, экономической и гуманитарной областях.

(статья на сайте www.hs.fi, опубликована 26.07.2009).

Переводчиков можно разделить на следующие группы: переводчики художественной и научной литературы, переводчики официальных текстов (например, новостей и статей), переводчики телевизионных программ и кинофильмов и устные переводчики. Устные переводчики могут специализироваться, например, на судебном переводе, социальном переводе (работа с иммигрантами) и так далее. Так называемые официальные переводчики имеют право составлять юридические тексты, например, для судебного процесса. Официальные переводчики также имеют право удостоверить верность переводов других переводчиков.

Работа многих выпускников отделения переводоведения не сводится к переводческой деятельности. На многих занимаемых ими рабочих местах владение языками, умение искать информацию и способности работать с людьми играют важную роль. Может быть, обязанности референтов, репортеров, ассистентов и секретарей – и многие профессии, связанные с туризмом, образованием, исследовательской работой и международными отношениями, откроют переводчикам возможности трудоустройства. Существует довольно много теорий, описывающих отношение учебы и трудовой жизни. По общему представлению, умения, квалификации и ученые степени, которые дает система образования, имеют тесную связь с успешной карьерой. Высшее образование традиционно считается гарантией успешного перехода от учебы к трудовой жизни (Саарикаллио 2008:14).

В области экономики самой известной теорией по трудоустройству является теория человеческого капитала (Беккер 1964). Образование – это интеллектуальный капитал, который становится экономическим капиталом на рынке труда. Когда человек поступает в учебное заведение, он "вкладывает капитал" и ждет, что в будущем эта инвестиция будет рентабельной и человек достигнет высокого уровня доходов и высокого социального статуса.

РЕЗУЛЬТАТЫ ЭМПИРИЧЕСКОЙ ЧАСТИ РАБОТЫ

Материал был собран от респондентов в течение марта 2009 года путем Интернет-опроса, размещенного на университетском сервере kielo, на домашней странице автора работы (www.uta.fi/~marianne.e.seppala/kyselylomake0209.html). Целевая группа состоит из 160 переводчиков, закончивших обучение на отделении переводоведения со степенью магистра философии в период 2000-2004 гг. По своей основной специальности выпускники разделяются на группы: переводчики английского языка – 56 человек, переводчики немецкого языка – 54 человек и переводчики русского языка – 50 человек. Делать выборку было не нужно, так как общее количество интересующих нас выпускников было менее 200, и нужно было стремиться опросить как можно больше респондентов из этой группы.

В конце февраля 2009 выпускникам были разосланы письма по почте (см. приложение) или отправлены сообщения по электронной почте или SMS. В целях дипломной работы, предлагалось принять участие в опросе, и указывался Интернет-адрес опроса. Пять писем вернулись обратно отправителю. В середине марта были разосланы повторные сообщения тем, кто не ответил. В конце концов, был получен 91 ответ, эти ответы и составили материал исследования.

В опрос приняли участие 86 (94,5%) женщин и пять (5,5 %) мужчин. В итоге в опросе приняли участие 58,7 % всей целевой группы - 60,1 % женщин и 41,7 % мужчин. По данным опроса, 14 опрошенных были родом из Тампере, а 24 опрошенных по-прежнему жили на момент опроса в Тампере. Второе место занял Хельсинки (соответственно 8 и 9 человек). Довольно многие выпускники жили в соседних с Тампере городах (14 человек) и в районе Уусимаа (10). Некоторые опрошенные жили в Германии и в России. Большинство опрошенных являлось носителями финского языка. Кроме финского в качестве родного языка были упомянуты русский, эстонский и украинский языки.

Опрошенные поступали учиться на отделение переводоведения в среднем в возрасте 22 лет. Мужчины были в среднем немного моложе, 21 год. Более чем половина опрошенных раньше не учились в университете. У большинства опрошенных (85,7 %) не было опыта переводческой деятельности до начала учебы, но среди студентов русского перевода было четыре человека, у которых уже имелся большой опыт.

В среднем на получение степени магистра ушло 7,25 лет. 29,5 % опрошенных получили степень магистра за 6 лет, 18,2 % опрошенных – за 7 лет и 14,8 % опрошенных – за 8 лет. У мужчин среднее время на получение степени магистра составило 7,4 лет. Разницы между студентами были все же значительные: один студент окончил учебу за 5 лет, другой — за 10 лет, у остальных на учебу ушло от 6 до 9 лет.

В опросе участвовало довольно близкое количество выпускников с трех кафедр перевода: 34 человека (37,4 %) были магистры-переводчики английского языка, 30 (33 %) — выпускники кафедры перевода русского языка и 27 человек (29,7 %) — с кафедры перевода немецкого языка. Среди мужчин основной специальностью был английский перевод у трех и русский перевод у двух студентов.

Когда у респондентов спрашивали, что они изучали в качестве второй специальности, чаще всего назывались английский перевод, шведский перевод, маркетинг и международная политика. Среди мужчин чаще всего упоминались международная политика, предпринимательская деятельность и маркетинг – никто не выбрал другой иностранный язык как вторую специальность. Самые распространенные дополнительные специальности были финский язык, журналистика и маркетинг. Ответы на вопрос номер 15 («Считаете ли вы, что ваша вторая специальность и дополнительные специальности являются полезными с точки зрения трудоустройства?») отличались довольно много: 26,4 % опрошенных ответили отрицательно, но в среднем ответы являлись довольно положительными.

Большинство респондентов проходили дополнительное обучение после получения степени магистра – лишь 26 человек из 91 (28,6 %) заявили, что не участвовали. Самыми типичными курсами являлись разные коммерческие курсы, курсы университетов прикладных наук, курсы, предлагаемые работодателем, курсы вычислительной техники и педагогические курсы.

По данным опроса оказалось, что только некоторые студенты занимались переводческой деятельностью во время учебы в университете. 23 человека (25,3 % опрошенных) заявили, что они совсем не работали в области переводческой деятельности, а 49 человек (53,8 %) работали «иногда, несколько раз». Большинство считали, что рабочих мест в то время, когда они учились, было очень мало. К моменту окончания университета ситуация изменилась: целых 31,9 % опрошенных ответили,

что работа в момент окончания учебы была «сильно связана» с устным или письменным переводом. Разница между выпускниками с разными рабочими языками значительная: «очень много» ответили 41,2 % выпускников английского перевода, 38,5 % выпускников немецкого перевода и лишь 16,7 % выпускников русского перевода.

Трудовые отношения переводчиков были чаще всего временные, и у большинства была работа с полным рабочим днем. Примерно четверть опрошенных имели постоянную работу с полным рабочим днем. Большинство работало в частных предприятиях и 15 % опрошенных являлись фрилансерами (частными предпринимателями). Фрилансеры были в основном выпускники английского языка (только два выпускника немецкого и один выпускник русского). Государственный сектор, муниципалитеты и государственные учреждения обеспечивали работу лишь каждому десятому.

Сферы деятельности, на которых переводчики чаще всего работали, кроме переводческой деятельности (на которой работали 20 выпускников), были металлообрабатывающая промышленность (соответственно 9 выпускников) и информационные технологии (IT, ICT) (также 9 выпускников). 38 рабочих мест находились в Тампере и 15 рабочих мест в Хельсинки. Преобладали такие должности, как ассистенты и секретари разного профиля. Данной работой занималась 36 человек (39,6 %). Около трети опрошенных занимались работой специалиста, следующее место заняли фрилансеры, а некоторые занимались преподаванием (7,7 %). Должностные обязанности включали в себе письменный и устный перевод (у 35 респондентов), планирование проектов и ответственность за их осуществление (21), связь с клиентами и обработка заказных данных (16), обучение (10), документация (9) и подготовка отчетов (9).

Все вышеупомянутые данные коснулись первого последипломного рабочего места выпускников, в другой части опроса выяснялась ситуация с нынешним рабочим местом. Примерно 60 % опрошенных работали в момент участия в опросе в каком-то другом месте, чем сразу после окончания университета. Данные о должностях все же не изменились: ассистенты и секретари занимали по-прежнему первое место, специалисты – второе, и фрилансеры – третье. Также мы заметили, что постоянные рабочие отношения прибавились по сравнению с временными. К группе обычных сфер деятельности кроме переводческой деятельности, информационных технологий преподавания присоединились издательская деятельность.

ТАБЛИЦА 1. Вопрос 40. В какой степени ваша работа соответствует степени магистра?

	Первая специальность			Всего
	англ.	нем.	русс.	
полностью соответствует	32	18	15	65
	97,0%	72,0%	51,7%	74,7%
требования работы ниже	0	6	8	14
	,0%	24,0%	27,6%	16,1%
требования работы выше	1	1	6	8
	3,0%	4,0%	20,7%	9,2%
Всего	33	25	29	87
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Когда респонденты оценивали требования своих рабочих должностей с точки зрения степени магистра, 65 человек (более 70 % опрошенных) ответили, что их работа соответствует степени магистра. 14 человек (15 %) считали, что требования работы являются более низкими, чем предполагает степень магистра. 8 человек считали, что требования работы даже выше. Выпускники русского перевода составляют интересную группу, так как в их ответах можно наблюдать больше всего дисперсии. Кажется, что по результатам данного опроса выпускникам русского перевода труднее найти работу по специальности, чем другим переводчикам.

Более 60 % опрошенных заявили, что они не были безработными после получения степени магистра. Периоды безработицы варьировали от некоторых месяцев до более года. В некоторых ситуациях безработица была связана с созданием семьи. То, что безработица так мало обсуждалась, можно считать недостатком этого исследования.

Все-таки мы считаем, что нужно в будущем сделать и такие опросы и исследования, в которых можно концентрироваться на вопросах безработицы переводчиков отдельно. Тогда будет возможным глубже изучать трудности, связанные с трудоустройством, возможные причины безработицы и решения проблем.

В последней части опроса респонденты оценивали обучение на отделении переводоведения. В начале этой части респондентам был задан вопрос о том, почему они решили поступать на отделение переводоведения. Примерно половина респондентов поступали на отделение из интереса к профессии переводчика. 26 % опрошенных интересовались международной работой и некоторые считали, что их успехи в изучении языков и вообще интерес к языкам заставили их принять это решение. Некоторые хотели изучать языки, но не хотели становиться преподавателями.

Положительной стороной подготовки опрошенные считали то, что она обеспечила получение глубокого знания языка, культуры и переводческих способностей. Респонденты ценили умение искать информацию через разные форумы. Некоторые считали, что предлагаемое теоретическое знание было тоже положительным, но чаще теоретичность обучения подвергалась критике. Отрицательными сторонами респонденты называли отсутствие контактов с потенциальными работодателями и нехватку практических знаний. Многие считали, что информации о работе частного предпринимателя было недостаточно.

Что касается обучения, оказалось, что респонденты довольно положительно оценивали лекции, практические занятия по переводу упражнения и семинары. Критика высказывалась в отношении индивидуальных консультаций и инструктажа по учебе и дипломной работы. Разницы между мнениями выпускников разных языков можно заметить в таблице 2. Эти результаты являются сходными с результатами, полученными в дипломных работах Наваррете (1999) и Вирккала (2008).

**ТАБЛИЦА 2. Вопрос 52 а-f. Какие оценки (1-5) Вы даете следующим разделам обучения?
Средние арифметические – на лево все вместе и на право каждый изучаемый язык отдельно.**

	Вместе	английский	немецкий	русский
а)лекции	3,58	3,91	3,15	3,60
б)переводческие упражнения	3,78	3,91	3,59	3,80
с)инструктаж по учебе	2,43	2,44	2,37	2,47
д)персональные консультации	2,47	2,82	2,44	2,10
е)семинары	3,49	3,56	3,74	3,20
ф)инструктаж по дипломной работе	3,51	4,00	3,63	2,83

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По данным этого исследования, выпускники отделения переводоведения работают в разных сферах, в зависимости от своей первой и второй специальностей. Они работают устными и письменными переводчиками, ассистентами по маркетингу, ассистентами по экспорту, ассистентами/директорами по разным проектам, преподавателями, бизнесменами, специалистами по локализации и так далее. Большинство рабочих мест находятся в Тампере, в Хельсинки и окружающих городах, но некоторые работают за границей: в Германии и в России.

С целью улучшения учебной программы респонденты предлагали установить более тесные контакты с потенциальными работодателями, а также включить в учебную программу курсы по экономике (особенно курсы по частному предпринимательству) и курсы по системам памяти переводов (например, Trados). Респонденты считали, что очень важно принимать во внимание значение второй специальности, так как только владение языками не может гарантировать хорошую работу. Поэтому инструктаж по учебе и индивидуальные консультации играют важную роль не только в начале учебы, а также важно контролировать, как учеба продвигается вперед.